

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**YENİ ANNE OLMUŞ EVLİ KADINLARDA İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK,
CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN KALIPYARGILAR, PARTNER
DUYARLILIĞI VE EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLER:
İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS MODELİ BAKIŞ AÇISIYLA BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

Ayşe Nur AKYÜZ

Ankara-2023

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**YENİ ANNE OLMUŞ EVLİ KADINLARDA İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK,
CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN KALIPYARGILAR, PARTNER
DUYARLILIĞI VE EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLER:
İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS MODELİ BAKIŞ AÇISIYLA BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

Ayşe Nur AKYÜZ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL**

Ankara-2023

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI**

**YENİ ANNE OLMUŞ EVLİ KADINLARDA İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK,
CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN KALIPYARGILAR, PARTNER
DUYARLILIĞI VE EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLER:
İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS MODELİ BAKIŞ AÇISIYLA BİR İNCELEME**

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN-SUNAL (Danışman)

Prof. Dr. Nuray SAKALLI

Prof. Dr. Ayşen GÜRE

Prof. Dr. Eda KARACAN

Dr. Öğr. Üyesi Afife Başak OK

Tez Sınavı Tarihi: 18.07.2023

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Prof. Dr. Ayda Büyükşahin Sunal danışmanlığında hazırladığım “Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda İlişkisel Belirsizlik, Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar, Partner Duyarlılığı ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler: İlişkisel Türbülans Modeli Bakış Açısıyla Bir İnceleme (Ankara, 2023)” adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:21.08.2023

Ayşe Nur AKYÜZ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
TEŞEKKÜR.....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK	7
1.2. İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS KURAMI	7
1.3. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ	13
1.4. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI	22
1.5. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE EVLİLİK DOYUMU	22
1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE EVLİLİK DOYUMU	29
1.7. ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI VE EVLİLİK DOYUMU.....	29
1.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI	41
1.9. İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS VE EVLİLİK DOYUMU	46
1.10. ÇALIŞMANIN AMACI.....	49
1.11. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ.....	50
BÖLÜM II: YÖNTEM	51
2.1. KATILIMCILAR (Ana Çalışma)	51
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	53
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	53
2.2.2. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (EİBÖ).....	53
2.2.2.1. EİBÖ'nin Türkçe'ye Uyarlanması	54
2.2.2.1.1. Katılımcılar.....	54
2.2.2.1.2. Veri Toplama Araçları.....	55
2.2.2.1.2.1. Kişisel Bilgi Formu	55
2.2.2.1.2.2. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ).....	56
2.2.2.1.2.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ)	56
2.2.2.1.3 İşlemler.....	57
2.2.2.1.4. EİBÖ Yapı Geçerliği-Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları	57

2.2.2.1.5. EİBÖ Yapı Geçerliği-Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları.....	60
2.2.2.1.6. EİBÖ'nin Yakınsak ve Iraksak Geçerliliğine İlişkin Bulgular.....	62
2.2.2.1.7. EİBÖ'nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	63
2.2.3. İlişkisel Türbülans Ölçeği (İTÖ).....	63
2.2.3.1. İTÖ'nin Türkçe'ye Uyarlanması.....	64
2.2.3.1.1. Katılımcılar.....	64
2.2.3.1.2. Veri Toplama Araçları.....	64
2.2.3.1.2.1. Kişisel Bilgi Formu	64
2.2.3.1.2.2. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ).....	64
2.2.3.1.2.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ)	65
2.2.3.1.3 İşlemler.....	65
2.2.3.1.4. İTÖ Yapı Geçerliği-Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları.....	65
2.2.3.1.5. İTÖ Yapı Geçerliği-Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları.....	67
2.2.3.1.6. İTÖ'nin Yakınsak ve Iraksak Geçerliliğine İlişkin Bulgular.....	69
2.2.3.1.7. İTÖ'nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular	69
2.2.4. Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği (APDÖ)	69
2.2.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ).....	70
2.2.6. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)	71
2.3. İŞLEM	71
BÖLÜM III: BULGULAR.....	72
3.1. VERİ TEMİZLİĞİ.....	72
3.2. BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL ANALİZLER.....	73
3.3. ARAŞTIRMADA ELE ALINAN DEĞİŞKENLERİN KADINLARIN SAHİP OLDUKLARI ÇOCUK SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI .	75
3.4. ARAŞTIRMADA ELE ALINAN DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ KORELASYONEL İLİŞKİLER	75
3.5. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL MODELİNE İLİŞKİN YAPISAL EŞİTLİK MODELİ SONUÇLARI.....	78

3.5.1. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu için Yapısal Eşitlik Modeli.....	79
3.5.1.1. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu Modelindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular.....	80
3.5.1.2. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu Modelindeki Belirli Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular	82
3.5.1.3. Doğrudan Yolların Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	84
BÖLÜM IV: TARTIŞMA	85
4.1. ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASINA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	85
4.1.1. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'ne Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması	85
4.1.2. İlişkisel Türbülans Ölçeğine Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgularının Tartışılması	87
4.2. ANA ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	89
4.2.1. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin Tartışılması	90
4.2.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	91
4.2.3. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri Bulgularının Tartışılması	93
4.2.4. Evlilik Doyumu İçin Önerilen Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Bulguların Tartışılması	97
4.2.4.1. Evlilik Doyumuna Yönelik Modeldeki Doğrudan Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması	97
4.2.4.2. Evlilik Doyumuna Yönelik Modeldeki Dolaylı Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması	103
SONUÇ VE ÖNERİLER	107
ÖZET	112
ABSTRACT	113
KAYNAKÇA.....	114
EKLER	157
Ek 1: Demografik Bilgi Formu	157

Ek 2: İlişkisel Belirsizlik Ölçeği.....	158
Ek 3: İlişkisel Türbülans Ölçeği	159
Ek 4: Evlilik Yaşam Ölçeği	160
Ek 5: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği.....	161
Ek 6: Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği	162
Ek 7: Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeği.....	163
Ek 8: Onam Formu	164
Ek 9: Etik Kurul İzni.....	165

TEŞEKKÜR

Çok uzun ve zahmetli bir sürecin sonucu olan bu tez çalışması, birçok iyi insanın desteği ve katkısıyla ortaya çıktı. Bu teşekkür yazısını sonsuz teşekkürlerimi sunmak istediğim ve ömrüm boyunca bu zorlu süreçteki desteklerini unutmayacağım insanlara ithafen yazmak istedim.

En büyük teşekkürüm ve minnetim, bölüme geldiğim ve doktora eğitimime başladığım ilk günden beri hep yanımda olan, tez sürecinin her aşamasında katkılarıyla bana yol gösteren, daima ulaşılabilirliğiyle kendimi hep güvende hissetmemi sağlayan, karşıma çıkan tüm sorun ve engellerin aşılmasında sonsuz desteğini hiç esirgemeyen, “galiba yapamayacağım hocam” dediğim her noktada sınırsız sabrı ve güler yüzüyle beni cesaretlendiren ve devam etmemi sağlayan, kendisini tanımış olduğum için kendimi daima çok şanslı hissettiğim kıymetli hocam ve aynı zamanda tez danışmanım, Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL’a.

Tez izleme komitesinde yer alarak her daim zengin öneri ve katkılarıyla yol gösteren, özellikle istatistik konusunda bilgisinden çok şey öğrendiğim Dr. Öğr. Üyesi Afife Başak OK ve önerileriyle tezimi zenginleştiren bilgisini, zamanını ve sabrını hiç esirgemeyen Prof. Dr. Nuray SAKALLI’ya; tez savunmasında paylaştığı önerileri ve geribildirimleriyle tez çalışmamın daha güzel bir hale gelmesini sağlayan Prof. Dr. Eda KARACAN’A; bölümde geçirdiğim süre boyunca akademik konular dışında da yaşadığım tüm zor zamanlarımda sevgisi, hoşgörüsü ve engin tecrübeleriyle beni hep motive eden, bana inanan ve tez savunmasında da bulunarak kıymetli katkı ve önerilerini sunan değerli hocam Prof. Dr. Ayşen GÜRE’ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hem akademik vizyonu ile ufku açan hem de her koşulda desteğini koruyan, verdiği derslerden büyük keyif aldığım ve çok şey öğrendiğim, hem karakteri hem akademik vizyonunu kendime örnek aldığım kıymetli hocam Prof. Dr. Derya HASTA’ya çok ama çok teşekkür ediyorum.

Akademik konulardaki sorularımı cevapsız bırakmayan, ufku açan, hiçbir koşulda desteğini esirgemeyen, özellikle orta bahçeyi, lokali ve DTCTF’yi benim için güzel ve keyifli kılan, daima çok özleyeceğim mesai arkadaşlarım Meryem-Bağdat kardeşlere, Meryem Dedeler’e, Esra’ya, Merve Cesur’a, Serel’e, Gülrü’ya, Hazal’a, Turan’a, Seda’ya, Ezgi’ye, Pelin’e, Melike’ye, İpek’e, Burcu’ya, İrem’e, Erol’a ve adını yazmayı unuttuğum tüm mesai arkadaşlarıma çok çok teşekkür ediyorum. Bu stresli ve zorlu süreçte her ihtiyacım olduğunda ulaşılabilir olan hem duygusal hem akademik desteğini esirgemeyen, her ne kadar şuan başka ülkede de yaşıyor olsa kalbimdeki yerini

mesafelerden bağımsız olarak koruyan canım dostum Cansu Alsancak’a ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Her ne kadar ağız alışkanlığıyla kendilerine “hocam” diye hitap etsem de hocadan öte bana dost, arkadaş olan ve her zor anımda beni dinlemekten, destek olmaktan vazgeçmeyen, güzel sohbetleriyle DTCF’yi güzelleştiren arkadaşlarım Ebru Akün ve Fatma Uçar Boyraz’a, sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Bir telefon uzağımda olup her ihtiyaç duyduğumda beni anlayışla yönlendiren Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden kıymetli abim Mustafa Yönden’e gönülden teşekkür ederim. En sıkıştığım anda tezimi okuyup değerli geribildirimlerini ve desteğini benden esirgemeyen arkadaşım ve meslektaşım Zeynep Çakmak’a da büyük bir teşekkür borçluyum.

Varlıklarından daima güç aldığım ve bugünlere gelmemdeki emeklerini asla inkar edemeyeceğim, başaracağıma daima inanan ve yanımda olan canım annem Vesile Ekici’ye, kardeşlerim Onur ve Zinnur Demircioğlu’na ne kadar teşekkür etsem az.

Ve varlığı yaşamımı hep zenginleştiren, mutlu eden, en zorlu ve stresli anlarımda bile yanımda olmaktan ve sabırla beni sevmekten vazgeçmeyen sevgili eşim Vahdettin Akyüz’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Özellikle, tez savunma jürimin olduğu gün olağanüstü desteklerini benden esirgemeyen ve canla başla koşturan kayınvalidem Ayşegül Akyüz’e ve kayınpederim Selahattin Akyüz’e de çok teşekkür ediyorum.

Ve çok büyük bir teşekkürü hak eden en kıymetlim, canım kızım Umay. Hem pandemi hem tez yazma sürecim gibi zorlu koşullarda hayatımıza neşe, mutluluk ve huzur getirdin. Çalışmak için senden ayrı kaldığım zamanlarda çok büyük bir vicdan azabı çeksem de adeta bir yetişkin tavrıyla bu zorlu sürece hızla uyum sağladığın, daima beni çok güldürüp kendine hayran bıraktığın ve bu süreçteki en büyük motivasyon kaynağım olduğun için sana çok ama çok teşekkür ederim.

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	52
Tablo 2. Ölçek Uyarlama Çalışmasının Katılımcılarına Ait Demografik Özellikler.....	55
Tablo 3. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	59
Tablo 4. Uyum İndeksi Değerleri	62
Tablo 5. İlişkisel Türbülans Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 6. Uyum İndeksi Değerleri	68
Tablo 7. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	74
Tablo 8. Çalışmanın Ana Değişkenleri ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler	76
Tablo 9. Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	81
Tablo 10. Belirli Yollar Üzerindeki Dolaylı Etkiler	82
Tablo 11. Araştırma Modeli için Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma için Önerilen Model.....	49
Şekil 2. Araştırmanın Kavramsal Modeline İlişkin Yapısal Eşitlik Analizi Sonuçları	78

BÖLÜM I

GİRİŞ

Evlilik ilişkilerinden alınan doyumun bireylerin hem genel iyilik hallerine hem de yaşamlarının diğer alanlarına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, ilişkiler alanında yapılan çalışmalarda en çok üzerinde durulan kavramlardan biri de “*evlilik doyumunu*” dur. (örn., Bradbury ve ark., 2000; Belsky, 1985; Fıfıloğlu ve Demir, 2000; Lucas ve ark., 2008; Twenge ve ark., 2003). Alanyazında evlilik doyumunun öncüllerini ele alan pek çok çalışma mevcuttur (örn., Fahimdanesh ve ark., 2020; Kazim ve Rafique, 2021; Patrick ve ark., 2007; Yedirir ve Hamarta, 2015). Örneğin, evlilik doyumunun kültür (Lucas ve ark., 2008), yaş, eğitim düzeyi (Jose ve Alfons, 2007), kişilik özellikleri (Gattis ve ark., 2004), bağlanma boyutları (Harma ve Sümer, 2016) ve yüklemeler (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006) gibi pek çok öncülü olduğu görülmektedir. Evlilik doyumunun öncülleri arasında yer alan ve evlilikleri ciddi oranda etkilediği düşünülen etmenlerden biri de *çocuk sahibi olma*, diğer bir deyişle, ebeveynliğe geçiş sürecidir. Ebeveynlik dönemine geçiş genellikle çiftler için heyecan verici bir zaman dilimi olsa da çiftlerin yaşamında sayısız değişikliğe, beklenmedik strese ve belirsizliklere yol açabilmektedir (Gottman ve Notarius, 2000; Simpson ve ark., 2002). Her ne kadar bazı çalışmalar evlilik doyumunun çocuk sahibi olma sürecinde nispeten değişmediğini gösterse de (bkz., Clements ve Markman, 1996; Huston ve Vangelisti, 1995; Kurdek, 1993), evlilikteki bu önemli dönüm noktası üzerine yapılan en güncel araştırmalar, özellikle birinci çocuğun doğumunun evlilik doyumunda ciddi bir düşüşe yol açtığını göstermektedir (Akbalık-Doğan ve Büyüksahin-Sunal, 2011; Bogdan ve ark., 2022; Huss ve Pollmann-Schult, 2020; Mehta ve ark., 2020; Thumbi, 2019). Ebeveynliğe geçişle gözlemlenen evlilik doyumundaki düşüşü açıklamak için bazı araştırmacılar kültürel normlar ve sosyal desteğin eksikliği gibi çevresel etmenlere işaret ederken (örn., Levy-Shiff, 1994; Levy-Shiff ve ark., 1998) bazıları da psikolojik özellikler ve geçmiş

ilişki deneyimleri gibi kişisel etmenlere odaklanmışlardır (örn., Antonucci ve Mikus, 1988; Cowan ve Cowan, 2000). Mevcut çalışmada ise yeni bir çocuk (ilk çocuk, 2. çocuk veya 3. çocuk) sahibi olma sürecinde evlilik doyumundaki değişime katkıda bulunan etmenlerin *İlişkisel Türbülans Modeli'ne* (Relational Turbulence Model) dayanarak ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu model, ilişkilerde belirli dönemlerin belirsizliğe karşı daha savunmasız olduğunu ve olaylara karşı aşırı tepkiler verilmesine neden olduğunu ileri sürmektedir (Theiss ve ark., 2013). Model başlangıçta gündelik ilişkiden ciddi bir romantik ilişkiye (flört ilişkisine) geçiş dönemi sırasında yaşanan belirsizlikleri ve iniş çıkışları açıklamak için geliştirilmiş olsa da (Solomon ve Knobloch, 2004), son yıllarda araştırmacılar, ilişkideki belirsizliklerin ve iniş çıkışların, ilişki normlarını ve beklentileri değiştiren herhangi bir kritik olay sırasında da ortaya çıkabileceğini göstermişlerdir (örn., Solomon ve ark., 2010). Şöyle ki, bazı çalışmalarda İlişkisel Türbülans Modeli'nin meme kanseri teşhisi almak (Weber ve Solomon, 2008), kısırlık teşhisi almak (Steuber ve Solomon, 2008) ve askerliğin ardından partnerle bir araya gelmek gibi kritik yaşam olaylarına uyarlandığı (Theiss ve Knobloch, 2011) görülmektedir. Bu doğrultuda, yeni bir çocuk sahibi olmanın da ilişki normlarını etkileyen oldukça kritik bir olay olduğu düşünüldüğünde, bu sürecin çiftler arasında çeşitli kargaşaya (türbülansa), belirsizliklere (relational uncertainty) ve sonuç olarak evlilik doyumunda düşüşe yol açabileceği düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak, mevcut çalışmada, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evlilik doyumunda yaşanabilecek değişimleri açıklayan mekanizmaların neler olabileceği İlişkisel Türbülans Modeli bakış açısıyla araştırılacaktır.

Yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evlilik doyumundaki düşüşün bir açıklaması da eşler arasındaki hem fiziksel hem de duygusal yakınlığın azalmasıdır. Yeni bir çocuğun doğumundan sonra cinsel yakınlık da dahil olmak üzere, eşler arasındaki paylaşımlar azalmaktadır (Belsky ve Kelly, 1994; Cowan ve Cowan, 2000). Yeni

ebeveynler birlikte daha az zaman geçirme (Belsky, 1990) ve boş zaman etkinliklerine katılma (Huston ve Vangelisti, 1995; Moller ve ark., 2008) ve birbirlerine karşı daha az duygusal yakınlık ve empati duyma eğilimindedirler (Kerem ve ark., 2001).Tüm bunlarında belirsizliğe yol açtığı düşünülmektedir. İlişkilerinde belirsizliği yüksek düzeyde yaşayanlar ayrıca incitici mesajları daha ciddi, kasıtlı ve tehdit edici olarak algılama eğilimindedirler (Theiss ve ark., 2009). Bu bulgular birlikte ele alındığında, ilişkisel belirsizlikle mücadele eden bireylerin, partnerlerinin davranışlarını daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir (Theiss ve Nagy, 2013). Özellikle yeni anne olmuş kadınların yaşadıkları hormonal ve duygusal değişimler, onların her zamankinden daha çok eşlerinin desteğine ve duyarlı davranışlarına ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Genel olarak ilişkilerde duyarlılık, ilişkideki kişilerin birbirlerinin ihtiyaçlarına, arzularına, amaçlarına ve endişelerine karşı gösterdikleri destekleyici davranışları içeren bir süreci ifade eder. Yetişkinler tipik olarak romantik partnerlerinin ihtiyaç ve sıkıntı anında destekleyici olmasını ve onlara “güvenli bir sığınak” sağlamasını beklemektedir. Bir başka deyişle, romantik partnerlerin duyarlılığı, yetişkin bireylerin yaşantılarında önemli bir rol oynamaktadır (Reis ve Shaver, 1988; Reis ve ark., 2004). Bu bağlamda, Reis ve arkadaşları (2004), yakın ilişki çalışmalarında kullanımı için duyarlılığı kavramsallaştırmış ve “*algılanan partner duyarlılığı (perceived partner responsiveness)*” diye adlandırdıkları yeni bir kavram önermişlerdir. Buna göre algılanan partner duyarlılığı, “bireylerin partnerlerinin kendilerini anladığına, onlara değer verdiğine ve onlarla ilgilendiğine dair algısı” olarak tanımlanmıştır. Alanyazında algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel belirsizlik arasındaki ilişkiyi ele alan tek bir çalışmaya rastlanmıştır (bkz. Theiss ve Nagy, 2013). Bu çalışmaya göre, yeni bir çocuk dünyaya getirmiş anneler, ihtiyaç duydukları eş desteği ve duyarlılığını, evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikler ve çalkantıların etkisiyle, yetersiz olarak algılamaktadırlar. Alanyazındaki bu eksiklik göz önünde bulundurulduğunda, yeni bir çocuk dünya getirmiş kadınların (bir veya birden

fazla kez) eşleriyle olan ilişkilerinde yaşadıkları ilişkisel belirsizliklerin eşleri tarafından gösterilen duyarlılığı algılayışlarını nasıl etkilediğini araştırmanın önemli olduğu düşünülmüştür. Buradan hareketle, mevcut çalışmanın amaçlarından biri, yeni anne olmuş kadınların evliliklerinde yaşadıkları belirsizliklerin eşlerinden algıladıkları duyarlılığı etkileyip etkilemediğinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir.

Yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde, evlilik doyumunda düşüşe yol açtığı düşünülen etmenlerden bir diğeri de “*cinsiyet rollerinde yaşanan çatışmalar*”dır. Bu süreçte azalan evlilik doyumu için birkaç farklı açıklama vardır. Sosyal ve ekonomik destek ihtiyacına ek olarak, doyumsuzluğun bir başka nedeni çocuk yetiştirme konusundaki anlaşmazlıklardır (Belsky, 1990). Diğer bir çatışma kaynağı ise özellikle ebeveynliğe geçiş sırasında, evdeki işbölümüyle ilgilidir (Belsky 1990; Kluwer ve Heesink 1996; Voydanoff ve Donnelly, 1999). Eşler arasında iş yükü (Crohan, 1996) ve ev işlerinin eşler arasında nasıl dağıtılması gerektiği (Belsky ve ark., 1986) hakkındaki anlaşmazlıklar eşler üzerinde önemli bir baskı oluşturmaktadır. Erkekler ve kadınlar, ebeveyn olarak farklı roller üstlendikleri için, ebeveynliğe geçiş sürecini farklı şekillerde deneyimlemektedirler. Şöyle ki, çocuk sahibi olmadan önce kadınların evlilik doyumu erkeklerden daha yüksek olurken, doğumdan sonra kadınların evlilik doyumu erkeklerinkine göre çok daha fazla düşmektedir (Belsky ve ark., 1985). Bu durumun, erkeklerin çocuk olduktan sonra ev işlerine olan katkılarını değiştirmedikleri için annelere yüklenen sorumlulukların artmasına bağlı olduğu düşünülmektedir (Belsky ve ark., 1983). Bir başka deyişle, doğumdan sonra kadınlar genellikle ev içi işleri ve çocuk bakımını üstlenirken erkekler daha çok ev dışı işleri (faturaları ödemek, market alışverişi yapmak gibi) üstlenmektedirler (Cowan ve Cowan, 2000; Huston ve Vangelisti, 1995; Moller ve ark., 2008; Rochlen ve ark., 2008). Bu geçiş sırasında, eşlerin rolleri ve sorumluluklarını yeniden tanımlamaları, ev işlerini yeniden düzenlemeleri, çocuk bakımı ile ilgili sorunları tartışmaları ve mevcut sınırları yeniden belirlemeleri gerekmektedir.

(Claxton ve Perry-Jenkins, 2008). Öte yandan, birden fazla çocuğu olan anne babalar evdeki ve ev dışındaki iş yükünü ilk kez çocuk sahibi olan anne babalardan farklı deneyimlemektedirler. Örneğin, çiftler ilk kez ebeveyn olduklarında evlilik doyumu düşmekte ancak bu düşüş çocuk sayısı arttıkça devam etmektedir (Belsky ve ark., 1983). Benzer olarak, Bird (1997), aileye daha fazla çocuk katıldığında ekonomik yükler ve çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukların arttığını, bu durumun aile içinde daha fazla sıkıntıya ve evlilik doyumunda düşüşe neden olduğunu savunmaktadır. Ayrıca bulaşık yıkama, çamaşır yıkama, market alışverişi ve temizlik gibi ev işleri çiftlerin doğumdan önce beklediklerinden daha fazla artmakta ve bu ekstra işlerin yükünü genellikle kadınlar üstlenmektedir (Kluwer ve ark., 1997). Ev işlerinin daha eşitlikçi bir şekilde paylaşılmasının, özellikle eşitlikçi kadınların daha yüksek seviyede evlilik doyumu yaşamalarıyla ilişkili olduğunu gösteren pek çok çalışma mevcuttur (bkz., Coltrane, 2000; Greenstein, 1996; Lavee ve Katz, 2002; Yodanis, 2010). Yapılan diğer çalışmalara göre ise (Cowan ve Cowan, 2000; Moller ve ark., 2008) gelenekselleşmiş cinsiyet rollerinin benimsenmesi kadınlar için çok daha zorlayıcı olmaktadır; çünkü yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde ortaya çıkan sorumlulukların büyük bir bölümü kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Özellikle Türkiye gibi geleneksel cinsiyet rollerinin oldukça kabul gördüğü kültürlerde doğumdan sonra doğum iznine ayrılıp evde bebekle kalan büyük oranda anne olduğu için, bebek bakımının yanında diğer ev işleri de anneye kalmaktadır (Vatandaş, 2007). Bu da annelerin kendilerini daha fazla stres altında hissetmelerine neden olmaktadır (Moller ve ark., 2008). Türkiye'de (örn., Sakallı-Uğurlu ve ark., 2021) ve diğer kültürlerde (örn., Aryee ve Luk, 1996) aile biriminde bakım verme görevi anne olarak kadına verilirken, ailenin geçimini sağlama görevi baba olarak erkeklere yüklenmektedir. Özellikle eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınlar, ebeveynliğe geçiş sürecinde sorumlulukların adaletli bir şekilde dağılmamasından rahatsızlık duymakta ve eşlerinin kendi ihtiyaçlarına gereken desteği göstermediğini

düşünmektedirler (Buunk ve VanYperen, 1989; VanYperen ve Buunk, 1991). Bu da, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınların evliliklerinde daha fazla yoksunluk, tatminsizlik ve depresif duygular yaşamalarına yol açmaktadır (Buunk ve ark., 2000). Bu bilgilere dayanarak, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş kadınların, ev içindeki sorumlulukların büyük bir bölümünün annelerde olmasına daha hızlı uyum sağlayacakları düşünülmektedir. Bu nedenle, ebeveynliğe geçişle birlikte ortaya çıkan yeni roller ve rutinlerin onlar için çok fazla belirsizliğe yol açmayacağı tahmin edilmektedir. Alanyazın incelendiğinde, ulaşılabilir kaynaklar çerçevesinde, ilişkisel belirsizlik ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen tek bir çalışmaya rastlanmıştır (bkz., Redlick, 2019). Yapılan bu çalışmada, geleneksel cinsiyet rolleri ile ilişkisel belirsizlik olumsuz yönde ilişkili bulunmuş, bu ilişkinin ise sadece erkekler için anlamlı olduğu ortaya konulmuştur. Diğer bir deyişle, geleneksel cinsiyet rol ve tutumlarını benimseyen erkeklerin romantik ilişkilerinde daha az belirsizlik yaşadığı görülmüştür. Bu bilgilerden hareketle, yeni bir bebek sahibi olmuş evli kadınlarda ilişkisel belirsizlik ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkilerin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmüş ve mevcut çalışmanın amaçlarından biri olarak belirlenmiştir.

Yukarıda aktarılan bilgiler göz önünde bulundurularak, mevcut çalışmada, yeni bir çocuk dünyaya getirmenin ardından evlilik doyumunda meydana gelebilecek değişime giden yolda sözü edilen duygusal ve bilişsel değişkenlerin aracı rollerini ve söz konusu değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkilerini değerlendirmek amacıyla oluşturulan yol modeli sınanmıştır (bkz. Şekil 1). Ulaşılabilir kaynaklar çerçevesinde, alanyazında, sözü edilen psikolojik süreçleri bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın, hem ilgili alanyazındaki boşluğu doldurma noktasında hem de çift terapistleri için uygulamaya yönelik katkıları olacağı düşünülmektedir.

Son olarak, alanyazına bakıldığında, ülkemizde ilişkisel belirsizliği ve ilişkisel türbülansı ölçmeye yönelik geliştirilmiş ya da uyarlanmış herhangi bir ölçeğe

rastlanmamıştır. Bu doğrultuda mevcut çalışma kapsamında öncelikle evli çiftler için geliştirilmiş olan “İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (Knobloch, 2008)” ve “İlişkisel Türbülans Ölçeği (Knobloch, 2007)” Türk kültürüne uyarlanacaktır. Aktarılanlardan hareketle, ilerleyen bölümlerde öncelikle çalışmanın temel değişkeni olan ilişkisel belirsizliğe ilişkin genel düzeyde bilgi ve alanyazın bulguları aktarılacaktır. Ardından yeni bir çocuk dünyaya getirme sürecinde evlilik doyumundaki değişiklikler üzerinde rolü olduğu düşünülen cinsiyet rolleri, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans gibi değişkenlere yer verilerek, her birinin evlilik doyumuyla ilişkisi araştırma bulguları ile ortaya konulacaktır.

1.1. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK

Alanyazında, bireylerin kişilerarası ilişkilere katılımlarına ilişkin ne derece emin oldukları “*ilişkisel belirsizlik*” olarak ifade edilmektedir (Knobloch ve Solomon, 1999). Belirsizlik, farklı biçimlerde ve birçok kişilerarası ilişkide karşımıza çıkan bir kavramdır. Özellikle yeni tanışılan bireylerle ilk etkileşim sırasında o bireyin geçmişi, ilgi alanları, tutum ve davranışları hakkında genel olarak bilişsel ve davranışsal belirsizlikler tecrübe edilmektedir. Bu bireylerle olan ilişkiler daha yakın bir paylaşıma dönüştükçe ilişkinin durumu, ilişkinin geleceği, ilişki için uygun davranışlar, kişinin ilişkiye katılım derecesi ve partnerin ilişkiye katılım derecesi hakkındaki belirsizlikler artmaktadır (Theiss, 2018). Başka bireylerle yakın ilişkiler geliştirirken ortaya çıkan belirsizliklerin ötesinde, özellikle romantik ilişkilerde meydana gelen önemli olaylar da çeşitli belirsizliklere yol açabilmektedir (Solomon ve ark., 2010). Örneğin, partnerlerden birinin cinsellikle ilgili sorunlar yaşaması, emekli olması, partnerlerden birinin işini kaybetmesi ve Alzheimer gibi ciddi hastalıklarla mücadele etme gibi durumlar da belirsizliğe neden olabilmektedir. Kısacası belirsizlik, yakın ilişkilerin her türünde ve birçok aşamasında karşımıza çıkan yaygın ve dikkat çeken bir unsurdur.

Belirsizlik, her tür ilişkide yaygın olarak görülmesine rağmen, genellikle hoş olmayan ve istenmeyen bir bilişsel durum olarak kabul edilmektedir. Belirsizlik, bireylerin partnerlerinin davranışlarını anlamlandırma, olaylara nasıl tepki vereceğini tahmin etme olasılığını düşürmekte ve bireyin ilişkisel koşullara nasıl tepki vereceğini bilememesine yol açmaktadır. Tüm bunlar da yakın ilişkilerde problemlere ve hoşnutsuzluklara yol açabilmektedir. Belirsizliğin rahatsız edici bir durum olduğu düşünüldüğünde, belirsizlikle ilgili kuramsal bakış açılarının çoğu, belirsizliğin nasıl yönetilebileceği ya da azaltılabileceğine odaklanmaktadır (Theiss, 2018). Bu doğrultuda belirsizlik ile ilgili öne sürülen en eski kuramın Belirsizliği Azaltma Kuramı (Uncertainty Reduction Theory) (Berger ve Calabrese, 1975) olduğu görülmektedir. Kuram'a göre, bireyler bilgi edinme yoluyla belirsizliği azaltmaya çalışmaktadırlar. Partnerler birbirleriyle paylaşımda bulundukça ve birbirlerini tanıdıkça deneyimledikleri belirsizlikler azalmaktadır. Bu kuramın aksine bazı kuramlar ise belirsizliğin her zaman istenmeyen bir durum olmadığını savunmaktadırlar. Örneğin, Belirsizliği Yönetme Kuramı (Uncertainty Management Theory) (Brashers, 2001) ve Motive Edilmiş Bilgi Yönetimi Kuramı (Afifi ve Weiner, 2004), özellikle beklenen sonuç olumsuz olduğunda ya da bireyler belirsizliği azaltmak için gerekli bilgiye sahip olmadığında, bireylerin bir dereceye kadar belirsizliği sürdürmeyi tercih ettiklerini öne sürmüşlerdir. İlişki Diyalektiği Kuramı'na (Relational Dialectics Theory) göre ise, yakın ilişkiler bağlamında, bireylerin hem belirsizliği azaltma hem de belirsizliği sürdürme isteğine sahip olmaları onların ilişkilerinde hem heyecan ve bilinmezlikleri hem de öngörülebilirliği arzuladıklarına işaret etmektedir (Baxter ve Montgomery, 1996). Son olarak bu doğrultuda, İlişkisel Diyalektik Kuramı'na benzer şekilde İlişkisel Türbülans Kuramı da (Relational Turbulence Theory) (Solomon ve ark., 2016), belirsizliğin yakın ilişkilerin doğal bir parçası olduğunu ve bireylerin bir ilişkide deneyimlediği belirsizliklerin olumsuz olduğu kadar olumlu sonuçlara da yol açabileceğini

savunmaktadır. Mevcut çalışmanın kuramsal çerçevesini İlişkisel Türbülans Kuramı oluşturduğu için gelecek bölümde sözü edilen kuram ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

1.2. İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS KURAMI

Yakın ilişkilerde ilişkisel belirsizliğin öncüllerini ve sonuçlarını inceleyen en önde gelen kuramlardan biri *İlişkisel Türbülans Kuramı*'dır (Solomon ve ark., 2016). Kuram, ilişkideki geçiş dönemlerinin kargaşaya karşı savunmasız olduğunu ve ilişki olaylarına karşı aşırı tepkiler verilmesine neden olduğunu öne sürmektedir. Bu kuramı, başlangıçta gündelik ilişkiden ciddi bir romantik ilişkiye geçiş sırasında yaşanan kargaşa ve belirsizlikleri açıklamak için geliştirilmiş bir modeldir (Knobloch ve Solomon, 1999). Ancak ilerleyen yıllarda araştırmacılar ilişkisel türbülansın yakın ilişkideki normları ve beklentileri değiştiren herhangi bir kritik yaşam olayı sırasında da ortaya çıkabileceğini göstermişler (Solomon ve ark., 2016) ve modeli kuram haline getirmişlerdir.

Kurama göre, bireyler romantik ilişkilerinin geçiş dönemlerinde belirsizliklerle karşılaşır (Solomon ve Knobloch, 2001). Geçişler, partnerlerin ilişkiye dair tanımlarında ve ilişkideki davranış biçimlerinde keskin değişikliklerin olduğu ve her iki partneri de etkileyen kritik olayların yaşandığı süreklilik arz etmeyen (geçici) dönemlerdir (Falicov, 1988; Rapaport, 1963). Gündelik birlikteliklerden ciddi ilişkilere geçiş, ciddi romantik birlikteliklerden evliliğe geçiş ve evlilikten ebeveyn olmaya geçiş, kritik geçiş dönemlerine örnek olarak gösterilebilir (Aldous, 1996). Romantik ilişkilerde partnerler, bu geçiş dönemlerinde adeta bir “türbülans” yaşayarak, ilişkide yaşanan olaylar karşısında normalden fazla bilişsel faaliyetlerde bulunurlar, yoğun duygular deneyimlerler ve abartılı davranışlar sergilerler (Solomon ve Knobloch, 2004). Diğer bir deyişle, ilişkisel türbülans (relational turbulence) “bireyin bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak alışılmadık ilişki koşullarına karşı aşırı tepki gösterme eğilimidir ve bu türbülansa yol açan faktörlerden birkaçı kişilerin kendilerine, partnerlerine ve ilişkilerine yönelik deneyimledikleri belirsizliklerdir”. Yapılan çalışma bulguları da ilişkisel

belirsizliğin (kendilerine, partnerlerine ve ilişkilerine yönelik belirsizlikler) bireylerin alışılmadık ilişki koşullarına gösterdiği bilişsel (Knobloch ve Solomon, 2002b) ve duygusal tepkileri (Knobloch ve Solomon, 2002b, 2003) arttırdığını, dolayısıyla romantik ilişkilerdeki geçiş dönemlerinde ortaya çıkan ilişkiyel türbölansa katkıda bulunduğunu göstermektedir. Her ne kadar İlişkiyel Türbölans Kuramı'nın çıkış noktası flört ilişkileri olsa da Knobloch, (2008) evli çiftlerin de en az flört eden çiftler kadar evliliklerinde ilişkiyel belirsizliğı deneyimlediklerini ortaya koymuştur. Romantik ilişkilerde belirsizliğin temellerini benlik, partner ve ilişki alanları üzerinden açıklamaya çalışan Knobloch (2008), evli çiftlerin yaşadıkları belirsizliğin flört edenlerden farklı olarak çiftlerin karşılıklı ilişkilerine ve ilişki dışındaki etmenlere daha fazla duyarlı olabileceğini belirtmektedir. Ona göre evli çiftler, evlilikleri boyunca çocuklar, iletişim, kariyer, ekonomi, sağlık, bağılık, geleneksel aile, cinsellik, emeklilik, dini inançlar, boş vakit ve ev işleri gibi konularda belirsizlikler deneyimleyebilmektedirler. Flört eden bireylere ilişkilerinde yaşadıkları belirsizliğı anlamak amacıyla yöneltilen sorular daha çok bireysel odaklı iken evli çiftlere yöneltilen sorular daha çok partnerlerin her ikisini de ilgilendiren konulardan oluşmaktadır. Bir başka deyişle, evli çiftlerin benlik ya da partner belirsizliğinden daha çok ilişki belirsizliğı deneyimledikleri, yani evlilikte belirsizliğe yol açan sorunların daha çok dışsal etmenlerle ilişkili olduğu söylenebilir. Bu dış etmenlerden birinin de “yeni bir çocuk sahibi olma süreci” olduğu söylenilebilir.

Kuram, romantik ilişkilerde ilişkiyel türbölansı artıran iki mekanizmaya dikkat çekmektedir: ilişkiyel belirsizlik ve partnerlerin müdahalesi. İlişkiyel belirsizlik, İlişkiyel Türbölans Kuramı temelinde, “*benliğe yönelik belirsizlik*”, “*partnere yönelik belirsizlik*” ve “*ilişkiye yönelik belirsizlik*” olacak şekilde üç boyutta değerlendirilmektedir. *Benliğe yönelik belirsizlik*, yakın ilişkiler içerisinde, bireylerin kendi tutum ve davranışlarını tanımlayamadığı veya açıklayamadığı durumda meydana gelmektedir. Knobloch ve Solomon'a (1999) göre, romantik ilişki içerisinde bulunan bireyler, tutum ve

davranışlarını mevcut ilişkilerindeki hedeflerine ulaşabilecek şekilde belirlemekte ve ilişkilerine dair yeterince bilgi sahibi olmadıklarında belirsizliği deneyimlebilmektedirler. Benliğe yönelik belirsizliği tespit edebilmek için bireylere “Uzun vadede bu ilişkinin iyi bir biçimde sonuçlanmasını isteyip istemediğinizden ne derece eminsiniz?” gibi sorular yöneltilmektedir. *Partnere yönelik belirsizlikte* ise birey, partnerinin ilişki içerisindeki tutum ve davranışları hakkında belirsizlikler ve tutarsızlıklar gözlemlemektedir (Berger ve Bradac, 1982). *Partnere yönelik belirsizlik* boyutu “Partnerinizin şu anda bu ilişkiyi ne kadar istediğinden ne derece eminsiniz?” gibi ifadelerle ölçümlenebilmektedir. İlişkisel belirsizliğin üçüncü boyutu olan *ilişkiye yönelik belirsizlikte* ise bireyler benliklerinden ya da partnerlerinden ziyade ilişkileriyle ilgili şüphelerinden kaynaklanan belirsizlikler yaşamaktadırlar. Partnerler, özellikle fiziksel olarak uzun süreler ayrı kaldıklarında ilişkilerine yönelik belirsizlik deneyimlemektedirler. İlişkiye yönelik belirsizlik, benliğe ve partnere yönelik belirsizlikten farklı olarak partnerlerin karşılıklı etkileşimine dayanan ve iki yönlü yaşanan bir belirsizliktir. Ek olarak, ilişkiye yönelik belirsizliğin daha soyut olması sebebiyle bu tür belirsizliği azaltmak çok daha zor olmaktadır. İlişkisel Türbülans Kuramı’na göre ilişkilerdeki iniş çıkışı ve kargaşayı artıran diğer bir mekanizma da *partnerlerin müdahalesi*’dir. Partnerlerden gelen müdahale, bireylerin partnerlerinin kişisel hedef ve eylemlerini ne derece baltaladığına yönelik algısını ifade etmektedir (Solomon ve Knobloch, 2001). Birey, ilişkide bulunduğu partneriyle karşılıklı bir bağımlılık kurmaya çabalarken bireyin günlük rutinlerinin kesintiye uğramasıyla ortaya çıkmaktadır (Knobloch ve Solomon, 1999). Karşılıklı bağımlılık oluşturma süreci, partnerlerin birbirlerinin yaşamlarında daha fazla etkiye sahip olmalarını sağlarken bu durum birbirlerinin günlük rutin ve hedeflerini kolaylaştırabilir ya da zorlaştırabilir (Knobloch ve Solomon, 2002; Solomon ve Knobloch, 2004). İlişkisel Türbülans Kuramı’na göre partnerler ilişkilerinin erken dönemlerinde birbirlerinin günlük

rutinlerine müdahale ederken (baltalarken) ilişki ilerledikçe ve partnerler arasındaki yakınlık arttıkça birbirlerinin günlük rutin ve hedeflerinde kolaylaştırıcı bir rol oynamaya başlamaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, partnerler zamanla birbirlerinin hedeflerine müdahale etmekten daha çok, birbirlerinin hedeflerini kolaylaştırmayı öğrenmektedirler. İlişkisel Türbülans Kuramı'na göre ilişkisel belirsizlik bilişsel değerlendirmeleri zayıflatırken, partner müdahalesi (kolaylaştırma ya da baltalama) ilişkide yaşanan olaylara verilen duygusal tepkilerin yoğunluğunu etkilemektedir (Solomon ve Knobloch, 2004; Solomon ve ark., 2016). Genel olarak, günlük rutin ve hedeflerin partner tarafından kolaylaştırılması olumlu duyguya karşılık gelirken (örneğin, “Çamaşırlarımı yıkadığın için çok teşekkür ederim!”), partnerden gelen olumsuz müdahale olumsuz duygulara karşılık gelmektedir (örneğin, “Çamaşırları yüksek sıcaklıkta yıkadığın için en sevdiğim süveterimi küçültmüşsün!”). Ayrıca, partnerlerden gelen olumsuz müdahalenin olumlu müdahaleye göre daha yoğun duygusal tepkilere yol açtığı bilinmektedir.

Tüm bu bilgilere dayanarak, yeni bir çocuk sahibi olmanın, romantik bir ilişki sırasında gerçekleşecek en çarpıcı olaylardan biri olduğu (Segrin ve Flora, 2005) göz önünde bulundurulduğunda, bu süreçte evlilik doyumunu etkileyen etmenlerin neler olduğunu belirlemek için İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sağlam bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmada İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sayıltılarından yararlanarak yeni bir çocuğun doğumundan sonraki ilk 3 yıl içinde evli kadınların evlilik doyumlarındaki değişimi yordayan ilişki özelliklerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Alanyazına bakıldığında, yapılan bazı çalışmaların aileye katılan her bir yeni çocuğun, tıpkı ilk çocuğun doğumundan sonra olduğu gibi, eşler arasındaki yakınlığı azalttığına ve evlilik doyumunu düşürdüğüne işaret ettiği görülmektedir (Belsky ve ark., 1983). Aile büyüdükçe çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukların artması sonucunda eşler arasındaki gerilimin arttığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Lavee ve ark., 1996). Bu bilgilere dayanarak, mevcut çalışmaya hem ilk kez anne olan kadınların hem

de deneyimli annelerin dahil edilmesi planlanmaktadır. 20 yılı aşkın süredir yapılan çalışmalara bakıldığında, yukarıda da bahsedildiği gibi, pek çok farklı konunun İlişkisel Türbülans Kuramı çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Örneğin, yapılan çalışmalarda, romantik kıskançlık (Knobloch ve ark., 2001), yakınlık (Solomon ve Knobloch, 2001), olumsuz duygular (Knobloch ve ark., 2007), kısırlık (Steuber ve Solomon, 2008), anne-çocuk ilişkisi (Scheinfeld ve Worley, 2018) ve kilo verme (Theiss ve ark., 2016) gibi pek çok farklı değişken İlişkisel Türbülans Kuramı temelinde ele alınmış ve bu değişkenlerin kuramın temel değişkeni olan “ilişkisel belirsizlik” ile ilişkili olduğu saptanmıştır. İlişkisel belirsizlik mevcut çalışmanın da çıkış noktasını oluşturmaktadır. İlişkisel belirsizliğin ilişkili olduğu düşünülen değişkenlerden biri de toplumsal cinsiyet rolleridir (Redlick, 2019). Bir sonraki bölümde ilişkisel belirsizlik ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki İlişkisel Türbülans Kuramı çerçevesinde ele alınacaktır.

1.3. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kadın ve erkek rolleri sıklıkla “geleneksel” ve “eşitlikçi” olmak üzere iki farklı şekilde kategorize edilmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Buna göre geleneksel rollerde kadına atfedilen roller, ev işleri ve çocuk bakımından sorumlu olmak, iş hayatında aktif olmamak gibi eşitlikçi olmayan rollerden oluşurken, erkeğe atfedilen roller, evin reisi olmak ve evin geçimini sağlamak gibi sorumluluklardan oluşmaktadır (Morgan ve Walker, 1983). Eşitlikçi rollerde ise iki cinsin cinsiyet rolleri açısından farklı olmaması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, eşitlikçi roller, aile, meslek, sosyal ve eğitim hayatında sorumlulukların kadın ve erkek arasında eşit olarak paylaşılmasıdır. Toplumsal yaşamda kadına ve erkeğe biçilen geleneksel (eşitlikçi olmayan) roller, kadınların sıklıkla ikinci plana atılmasına ve kadından çok erkeği kayıran bir adaletsiz sistemin devam etmesine ve dolayısıyla da kadına yönelik olumsuz bir ayrımcılık oluşmasına yol açmaktadır. Bu adaletsizlik, fırsat eşitliği, seçme özgürlüğü,

sağlık hakları, eğitim ve kariyer seçiminde özellikle ön plana çıkmaktadır (Coşkun, 2021; Karatepe ve Arıbaş, 2017).

Toplumsal cinsiyet rolleri, yakın ilişkiler alanında oldukça üzerinde durulan konulardan biridir (bkz., Chen, 2020; Dunlap ve ark., 2019; Horne ve Johnson, 2018; Kuzio, 2021; Schneider, 2022; Wester ve ark., 2005). Kuşkusuz, bireyin yakın ilişkisinde sergilediği toplumsal cinsiyet rolleri, o ilişkinin devam ettirilmesinde ve sürdürülmesinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Alanyazın incelendiğinde, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kalmanın ilişkiler üzerindeki etkisine ilişkin çelişkili bulgular olduğu görülmektedir. Örneğin, bazı araştırmalar geleneksel cinsiyet rollerinden uzak durmanın ilişkinin sağlığı açısından yararlı olacağını ortaya koyarken (bkz., Bailey ve ark., 1987; Farvid ve ark., 2016; Hendrick ve Hendrick, 1995) bazı araştırmalar tam tersi bulgulara işaret etmektedir (bkz., Hammer ve Good, 2010; Lindsey ve Zakahi, 2006; Rogers ve Amato, 2000; Wilcox ve Nock, 2006). Birinci görüşü destekleyen araştırmalar, geleneksel cinsiyet rollerini daha az benimseyen bireylerin ilişkilerinden daha çok doyum alabildiklerini göstermektedir. Bu çalışmalarda, eşitlikçi rollerin benimsendiği evliliklerin yüksek nitelikli ve istikrarlı olduğu ortaya konulmuştur (bkz., Amato ve ark., 2003; England ve Farkas, 1986; Goldscheider ve Waite, 1991). Eşitlikçi evliliklerde eşler, iş ve aile sorumluluklarını eşit olarak paylaşmaktadırlar. Bu türden rol paylaşımları da eşler arasında empatik saygı, karşılıklı anlayış, ortak deneyim ve ilgi alanları sağlayarak evliliğin niteliğini artırmaktadır. Eşitlikçi evlilikler ayrıca, kadınlar için kendilerini daha özgürce ifade edebilecekleri bir ortam sağlarken erkekler için duygusal anlamda daha zengin bir yaşam sağlamaktadır (Wilcox ve Nock, 2006). Ek olarak, ataerkil otorite ve gücün ortadan kaldırılması, eşler arasındaki yakınlığı artıran kilit mekanizma gibi görülmektedir (Weber, 1978). Evlilik kuramcılarına göre, evlilikte otorite ve gücün kullanılması eşler arasında sosyal mesafeye yol açmakta ve erkeklerin ataerkil egemenliğini koruyabilmek adına kendilerini daha az ifade etmelerine neden olmaktadır.

Geleneksel rollerin benimsendiği evliliklerde ayrıca, kadınların evliliğe olan ekonomik bağımlılıkları, evliliklerinin güvenliğini sağlamak ve evlilik içindeki statülerini yükseltmek için onları devamlı olarak eşlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltmektedir. Ek olarak, kadınlar evliliklerini tehlikeye atma korkusuyla kendi düşüncelerinin, arzularının ve duygularının - özellikle olumsuz olanların - ifadesini en aza indirmektedirler (Thompson ve Walker, 1989).

Alanyazına bakıldığında, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemenin evliliklere zarar verdiği görüşünü destekleyen pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin, Silverstein (1996), anne ve baba olarak ebeveynlerin geleneksel cinsiyet rollerini benimsemelerinin, aile içi ilişkilere zarar verebileceğini savunmuştur. Diğer bir deyişle, özellikle erkeklerin daha esnek ve kadınsı olarak algılanan rolleri üstlenmelerinin hem evlilik ilişkilerine hem de ebeveyn-çocuk ilişkilerine yararlı olacağı düşünülmektedir. Vonk ve Van-Nobelen (1993) tarafından yapılan bir çalışmada ise, bireylerin (hem erkek hem kadın), romantik partnerleriyle etkileşime girdiklerinde kendilerini daha kadınsı (yardımcı, uyumlu, itaatkâr, bağımlı) olarak değerlendirdikleri ve bunun da partnerleriyle daha çok yakınlık kurmalarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, bu çalışmanın bulguları, kadınsı olarak algılanan davranışların, bu davranışların bir erkekten mi yoksa bir kadından mı geldiğine bakılmaksızın, romantik ilişkilere bir yarar sağladığına işaret etmektedir. Diğer yandan, Aylor ve Dainton (2004) yaptıkları çalışmada, androjen bireylerin (hem geleneksel kadınsı hem de erkeksi cinsiyet rollerinde yer alan tutum ve davranışları sergileyenler) partnerleriyle daha tatmin edici ilişkiler kurma ve ilişkiyi sürdürme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Benzer şekilde, Woodhill ve Samuels (2004) de erkeklerin ve kadınların her iki geleneksel cinsiyet rollerinin işlevsel yönlerini birleştirebildikleri zaman hem kendilerine hem de romantik partnerlerine yararlı olabildiklerini göstermişlerdir. Kısacası, bireyler geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden uzak durarak ilişkilerine her iki cinsiyet rolünün

özelliklerini de dahil edebildiklerinde ilişkilerinden maksimum yarar sağlayabilmektedirler.

İkinci görüşü savunan araştırmalar ise, özellikle kadınların yakın ilişkilerinde en fazla doyumu, geleneksel cinsiyet rollerini benimsedikleri zaman deneyimlediklerine işaret etmektedir. Bu araştırmalara göre, erkekler ve kadınlar evlilikte geleneksel cinsiyet ideolojisine değer vermeye devam ettikleri sürece evlilik niteliğinde artış olmaktadır. Geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş özellikle kadınlar evliliklerinde daha mutlu olabilmektedir; çünkü bu kadınlar evlilik kurumuna yüksek ahlaki önem atfetmeye ve evliliğe sosyal destek sağlayan dini kurumlara bağlı olmaya daha yatkındırlar. Bu tür kadınlar, evliliğin çağdaş zorluklarını daha iyi kavrayabilmekte ve bahsi geçen sosyal destekler sayesinde mutluluklarını koruyabilmektedirler. Bu bakış açısı Kurumsal Evlilik Modeli (Institutional Model of Marriage) bakış açısıyla da açıklanabilir. Şöyle ki, model kadınların evlilik kurumuna güçlü bir şekilde bağlı olmaları ve evliliğe sosyal destek sağlayan kurumlarda yer almaları halinde evliliklerinden daha mutlu olduklarını öngörmektedir (Hochschild, 1989). Bu kadınlar, evliliklerine yaptıkları yatırımları ve eşlerine olan bağımlılıklarını meşrulaştırmaktadırlar. Aynı kadınlar, eşlerinin davranışları ne olursa olsun evliliklerine bağlı kalmaları için daha büyük bir sosyal baskı hissetmektedirler. Öte yandan, daha eşitlikçi düşünen kadınlar, evliliklerinde daha çok yakınlık ve eşitlik beklentisi içerisine girmektedirler. Bu beklentiler, kadınların eşlerinin davranışlarını daha eleştirel görmelerine yol açmakta ve eşler arasında evlilik çatışmasını artırmaktadır (Chafetz, 1995; Hochschild, 1989). Evlilik kurumuna derinden bağlı olan kadınların, ilişkinin kendi çıkarlarına hizmet edip etmediğine dair endişeleri eşitlikçi kadınlara göre çok daha düşüktür. Hem kadınların hem de erkeklerin evliliklerine bağlı olması evlilikte esenlik duygusunu artırmaktadır. Eşlerinin de tıpkı kendileri gibi evliliğe bağlı olduğuna inanan kadınlar, evliliklerine daha fazla kişisel bağlılıkla karşılık vermekte ve daha fazla evlilik doyumu deneyimlemektedirler (Nelson ve ark., 2011).

Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, eşlerin evliliğe bağlılığı, özellikle kadınlar için bir güven ortamı yaratır ve bu güven ortamı da kadınları evliliklerinin mevcut durumu ve gelecekteki beklentileri konusunda daha mutlu ve umutlu olmasını sağlar. Toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel tutumları benimsemenin yalnızca evlilik mutluluğuyla değil, aynı zamanda evlilik ilişkisine yönelik daha az eleştirel değerlendirme ve daha yüksek evlilik doyumu ile de ilişkili olduğu görülmektedir (Wilcox, 2004). Örneğin, Chafetz (1995) eşitlikçi cinsiyet rolü ideolojisini benimsemiş kadınların evlilikteki eşitsizlikten öfkelenmelerinin, eşlerinden daha fazla yakınlık beklemelerinin ve bunun sonucunda evlilik çatışmalarını başlatmalarının daha olası olduğunu savunmaktadır. Geleneksel cinsiyet rolü ideolojisini benimsemiş kadınlar ise, Chafetz'e (1995) göre, bakım vermek ve ev işlerini yapmak için doğuştan bir yönelime sahip olduklarına inanmaktadırlar. Bu nedenle, ev işini kadınsı bir görev olarak görme olasılıkları daha yüksektir; bu da ev içi işbölümündeki eşitsizlikleri adaletsiz olarak görme olasılıklarını azaltmaktadır. Ev içi işbölümündeki adaletsiz dağılımı kabul etmeye yönelik bu isteklilik, geleneksel kadınların evliliklerinde çatışmaya girme olasılıklarını azaltırken mutlu olma olasılıklarını artırmaktadır (Blair ve Johnson, 1992). Öte yandan, eşitlikçi kadınlar, ev içi işbölümünde kolayca karşılanamayan eşitlik ve adalet beklentilerine sahip oldukları için evliliklerinden aldıkları doyum azalmaktadır. Kadınlar ve erkekler yaşam boyunca toplumsal cinsiyete özgü kalıpyargıları benimsemek üzere sosyalleşmektedirler (Maccoby, 1998). Bu kalıpyargılar süregelen kültürel ve sosyal baskıyla pekiştirilmektedir (Ferree, 1991). Bu nedenle, kadınlar geleneksel cinsiyet rollerini üstlendikleri evliliklerde daha mutlu olmaktadır. Alanyazına bakıldığında bu bulguları destekleyen bazı çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin, 118 eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınla 118 geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş kadının karşılaştırıldığı bir çalışmada, eşitlikçi kadınlar, evde geleneksel kadınlara göre daha eşit bir iş bölümüne sahip olmalarına rağmen, eşleriyle olan ilişkilerinde iş bölümü konusunda daha fazla

hoşnutsuzluk yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Ayrıca, geleneksel kadınlara göre, eşitlikçi kadınlar ev işlerine kendi katkılarını eşlerinin katkısıyla (ilişkisel karşılaştırma) daha sık karşılaştırmışlardır (Buunk ve ark., 2000). Yapılan araştırmalar ayrıca, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınların, ilişki içindeki cinsiyet rolleri hakkında daha fazla belirsizlik ve çatışma yaşadıklarını, çünkü bu rollerin değişebileceğini ortaya koymuştur (Sillars ve Kalbflesch, 1989; VanYperen ve Buunk, 1991). Peki, eşitlikçi kadınlar neden daha çok hoşnutsuzluk yaşamaktadır? Yapılan çalışmalara göre, ev işlerinin görece eşit bir şekilde paylaşılmasını sağlamak, sürdürmek ve erkeğin üzerine düşeni yapması için düzenli bir baskı gerekmektedir. Genel olarak erkekler, özellikle ev işlerinde kadınlara göre daha az sorumluluk hissetmekte ve bu durum eşitlikçi kadınlar için stres verici olmaktadır (Scanzoni ve Fox, 1980; Steil, 1994). Diğer bir deyişle, çalışmalara bakıldığında, eşitlikçi kadınlarda ev içi iş bölümündeki eşitsizlik ve evliliklerinde deneyimledikleri hoşnutsuzluk arasında geleneksel kadınlara göre çok daha güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Öte yandan, Lindsey ve Zakahi'nin (2006) yaptıkları çalışmada, kadınların partnerleriyle daha 'erkeksi' bir şekilde iletişim kurduklarında, partnerleri tarafından daha az sevildikleri görülmüştür. Benzer şekilde, bir başka çalışmada, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarına sahip erkeklerin evlilik ilişkilerinde daha mutlu olduğu görülürken, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınların evliliklerinde daha mutsuz oldukları ortaya konmuştur (Amato ve Booth, 1995). Başka bir deyişle, daha kadınsı davranışları ve rolleri benimseyen kadınlar yakın ilişkilerinde daha fazla doyum elde etmektedirler. Wilcox ve Nock (2006), eşitlikçi cinsiyet rolleri ve evlilik niteliği arasındaki ilişkiyi gözden geçirdikleri çalışmalarında, toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranan çiftlerin evliliklerinde eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen çiftlere göre daha mutlu olduklarını ortaya koymuşlardır. Başka bir çalışmada ise erkeksi olarak algılanan cinsiyet rollerini benimseyen erkeklerin aile içinde babalık ve kocalık görevlerini daha başarılı bir şekilde yerine getirdikleri görülmüştür (Kiselca ve Englar-Carson, 2010).

Hem kadın hem erkek için, benimsenen cinsiyet rollerinin gelenekselleştiği önemli dönüm noktalarından biri de ebeveynliğe geçiş ya da yeni bir çocuk sahibi olma sürecidir. Ebeveynliğe geçiş, her bir ebeveynin daha fazla toplumsal cinsiyet rollerine uygun sorumluluk almaya başladığı ve cinsiyet rollerinin gelenekselleştiği bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Cowan ve ark., 1985; Singley ve Hynes, 2005; Theiss ve ark., 2013; Thompson ve Walker, 1989). Yeni bir çocuğun doğumundan sonra kadınlar genellikle ev içi işleri ve çocuk bakımını üstlenme; erkeklerse ev dışı işleri (faturaları ödemek, market alışverişi yapmak gibi) üstlenme eğilimindedirler (Cowan ve Cowan, 2000; Moller ve ark., 2008; Rochlen ve ark., 2008). Bu geçiş sırasında, eşlerin rolleri ve görev sorumluluklarını yeniden kurmaları, ev işlerini yeniden düzenlemeleri, çocuk bakımı ile ilgili sorunları tartışmaları ve mevcut sınırları yeniden belirlemeleri gerekmektedir (Claxton ve Perry-Jenkins, 2008; Moller ve ark., 2008; Rochlen ve ark., 2008). Bu süreçte, özellikle, ev içi iş bölümü ile ilgili eşler arasında çatışmalar ve bazı belirsizlikler yaşanmaktadır (Belsky 1990; Voydanoff ve Donnelly, 1999). İş yükü ve ev işlerinin eşler arasında nasıl dağıtılması gerektiği konusunda eşler arasındaki anlaşmazlıklar ve belirsizlikler eşler üzerinde oldukça baskı ve stres yaratmaktadır (Belsky ve ark., 1986). Ancak bir çiftin yeni bir çocuğu olduğunda stres yaratan tek faktör evdeki iş yükü değildir. Özellikle çalışan anneler için işyerinin talep ve beklentileri de anneler tarafından ağır bir yük olarak deneyimlenmektedir (Haas ve ark., 2000; Yogev, 1983). Bununla birlikte, ücretli bir iş ile karşılaştırıldığında, ev içi iş bölümü, evlilik uyumsuzluğu söz konusu olduğunda daha baskın bir etmen olarak görünmektedir (Kluwer ve Heesink, 1996). Son yıllarda, çalışan kadınların sayısı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Örneğin, ülkemize bakacak olursak, 20-24 yaş arası kadınların çalışma oranı 2014 yılında %39.1 iken 2020 yılına kadar %47.3'e yükselmiştir. Aynı yıllar arasında 25-29 yaş arası kadınların çalışma oranı %43.3'ten %50'ye yükselirken 30-34 yaş arası kadınların çalışma oranı %41.9'dan %47.3'e yükselmiştir (TÜİK, İşgücü İstatistikleri,

2020). Kadının tam zamanlı ev hanımı ve kocanın tek başına para kazanan olması kabul edilmemekte ve evde eşitlikçi bir iş bölümünü amaçlayan çiftlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Brehm, 1992; Rachlin, 1987). Bununla birlikte, evde eşit bir işbölümü tercih eden yetişkinlerin yüzdesindeki artış hala oldukça sınırlı düzeydedir (Crosby ve ark., 1994). Dahası, kendilerinin ya da kocalarının ücretli bir işte çalışma durumuna bakılmaksızın, kadınlar hala ev işlerinde erkeklerden çok daha fazla sorumluluk almaktadır. Her iki eşin de ücretli bir işte çalıştığı evliliklerde bile, çok az erkek evdeki iş yükünü eşiyle eşit olarak paylaşmaktadır. Kadınların eğitim seviyelerinin ve iş gücüne katılım oranlarının artmasıyla birlikte birçok ülkede doğurganlık oranlarında düşüş, evlilik ve ilk doğum yaşında yükselme olduğu görülmüştür (Ameudo-Dorantes ve Kimmel, 2005). Örneğin Türkiye’de 2013 yılında 30-34 yaş aralığında gerçekleşen doğum oranlarında diğer yıllara göre %25 artış olduğu görülürken (TÜİK, 2013), 2016 yılında belirtilen yaş aralığındaki doğum oranlarında %20 daha artış olduğu görülmüştür (TÜİK, 2016c). Anne olma yaşıyla ilgili Uludağlı ve Akbaş (2019) yürüttükleri çalışmada günümüz Türkiye’sindeki genç yetişkinlerin, evlenme ve ilk kez çocuk sahibi olmalarındaki zamanlamalarının, evlilik doyumlarıyla ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya 24-41 yaşları arasında 445 evli birey katılmıştır. Katılımcılar, kendi evlenme ve çocuk sahibi olma yaşları ile ideal gördükleri evlenme ve çocuk sahibi olma yaşlarına göre “erken”, “zamanında” ve “geç” olarak gruplandırılmışlardır. Eğitim ve gelirin olası etkisi kontrol edilerek yapılan kovaryans analizlerinde evlenme açısından zamanında evlendiğine inanan bireylerin, erken veya geç yaşta evlendiğine inanan bireylere göre daha yüksek evlilik doyumuna sahip oldukları bulunmuştur. Çocuk sahibi olma açısından ise, eğitim ve gelirin olası etkisi kontrol edilerek bakıldığında, erken yaşta çocuk sahibi olduğunu düşünen bireylerin, zamanında veya geç yaşta çocuk sahibi olduğunu düşünen bireylere göre daha düşük evlilik doyumuna sahip oldukları görülmüştür. Bu bulgular evlenme ve çocuk sahibi olmadaki zamanlamanın evlilik doyumu ile önemli ölçüde

ilişkili olduğunu göstermiştir. Evlenme ve çocuk sahibi olma yaşıyla ilgili yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, zamanında evlenmenin daha düşük depresyon, daha yüksek yaşam doyumu ve yeterlikle ilişkili olduğu görülürken (Pekel-Uludağlı ve Akbaş, 2018) zamanında çocuk sahibi olmanın daha düşük depresyon ve daha yüksek evlilik doyumuyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Helms- Erikson, 2001). Yapılan diğer çalışmalar ise erken yaşta çocuk sahibi olmanın daha yüksek depresyon, daha düşük iyilik hali ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Aitken ve ark., 2016; Casad ve ark., 2012). Öte yandan, yaşlılarına göre daha geç yaşta evlenip çocuk sahibi olan bireylerin daha iyi psikolojik sağlığa ve iyilik haline sahip olduklarına işaret eden araştırma bulguları da mevcuttur (bkz., Mahon ve ark., 2011). Bu durum, geç yaşta çocuk sahibi olan bireylerin daha yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmalarından ve bir çocuk yetiştirmek için gerekli şartların olgunlaşmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çocuk sahibi olmadaki zamanlamada cinsiyet farkı olup olmadığına bakıldığında, ebeveyn olma yaşı yükseldikçe kadınlar evliliklerine dair daha yüksek mutluluk rapor ederlerken erkekler açısından bir farklılık bulunmamıştır. Geç çocuk sahibi olmanın evlilik üzerindeki olumlu etkisi, bu evliliklerin daha çok cinsiyet eşitliğine dayalı olmasıyla ilişkili gözükmektedir. Şöyle ki, yapılan çalışmalara göre, ebeveynliği erteleme, ev işlerine dair eşler arasındaki görev dağılımının daha adaletli olmasına yol açarken erken yaşta ebeveyn olan kadınlar ev işlerine dair daha fazla sorumluluğa sahip olmaktadır (Casad ve ark., 2012; Coltraine, 1990). Sonuç olarak, yapılan çalışmalar, geç yaşta evlenen ya da çocuk sahibi olan bireylerin erken yaşta evlenen ya da çocuk sahibi olan bireylere göre daha avantajlı olduklarını ortaya koymaktadır.

Yukarıda bahsi geçen tüm bilgiler göz önüne alındığında, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınların yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evlilik ilişkilerine yönelik daha çok belirsizlik ve iniş çıkışlar yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Ancak ulaşılabilir kaynaklar çerçevesinde, ilişkisel belirsizlik ve cinsiyet rolleri arasındaki

ilişkiyi inceleyen tek bir çalışmaya alanyazında rastlanmıştır (bkz., Redlick, 2019). Yapılan bu sınırlı sayıdaki çalışmada, geleneksel cinsiyet rolleri ile ilişkisel belirsizlik olumsuz yönde ilişkili bulunmuş, bu ilişkinin ise sadece erkekler için anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Diğer bir deyişle, geleneksel cinsiyet rol ve tutumlarını benimseyen erkeklerin romantik ilişkilerinde daha az belirsizlik yaşadığı görülmüştür. Redlick'e (2019) göre bunun nedeni, kadınların aksine erkeklerin kendileri ve ilişkileri hakkında düşünürken hala geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin içeriğinden ipuçları kullanıyor olmalarıdır. Ayrıca, bu durum erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmadıklarında kadınlara göre daha ağır bir şekilde cezalandırıldığını öne süren bulgularla da açıklanabilir (Hoskin, 2017). Erkekler, söz konusu kurallara uymadıkları takdirde toplum tarafından görecekları olumsuz tepkilerden kaçınmak ve ilişkileri hakkındaki belirsizlikleri anlamlandırabilmek için daha katı kurallar olan geleneksel cinsiyet rollerinin dayatmalarını kullanıyor olabilirler. Bu konuda alanyazındaki çelişkili bulgular göz önünde bulundurularak, ilişkisel belirsizlik ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi mevcut çalışmanın amaçlarından biri olarak belirlenmiştir.

İlişkisel belirsizliğin ilişkili olduğu değişkenlerden biri de algılanan partner duyarlılığı (Theiss ve Nagy, 2013) olduğu için bir sonraki bölümde algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel belirsizlik arasındaki ilişkiye yönelik alanyazın bulguları aktarılacaktır.

1.4. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI

Daha önce bahsedildiği gibi, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde düşen evlilik doyumunun bir açıklaması da eşler arasındaki hem fiziksel hem de duygusal yakınlığın azalmasıdır. Yeni bir çocuğun doğumundan sonra cinsel yakınlık da dahil olmak üzere, eşler arasındaki paylaşımlar azalmaktadır (Belsky ve Kelly, 1994; Cowan ve Cowan, 2000). Bu süreçte çiftler ayrıca, evlilik ilişkilerinde bazı belirsizlikler ve iniş çıkışlar da

deneyimlemektedirler. Hatırlanacağı gibi, yüksek ilişkisel belirsizlik yaşayan bireyler incitici mesajları daha ciddi, kasıtlı ve ilişkisel olarak tehdit edici olarak algılamaktadırlar (Theiss ve ark., 2013). Bu bulgular birlikte ele alındığında, ilişkisel belirsizlikle mücadele eden çiftlerin, eşlerinin davranışlarını daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir (Theiss ve Nagy, 2013). İlişkilerde duyarlılık, genel olarak, yakın ilişkiler içerisinde bulunan bireylerin birbirlerinin ihtiyaçlarına karşı gösterdikleri destekleyici ve empati içeren tutum ve davranışları kapsayan bir süreçtir. Romantik partnerlerin ihtiyaç duydukları anda birbirlerine karşı göstermiş oldukları duyarlılık, onların yaşamlarında oldukça kritik ve önemli bir role sahiptir (Reis ve ark., 2004). Reis ve arkadaşları (2004), yakın ilişkiler üzerine yapılan çalışmalarda kullanılabilmesi için duyarlılığı kavramsallaştırmış ve bu kavramı “*algılanan partner duyarlılığı*” olarak adlandırmışlardır. Buna göre algılanan partner duyarlılığı, “bireylerin partnerlerinin kendilerini anladığına, onlara değer verdiğine ve onlarla ilgilendiğine dair algısı” olarak tanımlanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel belirsizlik arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan az sayıda araştırmaya rastlanmaktadır (Örneğin, Balcı, 2020; Theiss ve Knobloch, 2014; Theiss ve Nagy, 2013). Bunların ilkinde, Theiss ve Nagy (2013), Güney Koreli ve Amerikalı romantik partnerlerle yürüttükleri çalışmada ilişkisel belirsizlik, partner müdahalesi ve algılanan partner duyarlılığı arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Yapılan Yapısal eşitlik modeli (SEM) analiz sonuçlarına göre, ilişkisel belirsizliğin, algılanan partner duyarlılığı ile negatif yönde ilişkili olduğu görülürken, partner müdahalesi ve algılanan partner duyarlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur. Öte yandan, Theiss ve Knobloch (2014) tarafından yürütülen çalışmada, İlişkisel Türbülans Kuramı’nın temel mekanizmaları olan ilişkisel belirsizlik ve partner müdahalesi ile ilişki doyumu ve partner duyarlılığı arasındaki ilişkileri, askerlik görevinden yeni dönmüş Amerikalı askerler ve

eşlerinden oluşan bir örneklem üzerinde incelemişlerdir. Sonuçlar, İlişkisel Türbülans Kuramı'nın askerlik sonrası ev hayatına tekrardan geçiş sırasında asker çiftlerin deneyimlerine ışık tutmak için yararlı olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca, ilişkisel belirsizlik ve partner müdahalesinin, beklenildiği gibi, partner duyarlılığı ile negatif yönde ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışma ile İlişkisel Türbülans Kuramı'nın, algılanan partner duyarlılığını azaltan koşulları tespit etmek için oldukça yararlı olduğu görülmüştür. Son olarak, bir tez çalışmasında (Balcı, 2020), romantik partnerlerle hem korelasyonel hem de günlük çalışmasıyla algılanan partner duyarlılığı, ilişkisel belirsizlik ve ilişki doyumu ve arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Hem korelasyonel hem de günlük çalışmalarında ilişkisel belirsizliğin hem ilişki doyumu hem de algılanan partner duyarlılığı ile negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Ancak, bahsi geçen değişkenler arasındaki ilişkilerin yalnızca erkek katılımcılar için anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Kısacası, ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı ile ilgili yapılan çalışmalara bakılarak, algılanan partner duyarlılığının öncüllerinden birinin de romantik ilişkilerde yaşanan belirsizlikler olduğu söylenebilir. Yakın ilişkiler alanında oldukça önemli bir etmen olarak karşımıza çıkan algılanan partner duyarlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi oldukça önemli hale gelmiştir. Partner duyarlılığını etkileyen faktörlerden birinin de ilişkisel belirsizlik olduğu yapılan çalışmalarla gösterilmiştir. Bu bilgilerden hareketle, mevcut çalışmanın amaçlarından biri, yeni anne olmuş evli kadınların evliliklerinde deneyimledikleri ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

İlişkisel belirsizliğin öncülü olduğu değişkenlerden biri de evlilik doyumdur (Knobloch, 2008; Worley ve Shelton, 2020). Bu nedenle, gelecek bölümde ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilere yönelik çalışmaların bulguları aktarılacaktır.

1.5. İLİŞKİSEL BELİRSİZLİK VE EVLİLİK DOYUMU

Evlilik doyumu genel olarak “bireyin evlilik ilişkilerinde ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığına ilişkin algısı” olarak tanımlanmaktadır. Alanyazına bakıldığında, evlilik doyumunun ilişkisel belirsizlikle oldukça yüksek düzeyde ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (Knobloch, 2008; Knobloch ve Knobloch-fedders, 2010). Peki, ilişkisel belirsizlik yaşayan bireyler neden partnerleriyle yaşadıkları ilişkilerinden daha az memnundurlar? Rusbult ve Bunk’a (1993) göre, ilişki doyumu romantik ilişkinin ne kadar tatmin edici olduğu, insanların ilişkiyi ne kadar yararlı olarak algıladıklarına bağlıdır. Bu nedenle, insanların ilişkinin kendilerine istikrarlı bir şekilde yarar sağlayan bir kaynak olduğuna olan inançları, ilişkiden aldıkları doyumu yordayan önemli bir faktördür. Bu bağlamda, Sunnafrank’a (1986, 1988) göre insanların partnerlerine karşı olumlu duyguları, onlarla olan ilişkiden sağlayacakları faydadan ne kadar emin olduklarıyla ilgilidir. Hatta bazı araştırmacılar, romantik partnerlerin ilişkiyi devam ettirip ettirmemesinin, ilişkinin mevcut durumdan çok gelecekte öngörülen durumuna bağlı olduğuna işaret etmektedir. (Imai ve ark., 2021). Bu doğrultuda, bireyler romantik ilişkilerinin kendilerine gelecekte istikrarlı bir şekilde fayda sağlayacağından emin değillerse (yani ilişkisel olarak belirsizlerse), ilişkisel doyum düzeylerinin düşebileceği düşünülebilir.

İlişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin doğası hakkında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Örneğin, Belirsizliği Azaltma Kuramı, bu konuya en açık şekilde ele alan kuramlardan biridir. Bu kurama göre, ilişkisel belirsizlik yaşanırken bir partnerle iletişim kurmak daha zor olduğu için deneyimlenen belirsizlik evlilik doyumunu düşürmektedir (Berger ve Calabrese, 1975). Buna karşılık, daha yeni yaklaşımlar, belirsizliğin bir heyecan, gizem ve romantizm havası sağlayarak evlilik niteliğini artırabileceğini iddia etmektedir (Knobloch ve Solomon, 2002a). Örneğin, Livingston’un (1980) Bilişsel Belirsizlik Kuramı, belirsizliğin çiftlere ilişkiye yatırımlarını yeniden

onaylama fırsatları sağladığını öne sürerken, İlişkisel Diyalektik Kuramı, belirsizliğin durgun ilişkileri canlandırıldığını savunmaktadır (Baxter ve Montgomery, 1996). Belirsizlik Yönetimi Kuramı ise, belirsizliğin stresli durumlarda umudu korumak için yararlı olduğunu varsaymaktadır (Brashers, 2001). Öte yandan, Öngörülen Sonuç Değeri Kuramı (Sunnafrank, 1986) ve Problemlili Entegrasyon Kuramı (Babrow, 2001), belirsizliğin, duruma bağlı olarak bireylerin hoş ya da hoş olmayan bir durum olarak değerlendirdiği nötr bir kavram olduğunu iddia etmektedir. Görüldüğü gibi, kuramlar ilişkisel belirsizliğin evlilik doyumunu ne şekilde etkilediğine dair çelişkili görüşler sunmaktadır. Bu konuda yapılan çalışma bulguları da çelişkilidir. Örneğin, bazı çalışmalar, ilişkisel belirsizlik yaşayan partnerlerin ilişkilerini eleştirel olarak değerlendirdiklerini (Knobloch, 2007b), olumsuz duygular yaşadıklarını (Afifi ve Reichert, 1996; Knobloch ve ark., 2007) ve açıkça iletişim kurmakta zorlandıklarını (Afifi ve Burgoon, 1998; Knobloch ve Carpenter-Theune, 2004) göstermektedir. Ayrıca, evliliğin ilk iki yılında ilişkileri konusunda belirsizlikler yaşayan eşlerin boşanma olasılığının dahayüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Huston ve ark., 2001). Bu bulgular, ilişkisel belirsizliğin romantik ilişkilerin iyi oluşuna zarar verebileceğine işaret etmektedir. Yapılan diğer çalışmalar ise ilişkisel belirsizliğin bir dereceye kadar romantik ilişkiler için faydalı olabileceğine vurgu yapmaktadır. Örneğin, bireyler sık sık bir flört ilişkisini bitirmenin (Baxter, 1986; Cody, 1982) ya da boşanmanın (Gigy ve Kelly, 1993) bir nedeni olarak can sıkıntısı ve monotonluğu göstermektedir. Buna karşın heyecan verici ya da yeni etkinliklere katılarak birlikte yalnız zaman geçiren evli çiftler, evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını bildirmektedir (Reissman ve ark., 1993). Öte yandan, eşler belirsizliği günlük rutinlerine renk katmak, ilişkilerinde yeni bir ilgi uyandırmak ve birbirlerine bağlılıklarını pekiştirmek için bir fırsat olarak görebilmektedirler (Johnson ve ark., 1999).

Alanyazında, ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkileri inceleyen birçok çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmaların ilkinde (Knobloch ve Theiss, 2011) depresif belirtiler ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi açıklamak için İlişkisel Türbülans Kuramı ele alınmıştır. Sözü edilen bu çalışmada öz bildirime dayalı olarak son altı ay içinde askerden evine dönmüş 220 bireye ulaşılmıştır. Bulgulara bakıldığında, ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmüş ve ilişkisel belirsizliğin depresif belirtiler ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye aracılık ettiği saptanmıştır. Öte yandan, Young ve arkadaşları (2012) yaptıkları çalışmada, ilişkiyi değiştirmeye çalışma ve ilişkisel belirsizliğin ilişki doyumunu ne yönde etkilediğini incelemek için romantik ilişki içerisinde bulunan 165 çiftten (N = 330) günlük veri toplamışlardır. Sonuç olarak, ilişkiyi değiştirmeye çalışma ve ilişki doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken bu ilişkinin bireylerin daha düşük ilişkisel belirsizlik bildirdiği günlerde daha güçlü, bireylerin daha yüksek ilişkisel belirsizlik bildirdiği günlerde ise önemli ölçüde daha zayıf olduğu görülmüştür. Yapılan bir başka çalışmada (Miczo ve Averbeck, 2020), algılanan partner mizah kullanımı, ilişki doyumu ve ilişkisel belirsizlik arasındaki ilişkileri araştırmak için 200 evli bireyden veri toplanmıştır. Bulgular, eşin olumlu mizah kullanımının ilişki doyumunu pozitif yönde, eşin olumsuz mizah kullanımının ilişki doyumunu negatif yönde yordadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, eşin olumlu ve olumsuz mizah kullanımı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye ilişkisel belirsizliğin aracılık ettiği görülmüştür. Öte yandan, Imai ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modelini kullanarak romantik ilişkilerde (N=353 çift) ilişkisel belirsizliğin üç kaynağı (ilişkiye yönelik, partnere yönelik ve benliğe yönelik) ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Öz bildirime dayalı olarak elde edilen verilere göre, katılımcıların genel olarak yaşadıkları ilişkisel belirsizlik arttıkça ilişkiden aldıkları doyum azalmaktadır. Ek olarak, kadınlarda yaşanan partnere yönelik belirsizlik arttıkça eşlerinin ilişkiden aldıkları doyumun azaldığı

görülürken, erkeklerde ilişkisel belirsizliğin üç kaynağında da artış olduğunda eşlerinin ilişki doyumlarında düşüş olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, kadınların yalnızca eşleriyle ilgili belirsizlikler yaşaması, eşlerinin evlilikten aldıkları doyumunu azaltırken erkeklerin kendileri, eşleri veya evlilikleri hakkında yaşadıkları belirsizlikler eşlerinin evlilikten aldıkları doyumun azalmasına yol açmaktadır. İş-aile çatışması araştırmacılarından Worley ve Shelton (2020) yaptıkları bir çalışmada evlilikte iş aile çatışması, ilişkisel belirsizlik ve partner müdahalesi ve arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Onlara göre iş aile çatışmasının iki kaynağı vardır: aileye müdahale eden iş (WIF) ve işe müdahale eden aile (FIW). WIF, bireyin işinden dolayı ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirememesiyle ilgiliyken, FIW, bireyin ailesinden dolayı iş sorumluluklarını yerine getirememesiyle ilgilidir. Bir WIF örneği, iş aramalarını ya da e-postaları evde yanıtlamak ya da bir iş toplantısı için çocuğunun partisini kaçırmaktır. FIW örneği ise bir aile planıyla çakışması nedeniyle iş toplantılarının yeniden düzenlenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 633 evli ve çalışan bireye ulaşılmıştır. Bulgulara göre, ailenin işe müdahalesi ve eşlerin işinin ailesine müdahalesi ilişkisel belirsizliği ve partnerden gelen müdahaleyi pozitif yönde yordarken ilişkisel belirsizlik, iş aile çatışması ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. Diğer bir deyişle, bireylerin yaşadıkları iş-aile çatışması onların evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikleri artırmış; bunun sonucunda bireylerin evliliklerinden aldıkları doyum azalmıştır.

Son olarak, alanyazına bakıldığında, mevcut çalışmanın temel amacına paralel olarak ebeveynliğe geçiş sürecinde deneyimlenen ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye odaklanan tek bir çalışmaya rastlanmıştır (bkz., Theiss ve ark., 2013). İlişkisel Türbülans Kuramı'nın ölçütlerinden yararlanan bu çalışmada, yeni ebeveynler için evlilik doyumunun azalmasının nedeninin ilişkisel belirsizliğin ve partner müdahalesinin mi yoksa bu mekanizmalardaki zaman içindeki artışın büyüklüğünün mü olduğu araştırılmıştır. Çalışma için 78 çifte ulaşılmış ve her iki partnerden de ebeveynliğe

geçiş sırasında dört zaman noktasında evlilikleri hakkında çeşitli bilgiler alınarak boylamsal bir çalışma yürütülmüştür. Çok düzeyli modelleme analizi sonuçları, ilişkisel belirsizliğin ve partner müdahalesinin hem miktarının hem de zaman içindeki artışının, ayrı ayrı ele alındığında evlilik doyumunu negatif yönde yordadığını; ancak birlikte değerlendirildiğinde, bu değişkenlerdeki artışın büyüklüğünün evlilik doyumunun daha güçlü yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular göz önünde bulundurularak, bu çalışmanın amaçlarından biri de İlişkisel Türbülans Kuramı'nın temel mekanizması olan ilişkisel belirsizliğin, yeni anne olmuş evli kadınların evlilik doyumlarını ne yönde etkilediğini tespit etmek olarak belirlenmiştir.

Evlilik doyumunun öncüllerinden birinin de toplumsal cinsiyet rolleri olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle gelecek bölümde evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların bulguları aktarılacaktır.

1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE EVLİLİK DOYUMU

Ev içi işbölümü, aile içerisinde yapılması gereken işlerin ve alınması gereken sorumlulukların paylaşılmasına denk gelmektedir. Yapılan araştırmalar, ev içi işbölümünün büyük oranda değişim göstermeden süregelen oldukça geleneksel bir yapıya sahip olduğuna işaret etmektedir (örn., Schieman ve ark., 2018). Kadınların iş hayatına atılması mevcut durumu değiştirme sürecinde oldukça önemli bir rol oynamasına rağmen kayda değer bir değişikliğe neden olmamıştır. Bu alanda gerçekleştirilen araştırmalar, ücretli bir işte tam zamanlı olarak çalışan kadınların bile ev içi işlerle ilgili sorumluluklarının azalmadığını göstermektedir (Başak ve ark., 2013; Göközkut ve Yüceşahin, 2021). Diğer bir deyişle, çalışma hayatıyla kıyaslandığında ev hayatında gelenekselleşmiş cinsiyet rollerinin değişim sürecinin çok daha yavaş ilerlediği söylenebilir. Türkiye'deki duruma bakacak olursak, ev içerisinde toplumsal cinsiyet rollerinin sürmesiyle beraber ev içi sorumlulukların büyük bir bölümü kadın üzerinde kalmaya devam etmekte ve kadınlar ev işleri konusunda erkeklerden çok daha fazla

sorumluluk üstlenmektedir. Aile Yapısı Araştırması'na (TÜİK, 2021) göre, “Türkiye’de aile içinde bulaşıkları yıkama, ütü yapma, yemek yapma ve çamaşır yıkama gibi ev işleri çoğunlukla kadınlar tarafından yapılırken günlük mutfak alışverişi, evdeki küçük bakım-onarım işleri ve faturaları yatırma gibi dışarı işleri erkekler tarafından üstlenilmektedir”. Kadınlar tam zamanlı bir işte çalışıyor olsa bile kadının ev işlerinin yerine getirilmesi ve aile bireylerinin bakımı konusunda en önemli aktör durumunda olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2008). Değişen toplum yapısıyla beraber artık erkeğin de ev işlerine katılması beklense bile hala ev ve çocuklarla ilgili işlerin bütün sorumluluğu kadına ait gözükmektedir (Fine, 2010). Ayrıca erkeklerin ev işleriyle ilgili çoğunlukla işin işinden çıkılmaz kriz anlarında, zaman baskısı olduğunda ya da anne veya çocuklar hastalandığında ‘yardım’ adı altında sorumluluk aldığı bilinmektedir (Acar-Savran, 2013). Kısacası, genel olarak, çiftler annelik ve ev içi işlerle ilgili sorumlulukları kadının temel görevi olarak kabul etmektedir. Kadın ev dışı ücretli bir işte çalışsa bile bu onun ikincil işi olarak görülmektedir (Mcdowell, 2007).

Çocuk sahibi olduktan sonra cinsiyet rolleri daha da geleneksel hale gelmektedir; çünkü kadınlar erkeklere göre ebeveyn rollerine hem psikolojik hem de fiziksel olarak daha fazla dahil olmaktadır (Cowan ve ark., 1985; Thompson ve Walker, 1989). Genel olarak, kadınlar çocuk sahibi olduktan sonra eskisinden daha fazla ev işi üstlenmekte ve aynı zamanda ebeveynliğin birincil görevlerini de yerine getirmektedir. Bunun sonucu olarak, çiftler birlikte daha az zaman geçirmekte, cinsel ilişkileri azalmakta ve artan zaman kısıtlamaları ve bebeğin talepleri nedeniyle iletişim yolları sıklıkla bozulmaktadır (Belsky ve ark., 1983; Belsky ve ark., 1985). Aile yaşamında toplumsal cinsiyet rollerinin bu kadar baskın olması, birçok kadının en az erkekler kadar cinsiyetçi olmasıyla ilişkili gibi görünmektedir. Örneğin, toplumsal yaşamda başarılı bir kadının özellikleri olarak görülen cinsiyet temelli kalıpyargıları çoğu zaman kadınların da sıkı sıkıya benimsediği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (bkz., Çelebi, 1990; Wallace, 2007). Özellikle

“anne olmak” kadınlara güç sağladığı için bu gücü kaybetmek istememektedirler. Bu noktada, alanyazına yeni bir kavram getirilmiştir: “anne bekçiliği” (Allen ve Hawkins, 1999). Anne bekçiliği, eşitlikçi ebeveynlik rollerinin aksine, babaların özellikle çocuk bakımı konusunda annelerle eşit sorumluluk almasını yasaklayan tutum ve faaliyetleri içeren bir kavramdır. İşyerindeki cinsiyet eşitsizliği nedeniyle, kadınlar düşük ücretli, düşük prestijli ve tatmin edici olmayan işlere maruz kalmaktadırlar (Allen ve Hawkins, 1999). Bu nedenle, anne bekçiliği, kadının güç ve özerklik ihtiyaçlarını ev ortamında karşılamasına izin vermektedir. Bu ihtiyaçların bir sonucu olarak ev, anne olarak kadınlar için güç, otorite ve statü kaynağı olmaya devam etmektedir. Kadınlar, anne rolünün kontrolünü ve sorumluluklarını eşleriyle paylaşmak istememektedirler. Çünkü çocuk yetiştirme sorumluluklarını bir partnerle paylaşmak, annenin güç ve ayrıcalık konumunu tehlikeye atabilmektedir (Gaunt ve Pinho, 2018). Öte yandan, cinsiyet rolleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara bakıldığında, bulguların tutarsız olduğu görülmektedir. Örneğin, Hindistan’da (Ramu, 1989; Rani, 1976) ve yurt dışında (Guilbert ve ark., 2000; Lye ve Biblarz, 1993) yapılmış daha önceki araştırmalar, her iki eşin de geleneksel cinsiyet rollerini benimsemesinin mutlu bir evliliğe yol açtığını göstermiştir. Öte yandan, bazı çalışmalar ise eşitlikçi cinsiyet rollerinin iyi bir evlilik ilişkisi için gerekli olduğuna işaret etmektedir (Harrell, 1990; Lange ve ark., 1991). Dasgupta ve Basu’nun (1997) yaptıkları çalışmada, geleneksel rolleri benimsemiş erkek ve eşitlikçi rolleri benimsemiş kadından oluşan çiftlerin, eşitlikçi rolleri benimsemiş bir erkek ve geleneksel rolleri benimsemiş kadından oluşan çiftlere göre daha düşük evlilik doyumu rapor ettiklerini bulmuşlardır. Yaptıkları bir başka çalışmada ise evlilik niteliği ve cinsiyet rolü tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 30-50 yaş arası 350 çiftten oluşan örneklem verileriyle yapılan analiz sonuçları erkekler için erkeksi ve kadınlar için kadınsı rollerin daha yüksek evlilik niteliği ile ilişkili olduğuna işaret etmiştir (Dasgupta ve Basu, 2011). Yurtdışında yapılmış olan bu araştırma bulguları çelişkili olsa da bu çalışmalarda

cinsiyet rollerine yönelik tutumların evlilik doyumunun önemli bir öncülü olduğu görülmüştür. Örneğin, eşitlikçi cinsiyet ideolojisini benimseyen kadınlar genellikle evliliklerinde daha fazla anlaşmazlık yaşadıklarını (Blair, 1993) ve evliliklerinden daha düşük doyum aldıklarını bildirirken (Lueptow ve ark., 1989) sözü edilen çalışmalarda erkekler ile ilgili elde edilen bulgular cinsiyet ideolojisinin erkeklerin evlilikten aldıkları doyum üzerinde hiçbir etkisinin olmadığına işaret etmektedir (Blair, 1993; Kaufman, 2000; Lye ve Biblarz, 1993). Yapılan bir meta analiz çalışmasına (Ta, 2017) 26 çalışma dahil edilerek çok düzeyli meta-analitik teknikler kullanılmış ve sonuçlar kadınsı özellikler ile ilişki doyumu arasında orta derecede ve anlamlı bir ilişki olduğunu gösterirken erkeksi özellikler ile ilişki doyumu arasında küçük ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ek olarak, bu meta-analiz çalışmasında cinsiyet düzenleyici bir değişken olarak ortaya çıkmamıştır. Bu bulgu, psikolojik kadınlık ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin yanı sıra psikolojik erkeklik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin, bireyin erkek ya da kadın olmasına bağlı olmadığı anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, hem erkekler hem de kadınlar için, kadınsı özelliklere sahip olan bireyler, erkeksi özelliklere sahip olan bireylere göre ilişkilerinden daha fazla doyum almaktadır. Yakın zamanda Filistin’de yapılan bir çalışmada (Fakher, 2018) “erkeklik” ve “dişillik” olarak tanımlanan cinsiyet rolü yöneliminin ve kolektivizmin evlilik doyumu üzerindeki etkileri araştırılmıştır. 187 evli erkek ve 120 evli kadının katıldığı çalışmanın bulguları, katılımcıların genel olarak kolektivist ve kadınsı özelliklere dayalı evliliklerde eşitlikçi cinsiyet rollerinin benimsendiği evliliklere göre daha fazla doyum aldıklarını ortaya koymuştur. Öte yandan, McHale ve Crouter (1992) yaptıkları çalışmada, çiftlerin cinsiyet rolü tutumları ile ev içi işbölümü arasındaki uyumsuzlukları ve bunların çiftlerin evlilik doyumları ile olan ilişkilerini incelemişlerdir. Çalışmaya tek çocuğu olan 153 evli çift katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemesine rağmen ev içi iş bölümünde geleneksel cinsiyet rollerine uyum sağlayan kadınlar

evliliklerini hem diğer kadınlara hem de kendi eşlerine göre daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Benzer şekilde, normalde geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş erkekler, ev içi işleri eşleriyle eşit olarak paylaştıklarında evliliklerini eşlerine göre daha olumsuz olarak algıladıklarını bildirmişlerdir. Japonya’da yapılan çalışmalara bakıldığında, kocaların ev içi emeğinin, kadınların evlilik doyumu üzerindeki etkisine dair oldukça çelişkili bulgular olduğu görülmektedir (bkz. Suemori, 1999; Yamato, 2008). Örneğin, Kipyong (2008) yaptığı çalışmada, beklenti yeterliliği kavramına, yani kocaların ev işleriyle ilgili olarak eşlerinin beklentilerini ne ölçüde karşıladıklarına odaklanmıştır. Evli çiftlerden oluşan bir Japon örneklemine dayanan çalışmanın bulguları, kocalar ev işleriyle ilgili eşlerinin beklentilerini karşıladıkları ölçüde, eşlerin evlilik doyumunun yükseldiğine işaret etmektedir. Öte yandan, daha geleneksel cinsiyet rolü tutumlarına sahip olan kadınların, kocalarından daha az şey beklediğini ve bu nedenle eşit olmayan işbölümünden daha memnun ve evliliklerinde daha mutlu olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Fuwa ve Tsutsui, 2010; Kaufman ve Taniguchi, 2009). Yine Japonya’da toplumsal cinsiyet rolü tutumları, eşle sorunları konuşma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yürütülmüştür (bkz., Taniguchi ve Kaufman, 2014). Sözü edilen bu çalışmada, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarının erkekler için daha yüksek evlilik doyumu ile kadınlar için ise daha düşük düzeyde evlilik doyumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ek olarak, eşle sorunlar hakkında konuşma, her iki cinsiyet için de daha yüksek evlilik doyumu ile ilişkili bulunurken, yalnızca kadınlar için eşle sorunlar hakkında konuşma, toplumsal cinsiyet rolü tutumları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye önemli ölçüde aracılık etmiştir. Ayrıca, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş kadınlarla karşılaştırıldığında, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınlar eşleriyle sorunlar hakkında daha az konuştuklarını ve bu nedenle daha düşük evlilik doyumu yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Bu çalışmanın en göze çarpan bulgusu, cinsiyet eşitliğine olan inanç, erkeklerde evlilik doyumuna katkıda bulunmasına rağmen erkekler geleneksel

cinsiyet rolü ideolojisini benimseme eğilimindedir. Aksine, geleneksel kadınlar eşitlikçi kadınlara göre daha fazla evlilik doyumu bildirirken, genel olarak, evli kadınların eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemeye daha yatkın oldukları görülmüştür. Benzer şekilde, bahsi geçen konuyla ilgili Kore kültüründe de yapılan çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Yoo (2022b) yaptığı bir çalışmada, Koreli çiftler arasında yapısal eşitlik modellemesi kullanarak çoklu grup analizi yoluyla cinsiyet rolü tutumu, iletişim kalitesi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, cinsiyet rolü tutumu, iletişim kalitesi ve evlilik doyumu açısından erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Kadınlar, eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarında daha yüksek puan alırken erkekler iletişim kalitesi ve evlilik doyumunda daha yüksek puanlar almışlardır. Ayrıca iletişimin kalitesi, cinsiyet rolü tutumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye aracılık etmiş, ancak değişkenlerin arasındaki yollarda erkekler ve kadınlar açısından farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet rolü tutumları kadınlar için evlilik doyumu üzerinde doğrudan ve dolaylı bir etkiye sahipken, erkekler için iletişim kalitesi cinsiyet rolü tutumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. İletişimin kalitesi de evlilik doyumu üzerinde kadınlar için erkeklere göre daha güçlü bir etkiye sahiptir. Bu bulgular, genel bir ifadeyle, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş erkeklerin daha yüksek iletişim kalitesi ve evlilik doyumu deneyimlediklerini, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınlarda ise durumun tam tersi olduğunu ortaya koymuştur. Son olarak, Doğu Asya toplumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada (bkz., Qian ve Sayer, 2016), Doğu Asya Araştırması'nın Aile Modülü'nden alınan verileri (N=3.096) kullanarak dört (Çin, Japonya, Güney Kore ve Tayvan) ülkede evlilik doyumu, ev içi işbölümü ve toplumsal cinsiyet rolü ideolojisi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, Japon ve Koreli evli kadın ve erkeklerle karşılaştırıldığında, Çinli ve Tayvanlı çiftlerin evliliklerinden daha fazla doyum aldığını ve ev işlerini daha eşitlikçi bir şekilde paylaştıklarını ancak daha az eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü ideolojilerine sahip

olduklarını ortaya koymuştur. Çok değişkenli analizler, Japon ve Koreli erkekler ile Koreli ve Tayvanlı kadınlar için ev işleri paylaşımının evlilik doyumuyla negatif ilişkili olduğuna işaret etmiştir. Eşitlikçi cinsiyet rolü ideolojisi, yalnızca Tayvanlı kadınlar arasında daha düşük evlilik doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Ek olarak, ev işi paylaşımı ile evlilik doyumu arasındaki negatif ilişkinin, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü ideolojilerini benimseyen Tayvanlı kadınlar için daha belirgin olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, toplumlar arasındaki bu farklılıkların benimsenen kültürel değerlerden kaynaklanabileceğine vurgu yapmışlardır.

Bütün bu çelişkili bulgular göz önüne alındığında, evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi bir kez daha inceleme ihtiyacı doğmuştur. Bu doğrultuda, mevcut çalışmanın amaçlarından biri, yeni anne olmuş evli kadınların evliliklerinden aldıkları doyum ve benimsedikleri cinsiyet rolü ideolojisi arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. İki değişken arasındaki ilişkiye dair çalışma bulgularının çelişkili olmasının, bu ilişkiye aracılık eden değişkenlerden kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir. Bu ilişkiye aracılık ettiği düşünülen değişkenlerden biri de algılanan partner duyarlılığıdır. Bu nedenle, gelecek bölümde evlilik doyumu ve algılanan partner duyarlılığı arasındaki ilişkiye dair alanyazın bulguları aktarılacaktır. (Knobloch, 2008; Worley ve Shelton, 2020).

1.7. ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI VE EVLİLİK DOYUMU

Partner duyarlılığı, romantik partnerlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarına ilgi gösterdiği ve destekleyici bir şekilde yanıt verdiği bir süreci ifade etmektedir (Reis ve ark., 2017). Bu süreç, partneri olduğu gibi kabul etme ve ona değer verme, partnerin ihtiyaçlarına, düşüncelerine ve duygularına takdir gösterme ve partnere sevgi ve şefkat göstermeyi içermektedir. Partner duyarlılığı, partnerler arasındaki samimiyetin gelişmesini kolaylaştırdığı için doyumun yüksek olduğu bir ilişkinin temelini oluşturan önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir (Debrot ve ark., 2012). Algılanan

partner duyarlılığı ise bireylerin, partnerlerinin kendilerine karşı ne kadar ilgili ve anlayışlı olduğuna dair algılarını yansıtır ve ilişki doyumunun güçlü bir belirleyicisidir (Canevello ve Crocker, 2010). Algılanan partner duyarlılığı, ayrıca, romantik partnerlerin stresli olaylar karşısında ilişki niteliğini koruması ve çatışmaları en aza indirmesinde oldukça kritik öneme sahip bir faktördür (Reis ve Clark, 2013). Örneğin kanser teşhisi almak, (Manne ve Badr, 2008), çocuğunu kaybetmek (Lehman ve ark., 1989) ve doğal afet (Cohan ve Cole, 2002) gibi olumsuz yaşam olayları ilişkilere zarar verme potansiyeline sahipken, bazı çiftler birbirlerine gösterdikleri duyarlılık sayesinde stresle daha iyi başa çıkarak ilişkilerinin bozulmasına engel olabilmektedir. Aynı zamanda, eşlerini duyarlı olarak algılayan bireyler, olumsuz duyguları daha iyi düzenleme, ilişkilerinde kendilerini daha güvende hissetme ve ilişkilerinden daha fazla doyum alma eğilimindedirler (Collins ve Feeney, 2000; Slatcher ve Selçuk, 2017). Algılanan partner duyarlılığı, bireylerin ihtiyaçlarını ve savunmasızlıklarını partnerlerine açıklama konusunda kendilerini güvende hissetmelerini sağlamaktadır (Clark ve ark., 2010). Bir partnerin bireyin ihtiyaçlarını ne derece anladığı, ihtiyaçlarına ne derece değer verdiği ve destekleyici bir şekilde yanıt verdiğiye yönelik algısı olarak tanımlanan algılanan partner duyarlılığı, romantik ilişkinin olumlu çıktılarıyla yüksek derecede ilişkilidir (Reis ve ark., 2004).

Alanyazın incelendiğinde, partner duyarlılığının, romantik ilişkinin en önemli çıktılarından ilişki doyumunu ne yönde ve nasıl etiklediğini gösteren birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin, Kalifa ve arkadaşlarının (2015) yaptığı bir çalışmaya bakıldığında algılanan partner (tepkisizlik) duyarsızlığının, sosyal kaygı ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide nasıl bir rol aldığının incelendiği görülmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, 80 çift 35 gün boyunca devam eden günlük çalışmasına katılmış ve veriler “aktör-partner-karşılıklı bağımlılık modeli” kullanılarak test edilmiştir. Çalışmanın bulguları, hem yüksek düzeyde sosyal kaygı yaşayan bireylerin (aktörler) hem de

eşlerinin (partner) ilişkilerinde düşük düzeyde doyum deneyimlediklerine ve partner duyarsızlığının bu ilişkiye aracılık ettiğine işaret etmektedir. Bir başka deyişle, sosyal kaygı yaşayan bireylerin partnerlerinden algıladıkları duyarlılığının düşük olduğu, bunun da ilişkilerinden aldıkları doyumun düşmesine yol açtığı söylenebilir. Eşlik eden depresif belirtiler ve önceki ilişki doyumunu kontrol edildiğinde bile sonuçlar değişmeden kalmıştır. Bir başka çalışmada cinselliğin yakın ilişkilerin ayrılmaz bir parçası olduğu düşünülerek ilişki doyumuna katkıda bulunan cinsel ve cinsel olmayan faktörlerin etkileşimi araştırılmıştır (Gadassi ve ark., 2016). Özgül olarak, cinsel doyum ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiye cinsel olmayan bir faktörün, yani algılanan partner duyarlılığının aracılık edip etmediği incelenmiştir. Çalışmaya 34 yeni evli çift katılmış ve her bir eş 30 gün boyunca her gün cinsel doyumlarını, evlilik doyumlarını ve algıladıkları partner duyarlılığını bildirdikleri günlükleri doldurmuştur. Çalışmanın hipotezleri hem kişi düzeyinde (30 günlük ortalama düzey) hem de günlük düzeyde test edilmiştir. Kişi düzeyinde, cinsel doyum ve algılanan partner duyarlılığı evlilik doyumunu ayrı ayrı yordamış ve cinsel doyumun evlilik doyumunu üzerindeki etkisine algılanan partner duyarlılığı aracılık etmiştir. Bu düzeyde herhangi bir cinsiyet farklılığı ortaya çıkmazken günlük düzeyde cinsiyet düzenleyici bir rol almıştır. Diğer bir ifadeyle, cinsel doyum ile algılanan partner duyarlılığı arasında kadınlar için erkeklerden daha güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Adair ve arkadaşları (2018) ise sürekli farkındalık ile ilişki doyumunu ilişkilendirmiş ve bu ilişkide algılanan partner duyarlılığının rolünü incelemiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, 127 heteroseksüel çiftin (n = 254) her bir üyesi laboratuvar ortamında, sürekli farkındalık ve ilişki doyumunu ölçeklerini tamamlamışlar, ardından çiftler sırayla kişisel bir endişelerini anlatmışlar ve bu konuşma sırasında partnerlerinin gösterdikleri duyarlılık seviyelerini değerlendirmişlerdir. Aktör-partner karşılıklı bağımlılık modeliyle test edilen veriler, algılanan partner duyarlılığının farkındalık ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ortaya çıkarmıştır. Diğer

bir ifadeyle, farkındalığı daha yüksek olan katılımcılar, partnerlerini daha duyarlı olarak algılamışlar ve bu da onların ilişkiden daha yüksek düzeyde doyum elde etmelerini sağlamıştır. Benzer şekilde, farkındalığı daha yüksek olan katılımcılar, partnerleri tarafından daha duyarlı olarak algılanmışlar ve her iki yol da ilişki doyumunu üzerindeki etkilere aracılık etmiştir. Kısacası, farkındalık, hem çiftler içinde hem de çiftler arasında algılanan partner duyarlılığını artırarak partnerlerin ilişki doyumuna katkıda bulunmaktadır. Son olarak, bir başka çalışmada (Akkol, 2017), “erken dönem uyumsuz şemaların” evlilik doyumunu üzerindeki etkisine hangi psikolojik süreçlerin aracılık ettiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Özgül olarak, bahsi geçen çalışmada, evli çiftlerin şema alanlarının evlilik doyumunu üzerindeki etkisinde algılanan partner duyarlılığının aracı rolü araştırılmıştır. Yapılan aracılık analizi sonuçlarına bakıldığında, anlamlı olan üç aktör ve üç partner etkisi olduğu tespit edilmiştir. İlk olarak, anlamlı aktör etkisi kadınların algıladıkları partner duyarlılığının aracı rolüyle ilişkilidir. Kadınların “zedelenmiş otonomi şemaları” partnerlerinden algıladıkları duyarlılığı azaltmış, dolayısıyla bu durum da kadınların evlilik doyumunu düşürmüştür. Diğer bir deyişle, “zedelenmiş otonomi şemaları” na sahip olan kadınlar eşleri olmadan yaşamlarına devam edemeyeceklerine ve ev içi sorumlulukları tek başlarına üstlenemeyeceklerine inandıkları için eşlerinden daha fazla destek bekliyor olabilir. Bu durumun da kadınların eşlerinden daha yüksek düzeyde duyarlılık bekleme ihtimallerini artırarak algıladıkları partner duyarlılığını azalttığı ve sonuç olarak evlilik doyumlarının düştüğü söylenebilir. İkinci anlamlı etki, kocaların algıladıkları partner duyarlılığının aracı rolüne ilişkindir. Kocaların “kopukluk şemaları” partnerlerinden algıladıkları duyarlılığı azaltmakta, bu da evlilik doyumlarını düşürmektedir. Alanyazına göre, “kopukluk şema alanı”na sahip sevgi, güvende hissetme, ilişkiye aidiyet hissetme gibi ihtiyaçlarının partnerler tarafından karşılanmayacağı inancına sahiptirler (Young ve ark., 2003). Bu bilgiler ışığında, bahsi geçen çalışmadan elde edilen bulgular, kocaların “kopukluk şeması”na ilişkin sahip

oldukları tüm çarpıtılmış bilişlerinin, eşlerinden gelen duyarlılığı yetersiz algılamalarına yol açtığı ve bu durumun da evlilik doyumlarını düşürdüğü şeklinde yorumlanabilir. Üçüncü ve son anlamlı etki ise kocaların algılanan partner duyarlılığının, “zedelenmiş sınırlar şeması” ve evlilik doyumu arasında oynadığı aracı role ilişkindir. Kocaların “zedelenmiş sınırlar şemaları” beklentilerin aksine algıladıkları partner duyarlılığını artırmış, bu da evliliklerinden aldıkları doyumun artmasına yol açmıştır. Bu durumun, “zedelenmiş sınırlar şeması” sahip kocaların kendilerini diğer insanlardan üstün olarak kabul etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Algılanan partner duyarlılığının ilişki doyumuna olan katkısına yönelik yapılan çalışmalar sadece kesitsel araştırmalarla sınırlı olmamakla birlikte, bu alanda yapılan boylamsal araştırmalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Segal ve Fraley (2016), romantik ilişki içerisinde olan bireylerle bir yıl süren boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya uzun süreli romantik ilişkisi olan 382 kişi katılmış ve bu kişiler bir yıl boyunca haftada bir kez çevrimiçi olarak ankete tabi tutulmuşlardır. Bu araştırmanın amaçlarından biri, yatırım modelinin bileşenleri olan ilişki doyumu, yatırım miktarı ve seçeneklerin niteliği arasındaki ilişkilerde algılanan partner duyarlılığının düzenleyici rolünü incelemektir. Araştırmanın bulguları, kişiler arası düzeyde, eşlerini daha duyarlı olarak algılayan kişilerin ilişkilerinden daha fazla doyum aldıklarına, ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıklarına ve seçeneklerin niteliğini daha düşük olarak değerlendirdiklerine işaret etmektedir. Ek olarak, algılanan partner duyarlılığının yatırım modeli değişkenleri aracılığıyla ilişkiye bağlılığı dolaylı olarak artırdığı görülmüştür. Yapılan bir başka çalışmada, genel stres seviyeleri, yalnızlık ve mali sıkıntı gibi COVID ile ilgili stres faktörlerinin, pandeminin başlangıcında ve sonraki üç ay boyunca ilişki doyumu ve çatışma ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bunu küresel bir salgın sırasında incelemek, normalde yüksek düzeyde strese maruz kalmayan çiftlere bile yardımcı olan ilişki süreçlerini anlamak için önemli bir fırsat sunmuştur. Bu çalışmanın

amaçlarından biri algılanan partner duyarlılığının COVID ile ilgili stres faktörleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide düzenleyici bir rol oynayıp oynamadığının incelenmesidir. Bulgular, COVID ile ilgili pandeminin başlangıcında (57 ülkeden N = 3.593) ve sonraki üç ayda (N = 1.125) daha fazla stres etkeni bildiren bireylerin, daha düşük düzeyde ilişki doyumu rapor ettiklerini ortaya koymuştur. Ek olarak, partnerlerini daha az duyarlı algılayan bireylerin COVID ile ilgili stres yaşadıklarında daha düşük ilişki doyumu bildirdikleri, partnerlerini daha duyarlı algılayan bireylerde ise bu ilişkinin daha zayıf olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, algılanan partner duyarlılığı COVID ile ilgili stres faktörleri ve ilişki doyumu arasında düzenleyici bir rol almıştır.

Daha önce de bahsedildiği gibi, bu çalışmanın ana temasını yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde, özellikle kadınların evlilik ilişkilerinde yaşadığı değişimler oluşturmaktadır. Çoğu çift için, ebeveynliğe geçiş önemli bir stres kaynağıdır ve çoğu çift, yaşamın bu aşamasında ilişki doyumunda düşüş yaşamaktadır (Cowan ve Cowan, 2000; Lawrence ve ark., 2008). Yeni ebeveynler, iş aile çatışması ile beraber artan yorgunluk, uyku yoksunluğu, ek ekonomik yükler, değişen çalışma stilleri ve yeni günlük stres faktörlerinin ortasında bir bebeğe bakmayı öğrenmek zorunda kalmaktadırlar (Hagen ve ark., 2013). Ebeveyn olmakla ilgili yeni talepler ve stres genellikle partnerden gelecek destek ihtiyacını artırırken, yeni ebeveynler eşlerine üst düzey destek sağlama konusunda daha az yeteneklidir ve sıklıkla ilişki dışı destek kaynağı ararlar (Kohn ve ark., 2012). Çok sayıda araştırma, partner duyarlılığının hem bireyler hem de ilişkiler için yakınlık, ortak ebeveynlik desteği, ilişki doyumu, duygusal açılma, iyi oluş gibi çeşitli olumlu sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (bkz., Itzchakov ve ark., 2022; Ruan ve ark., 2020; Selçuk ve ark., 2017; Taşfiliz ve ark., 2018). Algılanan partner duyarlılığı ebeveynliğe geçiş sırasında da ilişki doyumunun dikkat çekici öncüllerinden biri olmasına rağmen (Reis ve Clark, 2013), bu konuda yapılmış sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan biri Smallen ve arkadaşları (2021) tarafından yürütülmüş boylamsal bir

çalışmadır. Bu çalışmada kronik olarak stresli bir yaşam olayı olan ebeveynliğe geçişin ilk iki yılında, algılanan partner duyarlılığı ile her bir partnerin (yeni ebeveynler) deneyimlediği ilişki doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, eşinden düşük düzeyde duyarlılık algılayan bireylerin düşük düzeyde ilişki doyumu bildirdiği ve bu etkilerin, ebeveyn stresi tarafından hafifletildiği görülmüştür. Diğer bir deyişle, ebeveynler daha yüksek stres altındayken algıladıkları partner duyarlılığı arttıkça eşlerin ilişki doyumları düşerken, ebeveynler daha düşük stres altındayken algılanan partner duyarlılığı arttıkça ilişki doyumu da artmaktadır. Bu bulgulardan hareketle, bu çalışmanın amaçlarından biri yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde kadınların algıladıkları partner duyarlılığı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Algılanan partner duyarlılığının ilişkili olduğu düşünülen değişkenlerden bir diğeri de toplumsal cinsiyet rolleridir. Gelecek bölümde algılanan partner duyarlılığı ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların bulguları aktarılacaktır.

1.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞI

Ev içi işbölümündeki cinsiyete dayalı eşitsizliğin öncülleri ve sonuçları, evlilik ve aile üzerine çalışan araştırmacılar tarafından oldukça ilgi gören bir konu haline gelmiştir (Lavee ve Katz, 2002). Bu konudaki en ilgi çekici bulgulardan biri, kadınların iş hayatına katılımındaki ciddi oranda artışa rağmen ev içi işbölümündeki adaletsiz dağılımın neredeyse hiç değişmemiş olmasıdır (Greenstein, 1996). Bugün evli annelerin tam zamanlı olarak istihdam edilme olasılığı 1970’tekinden iki kat daha fazla olsa da, ev içi işbölümü neredeyse hiç değişmemiş gibi görünmektedir. Öyle ki kadının erkekten daha fazla kazandığı (Atkinson ve Boles, 1984) ve hatta erkeğin çalışmadığı evlerde bile (Brayfield, 1992) kadınlar ev içi işbölümünde çok daha fazla sorumluluk almaktadır. Evli kadınların erkeklerden çok daha fazla ev işi yapmalarının yanında kadın ve erkekler tarafından yapılan ev işi türleri de farklılaşmaktadır. Örneğin, daha önce bahsedildiği gibi,

geleneksel anlamda “kadın işi” olarak düşünölen çocuklara bakma, yemek pişirme, çamaşır yıkama, ev temizliğı gibi işler kadınlar tarafından, bahçe işleri ve araba bakımı gibi “erkek işi” olarak nitelendirilen işler ise erkekler tarafından yapılmaktadır (Lennon ve Rosenfeld, 1994; Mederer, 1993). Coltrane’e (2000) göre ev içi işbölümündeki eşitsizlik, kadınların adaletsizlik duygusu, depresyon ve evlilikte memnuniyetsizlik hissetmeleriyle sonuçlanırken, erkeklerin rutin ev işlerine katılımının evlilik doyumunun birincil belirleyicilerinden olduğı görölmektedir. Yapılan diğerk çalışmalara göre ise erkeklerin ev işlerine, özellikle tipik olarak kadınlara atfedilen işlere, katkısı ne kadar fazlaysa kadınların ev içi işbölümüne ilişkin adalet duygusu o kadar yüksektir (Blair ve Johnson, 1992; Sanchez ve Kane, 1996). Ev içi işbölümünün adaletsiz olduğına ilişkin algı, evlilikte daha fazla çatışma ve daha düşük evlilik doyumu ile kendini göstermektedir (Blair, 1993; Kluwer ve ark., 1996; Perry-Jenkins ve Folk, 1994). Öte yandan, Wilkie ve arkadaşları (1998), ev içi işbölümünün evliliğı esas olarak adalet algısı yoluyla etkilediğini, ancak “adil” olarak kabul edilen şeyin karı ve koca için farklı olduğunu bildirmişlerdir. Çiftlerin ev içi işbölümüne yönelik adalet algısını etkileyen faktörlerden biri cinsiyet rolü ideolojileridir. Cinsiyet rolü ideolojileri, bireyin toplumsal cinsiyetle ilgili evlilik ve aile içi rollerine ilişkin kendini nasıl tanımladığıyla ilgilidir (Goffman, 1977). Örneğın, bir erkek, ev içindeki işlerin “kadın işi” olduğına inanırken, bir başka erkek, erkek olmanın ev işlerinde eşiyile eşit sorumluluk almak anlamına geldiğini düşünebilir.

Evlilik, eşlere duygusal ve ekonomik destek sağlama gibi işlevlerine ek olarak, karı kocalara toplumsal cinsiyet ideolojilerini sergileyebildikleri bir ortam da sağlamaktadır. Şöyle ki, cinsiyet rolleriyle ilgili daha geleneksel inançlara sahip olan kadın ve erkeklerin evliliklerinde ev içi işbölümünün büyük kısmının kadınlar tarafından yapıldığı ancak daha eşitlikçi çiftlerin evliliklerinde ev içi işlerin eşler arasında dengeli dağıldığı yapılan çalışmalara ortaya konmuştur (bkz., Blair ve Lichter, 1991; Presser,

1994). Cinsiyet rolü ideolojisi, ev içi işbölümüne yönelik adalet algısı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir (Lavee ve Katz, 2002). Birincisi, ev içi işbölümünün kendisi eşlerin toplumsal cinsiyet rolü yönelimlerine bağlıdır. Çiftler geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ne kadar benimserse, kadınların ve erkeklerin ev işlerine katılımı o kadar adaletsiz olmaktadır (Shelton ve John, 1996; Thompson ve Walker, 1989). İkincisi, cinsiyet rolü ideolojisi, ev içi işbölümüne yönelik adalet algısını şekillendirmektedir. Örneğin, ev içi işbölümü kadınların toplumsallaştırdıkları değerlere uygun olarak dağılıyorsa kadınlar, ev işleri eşitsiz bir şekilde dağılsa bile bu durumu adaletsiz olarak algılamama eğilimindedirler (John ve ark., 1995). Üçüncüsü, cinsiyet rolü ideolojisi, adalet algısı ve evlilik niteliği arasındaki ilişkiyi de şekillendirmektedir. Örneğin, ev içi işbölümüne yönelik adaletsizlik algısı evliliğin niteliğini ve evlilik doyumunu geleneksel cinsiyet rollerini benimseyen çiftlere göre eşitlikçi rolleri benimseyen çiftlerde daha güçlü bir şekilde etkilemektedir (Kluwer ve ark., 1997). Bu doğrultuda gerçekleştirilen bir çalışmada (Lavee ve Katz, 2002), İsrail’de yaşayan geleneksel, geçiş dönemi ve eşitlikçi aile modellerini yansıtan üç etnik-dini grup- Müslüman Araplar, Hristiyan Araplar ve Yahudiler- karşılaştırılarak ev içi işbölümü, adalet algısı ve evlilik niteliği arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın ayrıntılarına geçmeden önce İsrail halkının aile yapısına yönelik genel bir bilgi verilecek olursa, İsrail’deki nüfus iki ana gruptan oluşmaktadır: çoğunluğu (%80) oluşturan Yahudiler ve çeşitli dini gruplara bölünmüş Araplar: Müslümanlar (%75), Hristiyanlar (%16) ve diğerleri (9) %). Yahudi nüfusu çok çeşitli aile kalıplarını ve yaşam tarzlarını kapsarken, ana akım İsrail ailesi çoğunlukla Batılı olarak tanımlanmakta ve diğer sanayileşmiş ülkelerdeki eşitlikçi aile kalıplarına benzemektedir. Arap nüfusu ise genel olarak toplumsal bir değişimin ortasında olarak tanımlanmaktadır. Arap aileler birçok Batı standardını benimsemiş olsalar da, yine de geleneksel değerleri ve aile yapılarını korumaktadırlar (Al-Haj, 1991). Bununla birlikte, Arap aileler Batı normlarından ve

değerlerinden tek tip olarak etkilenmemiştir. Genel olarak, Hristiyan Araplar, Müslüman akranlarından daha fazla, kentsel ortamlarda yaşama eğilimindedir ve modern bir yaşam tarzına daha fazla maruz kalmaktadırlar. Özellikle, İsrail'deki Hristiyan Arap kadınları, Müslüman kadınlara göre daha kapsamlı ve hızlı bir statü değişikliği yaşamış ve daha eşitlikçi değerleri benimsemişlerdir (Lavee ve Katz, 2002). Sonuç olarak, sözü geçen çalışmada Yahudi aileler eşitlikçi toplumsal cinsiyet ideolojilerine sahip, Hristiyan Arap aileler bir geçiş halinde ve Müslüman Arap aileler geleneksel cinsiyet rollerini sürdüren aileler olarak nitelendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, ev içi işbölümü ile ilgili Yahudi ve iki Arap grubundaki erkekler arasında farklılıklar olmasına rağmen, her üç gruptaki erkekler arasında bildirilen adalet algısı ve evliliğin niteliği açısından hiçbir fark bulunmadığı görülmüştür. Bu bulguya bakılarak, benimsenen toplumsal cinsiyet rolü ideolojisinin, erkekler için ev içi işbölümü, adalet algısı ve evlilik niteliği arasındaki ilişkileri etkilemediği söylenebilir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet rolü ideolojisinin kadınlar için bu ilişkileri düzenlediği görülmüştür. Müslüman Arap (geleneksel) kadınlar için, ev işlerinin adaletsiz dağılımının doğrudan veya dolaylı olarak evlilik niteliği üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır. Diğer bir deyişle, aile içindeki işbölümü oldukça geleneksel olarak dağılmış olsa da, geleneksel kadınlar tarafından adaletsiz değil, daha çok hakkaniyetli olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgular birkaç şekilde açıklanabilir. Birincisi, evi içi işleri üstlenmek ve çocuklara bakmak, geleneksel kadınlar için takdir edildiğini hissetmek, evde huzuru korumak ve kişinin uygun cinsiyet rolleri duygusunu onaylamak gibi olumlu sonuçlara yol açabilecek sembolik bir anlam taşımaktadır (Mikula, 1998). İkincisi, bu kadınlar beklentilerini ideolojik olarak kendilerine benzeyen referanslarla kıyaslamakta ve kocalarının ev işlerine daha az katılımını haklı çıkarmaktadırlar (Pina ve Bengtson, 1993). Üçüncüsü, bu kadınlar ev dışı işlerde çalışmama eğiliminde olduklarından, ev işlerine eşit olmayan katkıları, kocalarının ücretli çalışma alanındaki katkısıyla dengelenmektedir. Yahudi (eşitlikçi) kadınlara bakıldığında

ise, adaletsiz dağılmış ev içi işbölümünün, hem algılanan adalet algısı hem de evliliğin niteliği ile doğrudan ve olumsuz bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, eşitlikçi cinsiyetçi rollerini benimseyen kadınların kaliteli bir evlilik ilişkisi için karı koca arasında ev içi işbölümünün daha eşit bir şekilde paylaşılmasını beklediklerini göstermektedir. Son olarak, Hristiyan Arap (geçiş) ailelerindeki kadınlar, ev içi işbölümünü eşitlikçi ya da geleneksel kadınlara göre daha az adil olarak algılamışlar ve diğer gruptaki kadınlara göre daha düşük düzeyde evlilik niteliği bildirmişlerdir. Diğer bir deyişle, eşler arasında ev içi işbölümü dağılımı kişisel olarak ne derece adaletsiz olarak algılanırsa, evlilik doyumları üzerinde o derece olumsuz bir etkiye sahip olmaktadır. Bu bulguların önemli bir sonucu, kültürel olarak geçiş halindeki toplumlara daha fazla dikkat edilmesi gerektiğidir. Bu çalışma İsrail bağlamına dayansa da, böyle bir geçiş durumu diğer Batı ülkelerindeki geleneksel cinsiyet rolleri ve aile yapılarını koruyan ailelerde de görülmektedir (Örneğin, Türkiye gibi). Kağıtçıbaşı'na (2019) göre gelişmekte olan ülkeler genelde “geçiş toplumları” olarak adlandırılır ve Türk toplumu da bu geçiş toplumlarından biridir.

Bu bilgilerden yola çıkarak bu çalışmada cinsiyet rollerine ilişkin Türk toplumunun değerlerine göre yetişmiş evli kadınlara odaklanılmıştır. Ek olarak, ebeveynliğe geçişin cinsiyet rollerinin gelenekselleştiği kritik bir dönem olduğu bilgisi de göz önünde bulundurularak, bu çalışma için özellikle yeni bir çocuk sahibi olmuş kadınlar tercih edilmiştir. Yapılan çalışmalar, özellikle ilk çocuğun doğumundan sonra eşler arasındaki azalan evlilik doyumu, evlilikle ilgili hoşnutsuzluk ve çatışmaların ev içi işbölümünün adaletsiz dağılımıyla ilgili olduğunu göstermektedir (bkz. Belsky ve ark., 1986; Hackel ve Ruble, 1992; Ruble ve ark., 1988). Daha az geleneksel rol beklentilerine sahip olması beklenen çift gelirli çiftlerdeki kocalar bile idealize edilmiş geleneksel kadın modelinden tam olarak vazgeçmiş gibi görünmemektedir; ancak özellikle eşitlikçi kadınlar bu rolü reddetmektedir (Yogev ve Brett, 1985). Kadınların ev işleri için

kocalarına göre daha fazla zaman harcamaları kadınlar arasındaki memnuniyetsizliğe ve evliliklerinde çatışmalara yol açmaktadır. Pek çok çalışma erkeklerin ev işlerine katılımı arttıkça evliliklerindeki çatışmaların azaldığını göstermektedir (bkz, Deutsch ve ark., 1993; Volling ve Belsky, 1991). Bu bulgular, ev içi işbölümünün kadınlar için daha önemli bir konu olduğunu bir kez daha göstermektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınların yeni bir çocuk dünyaya getirme sürecinde özellikle ev işleri konusunda kocalarından daha az destek ve duyarlılık algılayacakları düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amaçlarından biri de yeni anne olmuş evli kadınların benimsedikleri toplumsal cinsiyet rollerinin eşlerinden algıladıkları duyarlılığı ne yönde etkilediğinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir. Gelecek bölümde, son olarak, mevcut çalışmanın temelini oluşturan “ilişkisel türbülans” ve çalışmanın sonuç değişkeni olan evlilik doyumu arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların bulguları aktarılacaktır.

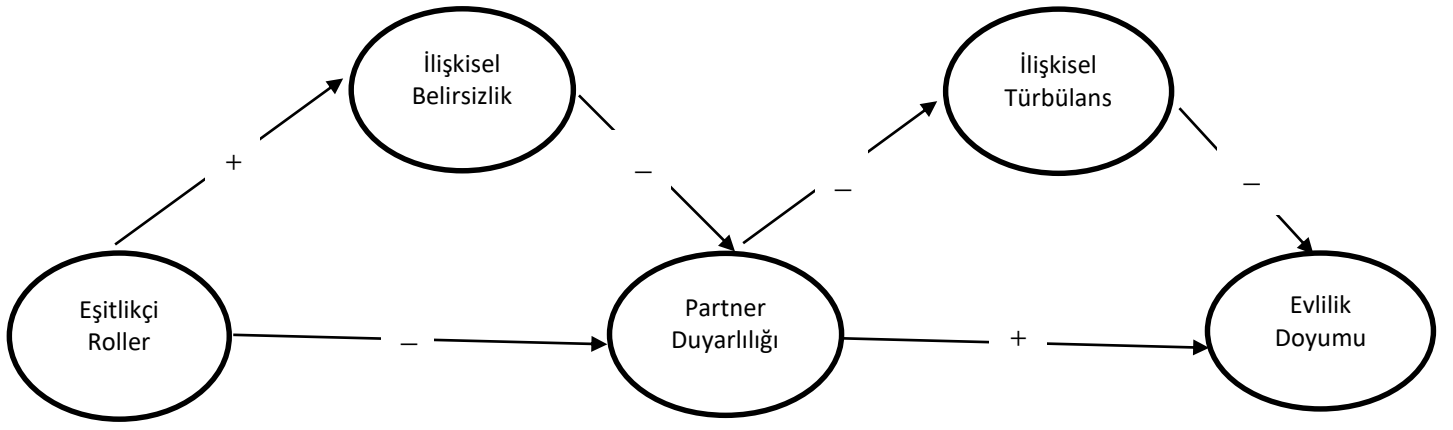
1.9. İLİŞKİSEL TÜRBÜLANS VE EVLİLİK DOYUMU

Hatırlanacağı gibi, romantik ilişkiler içerisindeki geçiş dönemlerinde meydana gelen alışılmadık olaylara verilen yoğun duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler “ilişkisel türbülans” olarak adlandırılmış ve bu bağlamda İlişkisel Türbülans Kuramı geliştirilmiştir (Solomon ve Knobloch, 2001, 2004) Bu kurama göre bu geçiş dönemlerinde yaşanan ilişkisel türbülans, bireylerin romantik ilişkilerini çalkantılı, istikrarsız, kırılgan ve kaotik olarak değerlendirmesine yol açmaktadır. Bu da bireyin partneri hakkında olumsuz görüşlere sahip olmasına ve ilişkiden daha az doyum almasına neden olmaktadır (Solomon ve Knobloch, 2004). Blalock’a (2018) göre romantik ilişkideki bu çalkantılı durum özellikle yeni evli çiftlerin ilişkiden aldıkları doyumun düşmesiyle sonuçlanmaktadır. Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Owlett (2014) yaptığı çalışmada, ABD askerlerinin ve eşlerinin askerden dönüşü ve yeniden eşle biraraya geliş sürecini nasıl deneyimlediklerini

incelemiştir. Bu çalışmanın temeli İlişkisel Türbülans Kuramı'na dayandırılmıştır. Çalışmaya 179 asker ve eşi katılmış ve çalışma için dağıtım sonrası stres, ilişki doyumu, beraber başa çıkma, ilişkisel belirsizlik ve partner müdahalesi algılarını değerlendiren anketi çevrimiçi olarak doldurmuşlardır. Bulgular, beraber başa çıkmanın partner müdahalesi ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye tamamen, ilişkisel belirsizlik ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye ise kısmen aracılık ettiğini ortaya koymuştur. İlişkisel türbülans değişkenlerinin de stres ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Son olarak, beraber başa çıkmanın stres ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi düzenlediği görülmüştür. İlişkisel Türbülans Kuramı'nın kuramcıları Knobloch ve Theiss (2011) de benzer örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada depresif belirtiler ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye, ilişkisel türbülansın aracılık ettiğini bulmuşlardır. Diğer bir ifadeyle, askerden yeni dönmüş bireyler ve eşlerinin yaşadıkları depresif belirtiler arttıkça evlilik ilişkilerindeki türbülans artmış, bu durum ise evliliklerinden aldıkları doyumun düşmesine yol açmıştır. Öte yandan, Brisini ve Solomon (2021), ilişkisel türbülansın romantik ilişkilerde çatışmaları çözememe gibi işlevsiz iletişim yollarına neden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu doğrultuda yazarlar, evli ve otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklara sahip ebeveynler (N = 298) ile bir çalışma yürütmüşler ve katılımcılara OSB'li bir çocuk yetiştirmeye özgü ebeveynlik stresi, evlilik doyumu, ilişkisel türbülans ve işlevsiz çatışma ölçeklerini uygulamışlardır. Sonuçlar, ilişkisel türbülansın, ebeveynlik stresi ile pozitif, evlilik doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğuna ve bunun da ötesinde, daha çok bu ebeveynler arasındaki işlevsiz çatışmayla ilişkili olduğuna işaret etmiştir. Son olarak, Goodboy ve arkadaşları (2020) 27 çalışmanın dahil edildiği bir meta analiz çalışması yürütmüşler ve kuramı destekleyen güçlü bulgular elde etmişlerdir. Buna göre, ilişkisel türbülans yaşayan bireyler partnerleriyle ilişkilerinde daha çok depresif belirtiler yaşama, daha çok şüphe duyma ve ilişkilerinden daha az doyum alma eğilimindedirler.

Hatırlanacağı gibi, mevcut çalışmanın ana konusunu yeni bir çocuk (1 veya 1’den fazla kez) dünyaya getirmiş kadınların evliliklerinde yaşadığı iniş çıkışlar oluşturmaktadır. Yeni bir çocuk sahibi olmak, oldukça zorlu ve çetrefilli bir süreç olduğu için çoğu çift, bu süreçte evlilik doyumunda düşüşler yaşamaktadır (Cowan ve Cowan, 2000; Lawrence ve ark., 2008). Alanyazında vurgulandığı gibi ebeveynliğe geçiş romantik bir ilişki içerisinde oldukça kaotik, kritik ve çalkantılı bir geçiş dönemidir (Theiss ve ark., 2013). Bu dönemde yaşanan ilişkisel türbülansın evlilik doyumunu nasıl ve ne yönde etkilediğini görmek oldukça önemli olmasına rağmen alanyazında ulaşılabilir kaynaklar çerçevesinde, herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mevcut çalışmanın amaçlarından biri, bu dönemde kadınların çok daha fazla sorumluluk aldığı da dikkate alınarak (Seward ve ark., 2002), yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evli kadınların yaşadığı ilişkisel türbülansın evliliklerinden aldıkları doyumunu etkileyip etkilemediğinin araştırılması olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak buraya kadar aktarılanlar dikkate alınarak, mevcut çalışma kapsamında yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evli kadınların eşleriyle olan ilişkilerinde yaşadıkları ilişkisel belirsizlik, ilişkisel türbülans, algılanan partner duyarlılığı ve yine bu kadınların benimsedikleri cinsiyet rollerinin onların evliliklerinden aldıkları doyum üzerindeki etkilerini test etmek için geliştirilmiş olan model (bkz. Şekil 1) sınanacaktır. Gelecek bölümde mevcut çalışmanın amacı ve hipotezleri aktarılacaktır.

Şekil 1. Araştıma İçin Önerilen Model

1.10. ÇALIŞMANIN AMACI

Evlilik doyumu ile partner duyarlılığı (Selcuk ve ark., 2016; Slatcher, Selcuk ve Ong, 2015) ve cinsiyet rolleri (Sakallı-Uğurlu, 2003; Sakallı-Uğurlu ve ark., 2018) arasındaki ilişkilere vurgu yapan çalışmalara daha önce rastlansa da bu ilişkileri ‘ilişkisel belirsizlik’ temelinde ele alan bir çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır. Yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında ise (örn, Knobloch ve ark., 2007; Theiss ve Solomon, 2006b) “ilişkisel belirsizlik” kavramının genel olarak gündelik ilişkilerden romantik ilişkilere geçiş sürecinde yaşanan belirsizlikler ve iniş-çıkışlar bağlamında çalışıldığı görülmüş, evlilik süresince yaşanan kritik olaylar sonucunda (çocuk sahibi olmak gibi) ortaya çıkan ilişkisel belirsizlik konusuna vurgu yapan az sayıda çalışmaya (örn, Knobloch, 2008; Theiss ve ark., 2013) rastlanmıştır. Alanyazındaki bu sınırlılıklar göz önünde bulundurularak, bu çalışmanın temel amacı şu şekilde belirlenmiştir: Solomon ve arkadaşlarının (2016) ortaya koyduğu İlişkisel Türbülans Kuramı çerçevesinde, evlilik doyumuna giden yolda cinsiyet rolleri, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans gibi değişkenlerle kurulan bir yapısal eşitlik modelini test etmek.

1.11. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ

Mevcut çalışma kapsamında önerilen modeldeki yollara ilişkin hipotezler şu şekildedir:

1a. Eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

1b. Eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

1c. İlişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

1d. Eşitlikçi cinsiyet rollerinin, ilişkisel belirsizlik aracılığıyla algılanan partner duyarlılığı üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olması beklenmektedir.

2a. Algılanan partner duyarlılığının ilişkisel türbülans üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

2b. Algılanan partner duyarlılığının evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

2c. İlişkisel türbülansın evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olması beklenmektedir.

2d. Algılanan partner duyarlılığının, ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olması beklenmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR (Ana Çalışma)

Araştırmanın örneklemini, yeni anne olmuş, evli ve 0-36 ay arası en az 1 tane bebeği olan anneler oluşturmuştur. Ana çalışma için 464 katılımcıdan çevrim-içi olarak veri toplanmıştır. Bununla birlikte, 1 annenin bebeği otizmli, 23 annenin bebeği 36 aylıktan büyük, 4 annenin bebeği ikiz ve 2 anne boşanmış olduğu için toplam 30 katılımcının verileri analizden çıkarılmıştır. Ayrıca 14 katılımcı da 3 çocuktan daha fazla çocuğa sahip olduğunu rapor etmişlerdir. Bu durum, mevcut çalışmanın amacı dışında kaldığı için bu 14 katılımcının verileri de analizden çıkarılmıştır. Ayrıca uç değer olduğu saptanan 13 katılımcının verileri de analizlere dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, geriye kalan 407 katılımcı annenin verileriyle ana çalışmanın analizleri yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalamaları 32.25 ($SS = 4.75$, $ranj = 20-45$)'dir. Örneklemin büyük çoğunluğunun ilk evliliği (%92.9), %6.6'sinin 2. evliliği ve %0.2'sinin 3. evliliğidir. Katılımcıların evlilik yılı 1-22 yıl ($Ort. = 6.79$, $SS = 4.03$) arasında değişmektedir. Katılımcılardan 2'si ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Katılımcı annelerin en küçük bebeklerinin yaşı 15 gün-36 ay ($Ort. = 15.28$, $SS = 10.21$) arasında değişmektedir. Dört anne bu sorunun cevabını boş bırakmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet	404	100
Kadın		
Eğitim düzeyi		
İlkokul	1	0.2
Ortaokul	6	1.5
Lise	41	10.1
Lisans	245	60.2
Lisansüstü	65	16
Eşin eğitim düzeyi		
İlkokul	1	2
Ortaokul	14	3.4
Lise	27	6.6
Lisans	201	26.5
Lisansüstü	55	49.4
Çalışma durumu		
Ev hanımı	92	22.6
Şuan çalışan	128	31.4
Şuan çalışmayan (meslek sahibi)	187	46
Çocuk sayısı		
1 çocuk	211	51.8
2 çocuk	150	36.9
3 çocuk	46	11.3
Yardımcısı		
Var	136	33.42
Yok	271	66.58
Annelik zamanlaması		
Erken	38	9.3
Zamanında	275	67.6
Geç	93	22.9

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, evlilik süreleri, sahip oldukları çocuk sayısı gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla her bir katılımcıya demografik bilgi formu uygulanmıştır (Ek 1).

2.2.2. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (EİBÖ)

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, evli olan bireylerin, kendilerine, eşlerine ve evlilik ilişkilerine yönelik deneyimledikleri belirsizlik düzeyini belirlemek amacıyla Knobloch (2008) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacı tarafından ölçeğin benliğe yönelik belirsizlik (4 madde; örn., *evliliğiniz hakkında hissettiklerinizden ne kadar eminsiniz?*, eşe yönelik belirsizlik (4 madde; örn., *eşiniz için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?*), ilişkiye yönelik belirsizlik (4 madde; örn., *evliliğinizin şimdiki durumu konusunda ne kadar eminsiniz*) olmak üzere üç ayrı boyuttan oluştuğu belirtilmiştir.

Ölçeğin özgün formunda, alt boyutların iç tutarlılık (cronbach alfa) katsayıları sırasıyla, .84, .90 ve .85'dir. Ölçeğin Türkçe formunda iç tutarlılık katsayısı, ana çalışmada, benliğe yönelik belirsizlik alt boyutu için .90, eşe yönelik belirsizlik alt boyutu için .95, ilişkiye yönelik belirsizlik alt boyutu için .91 olarak hesaplanmıştır. Maddeler 6 derece üzerinden puanlanmaktadır ve "1" hiç emin değilim ve "6" tamamen eminim anlamına gelmektedir. İlişkisel belirsizlik ölçümlerini hesaplamak için tüm maddelere verilen yanıtlar ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan ilişkide algılanan belirsizliğin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Knobloch'a (2008) göre ölçek üç ayrı boyut temelinde değerlendirilebildiği gibi, ölçekten tek bir toplam puan da alınabilmektedir. Mevcut çalışmada ölçeğin, özgün

formunda olduğu gibi, alt boyutları arasında oldukça yüksek korelasyon elde edildiği için toplam puan kullanılması uygun görölmüştür.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması mevcut çalışma kapsamında yapılmıştır. Gelecek bölümde, EİBÖ'nin Türkçe uyarlama çalışmasına katılan katılımcıların demografik özellikleri, veri toplama araçları, çalışmanın yöntemi ve analiz sonuçlarına yer verilecektir.

2.2.2.1. EİBÖ'nin Türkçe'ye Uyarlanması

EİBÖ'nin maddeleri İngilizce ve Türkçesi iyi düzeyde olan beş sosyal psikolog tarafından Türkçeye çevrilmiştir. İngilizcesi iyi düzeyde olan birine çevrilen ölçeğin Türkçesi verilip geri çeviri yaptırılmıştır. Ölçek maddelerinin son haline bu çeviriler dikkate alınarak karar verilmiştir. Ölçeğin 12 maddelik son hali katılımcılara uygulanmıştır (Ek 2). Ölçeğin, yakınsak (convergent validity) ve ıraksak (divergent validity) geçerliliğini test etmek için ölçeğin Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarıçam ve ark., 2014) ile ilişkisine bakılmıştır.

2.2.2.1.1. Katılımcılar (“Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği” ve “İlişkisel Türbülans Ölçeği”nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışması)

Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasının katılımcıları, en az 1 yıldır evli olan 353 bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların evlilik süreleri ise 1 ile 45 yıl arasında değişmekle birlikte evlilik süreleri ortalaması 10.82 yıldır (SS = 6.66). Araştırmaya katılan katılımcıların yaşları 22 ile 68 arasında değişmekle birlikte yaş ortalaması 36.70 (SS = 6.39)'dir. Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçek Uyarlama Çalışmasının Katılımcılarına Ait Demografik Özellikler

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	244	69.12
Erkek	109	30.88
Eğitim düzeyi		
İlkokul	9	2.5
Ortaokul	23	6.5
Lise	81	22.9
Lisans	132	37.4
Lisansüstü	108	30.6
Gelir düzeyi		
Alt	57	16.1
Orta	292	82.7
Üst	4	1.1
Çocuk sayısı		
Çocuğu yok	49	13.9
1 çocuk	98	27.8
2 çocuk	150	42.5
3 veya daha fazla	56	15.9

2.2.2.1.2. Veri Toplama Araçları

2.2.2.1.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Ölçek uyarlama çalışmasına katılan katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, evlilik süreleri, sahip oldukları çocuk sayısı gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla her bir katılımcıya demografik bilgi formu uygulanmıştır.

2.2.2.1.2.2. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)

Tezer (1986) tarafından evli çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyumun düzeyini ölçümlemek amacıyla geliştirilmiş olan Evlilik Yaşam Ölçeği, mevcut tez çalışmasında Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin yakınsak geçerliliğini (convergent validity) incelemek amacıyla kullanılmıştır. Toplam 10 maddeden oluşan ölçek (Örneğin, “*Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.*”), 5’li likert tipidir (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum). Ölçekte üç madde (2., 4. ve 5. maddeler) ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, evli çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyumun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin özgün formunda iç tutarlılık katsayısı .91’dir. Mevcut çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır (Ek 4). Mevcut çalışmada kullanabilmek için ölçeğin geliştiricilerinden izin alınmıştır.

2.2.2.1.2.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ)

Belirsiz durumlar karşısında gösterilen duygusal ve davranışsal tepkileri ölçmek amacıyla Carleton ve arkadaşları (2007) tarafından Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek, mevcut çalışmada Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği'nin iraksak geçerliliğini (divergent validity) incelemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek iki alt boyut (ileriye yönelik kaygı, engelleyici kaygı) ve 12 maddeden oluşmaktadır (Örneğin, “*Beklenmedik olaylar çok canımı sıkar.*”). Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sarı ve Dağ (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda iç tutarlılık katsayısı .88’dir. Mevcut çalışmada ise iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamakla birlikte ölçek hem alt boyutlara göre hem de toplam puan vermektedir. Mevcut çalışmada ölçekten toplam puan alınarak analiz yapılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan, yüksek düzeyde belirsizliğe tahammülsüzlük olduğuna işaret etmektedir (Ek 5).

2.2.2.1.3 İşlemler

Ölçek uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay (bkz. Ek 9) alındıktan sonra, ölçekler katılımcılara internet üzerinden çevrim-içi olarak uygulanmıştır. Çalışmaya internet üzerinden katılan bireyler çalışma ölçeklerine bir link aracılığı ile ulaşmışlardır. Tüm katılımcılara ölçek formunun ilk sayfasında ölçeğin amacına yönelik bilgi verilmiştir. Ölçek formunda sırası ile Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, İlişkisel Türbülans Ölçeği, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği yer almaktadır. Tüm katılımcılar ölçekleri aynı sırada yanıtlamışlardır. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği ve İlişkisel Türbülans Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışması için ise, ölçeklerin geliştiricilerinden biri olan Prof. Dr. Leanne Knobloch'dan gerekli izin alınmıştır. Bahsi geçen ölçeklerin maddeleri, araştırmacı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Ardından, ölçeklerin çevirisi her iki dile hâkim 5 sosyal psikolog ve 2 profesörden oluşan toplam 7 kişilik bir ekip tarafından gramer kurallarına uygunluk, dil ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan gelen düzeltmelerden sonra ölçeklere araştırmacı tarafından son hali verilmiştir. Ölçeklere son hali verildikten sonra çevrimiçi ölçek bataryası kullanılarak araştırmacı tarafından veri toplama aşamasına geçilmiştir. Çevrimiçi veri toplamada surveey.com çevrimiçi araştırma sistemi altyapısı kullanılmıştır. Uygulamadan önce yazılı olarak araştırmaya dair bilgiler verilmiş ve tüm katılımcılardan onam alınmıştır. Katılımcılara diledikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri, araştırmadan çekilmenin bir yaptırım olmayacağı, alınan bilgilerin yalnızca araştırma amaçlı kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı bilgisi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

2.2.2.1.4. EİBÖ Yapı Geçerliği-Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

İstatistiksel olarak ölçek uyarlama çalışmalarında açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA)'nin farklı örneklemelerde yapılması gerektiğinden

(bkz., Tabachnick ve Fidell, 2001) 353 katılımcıdan oluşan örneklem, rastgele ikiye bölünerek verilerin yarısına AFA (176 kişi), diğer yarısına ise DFA (177 kişi) uygulanmıştır. Çalışmanın amacı olan EİBÖ'nin yapısını ortaya koyabilmek amacıyla ilk olarak açımlayıcı faktör analizi yürütülmüştür. Çok değişkenli normallik varsayımı için Bartlett Küresellik Testi kullanılmış ve sonucu anlamlı çıkmıştır ($X^2_{66}=2482.94$, $p<.001$). Bu da çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığına işaret etmektedir. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğu ise “Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)” testi aracılığıyla test edilmiştir. Test sonucunda KMO değeri 0.92 olarak bulunmuştur. Alanyazında 0.90 üstü KMO değerleri “mükemmel” olarak kabul edildiği için (Çokluk ve diğerleri, 2012), verinin faktörleştirmeye uygun olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda verilerin analizi için ‘temel bileşenler analizi’ seçilmiş ve döndürme yöntemi olarak ‘direct oblmin’ tercih edilmiştir. İlk aşamada, temel bileşenler analizi sonuçlarına bakıldığında özdeğeri 1'in üzerinde olan 1 faktör olduğu görülmüştür. Ölçeğin özgün formu üç alt boyuttan oluştuğundan, ölçek üç faktöre zorlanmış; ancak yine de tüm maddeler tek faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin faktör sayısına karar vermek için özdeğerlerin yanında özdeğerlerin grafik dağılımı (scree plot) da incelenmiştir.

Öte yandan, uygun faktör sayısı hakkında güvenilir bilgiler veren yöntemlerden birisi olan “paralel analizi” (Horn, 1965) yürütülmüştür. Bu çalışmada Monte Carlo'nun oluşturduğu sentaks kullanılarak paralel analizi yürütülmüş ve paralel analizi sonuçları da tek faktörlü bir yapı ortaya koymuştur (Gerçek veri setindeki öz değer 8.68 iken; rastgele veri setindeki öz değer 1.45'dir). Tek faktör ölçeğe ait varyansın toplam %72.35'ini açıklamaktadır.

Ölçeğin son hali, her bir faktör içerisine giren maddeler, faktörlerin açıkladıkları varyans, öz değerleri ve iç tutarlılık katsayıları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	İlişkisel Belirsizlik
10.Evliliğinizin şimdiki durumu konusunda ne kadar eminsiniz?	.93
11.Evliliğinizin netliği konusunda ne kadar eminsiniz?	.90
4. Evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleriniz konusunda ne kadar eminsiniz?	.90
12.Evliliğinizin geleceği konusunda ne kadar eminsiniz?	.89
6.Eşinizin evliliğinizle ilgili görüşleri konusunda ne kadar eminsiniz?	.88
5.Eşinizin evliliğiniz konusunda ne (nasıl) hissettiğinden ne kadar eminsiniz?	.88
8.Eşinizin evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleri konusunda ne kadar eminsiniz?	.88
7.Eşiniz için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	.85
1.Evliliğiniz hakkında hissettiklerinizden ne kadar eminsiniz?	.80
3.Sizin için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	.76
9.Eşinizin yanında nasıl davranabileceğiniz ya da nasıl davranamayacağınız konusunda ne kadar eminsiniz?	.76
2.Evliliğinizle ilgili görüşlerinizden ne kadar eminsiniz?	.75
Özdeğer	8.68
Açıklanan varyans	72.35
İç tutarlılık katsayısı	.96

Tablo 3'te görüldüğü gibi, bütün maddelerin faktör yükleri .75 ile.93 arasında değişmektedir. Tek faktörlü yapı ölçeğe ait varyansın %72.35'ini açıklamaktadır. Kısacası, 12 maddelik tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin adı Türkçe'ye "Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (EİBÖ)" olarak çevrilmiştir.

2.2.2.1.5. EİBÖ Yapı Geçerliği-Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü modeli doğrulamak için 353 katılımcıdan oluşan örneklem rastgele ikiye bölünerek verilerin yarısına doğrulamalı faktör analizi (177 kişi) uygulanmıştır. DFA sonucunda, önerilen modelin veriye ne oranda uyum gösterdiğini belirlemek amacıyla χ^2 (Ki-kare), χ^2/sd , GFI (Goodness of Fit Index- Uyum İyiliği İndeksi), AGFI (Adjustment Goodness of Fit Index- Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi), CFI (Comparative Fit Index- Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) ve RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation- Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) uyum indeksleri kullanılmıştır.

Test edilen model için DFA sonuçları incelendiğinde, tek faktörlü yapı için χ^2 (54, N = 177) = 454.45, p <.01 olarak bulunmuştur. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde, büyük ve istatistiksel olarak anlamlı çıktığı yani modelin veri ile uyumlu çıkmadığı görülmektedir. Diğer uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerleri (sırasıyla, .64, .83, .48) iyi uyuma işaret etmezken; RMSEA değerinin de (.21) kabul edilebilir uyuma işaret etmediği görülmektedir. χ^2/sd oranı 8.42 olarak bulunmuştur ve bu oran, model ile veri arasında kabul edilebilir derecede uyum olmadığını gösterir. CFI değeri (.84) ise önerilen modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tek faktörlü modelin uyum indeksleri yeterli düzeyde olmadığı için, ölçeğin özgün formuna uygun olarak 3 faktörlü model test edilmiştir. Test edilen model için

doğrulayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, 3 faktörlü model için χ^2 (51, N = 177) = 174.03, $p < .01$ olarak bulunmuştur. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde, büyük ve istatistiksel olarak anlamlı çıktığı yani modelin veri ile uyumlu çıkmadığı görülmektedir. Benzer şekilde diğer uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerleri (sırasıyla, .87, .93, .80) iyi uyuma işaret etmezken; RMSEA değerinin de (.12) kabul edilebilir uyuma işaret etmediği görülmektedir. χ^2/sd oranı 3.41 olarak bulunmuştur ve bu oran, model ile veri arasında kabul edilebilir derecede uyum olduğunu gösterir. CFI değeri (.84) ise önerilen modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olmadığını göstermektedir.

Modifikasyon endeksinde yer alan “maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesine ilişkin öneriler” değerlendirilirken, bu maddelerin aynı faktör altında yer almalarına dikkat edilmiştir. Modifikasyon endeksinde, ilk olarak “benliğe yönelik belirsizlik” gizil değişkeninde yer alan 1. madde ve 2. madde hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu iki madde aynı faktör altında yer aldıkları için bu maddelerin hata varyansları ilişkilendirilmiştir. İki model ki-kare fark testi ile karşılaştırılmış (Tabachnick ve Fidell, 2001) ve yapılan ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veri ile uyumunun, ilk modele göre, daha iyi olduğu görülmüştür [$\chi^2_{fark}(1)$, (N = 177) = 130.60 $p < .01$]. Modifikasyon endeksinde ikinci olarak “ilişkiye yönelik belirsizlik” değişkeninde yer alan 9. madde ve 10. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veriye uyumunda, bir önceki modelle karşılaştırıldığında, anlamlı bir iyileşme olmuştur [$\chi^2_{fark}(1)$, (N = 177) = 113.2, $p < .01$]. Üçüncü olarak “benliğe yönelik belirsizlik” değişkeninde yer alan 2. madde ve 3. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veriye uyumunun bir önceki modele göre daha iyi olduğu görülmüştür [$\chi^2_{fark}(1)$, (N = 17) = 97.30, $p < .01$]. Sonuç olarak modifikasyon endeksinde aynı gizil değişkende yer alan maddelerin hata

varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiş ve bu ilişkilendirmeler modele teker teker eklenmiştir. Yapılan her bir ilişkilendirme modelin veri ile uyumunu daha iyi hale getirmiştir. Bu modellerin uyum indeksleri Tablo 4'te karşılaştırılmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4. Uyum İndeksi Değerleri

Model	χ^2	Sd	χ^2/sd	GFI	AGFI/NFI	CFI	RMSEA
Tek faktörlü model	454.45	54	6.81	.64	.48/.83	.84	.21
3 faktörlü model	174.03	51	3.41	.87	.80/.93	.95	.12
1 hata ilişkilendirmesi	130.60	50	2.61	.89	.83/.95	.97	.10
2 hata ilişkilendirmesi	113.27	49	2.31	.90	.85/.96	.98	.09
3 hata ilişkilendirmesi	97.30	48	2.03	.92	.86/.96	.98	.08

Kline (2005) model uyumunu değerlendirmek için birden fazla uyum istatistiklerinin kullanılmasını önermektedir. Bu öneri doğrultusunda, önerilen modelin 3 faktörlü model için uyum sağladığı tespit edilmiştir. Tablo 4'te verilen uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerlerinin (sırasıyla, .92, .96 ve .86) kabul edilebilir uyuma işaret ederken RMSEA değerinin de (.08) kabul edilebilir uyuma işaret ettiği görülmektedir. Öte yandan, χ^2/sd oranı 2.03 olarak hesaplanmıştır. Bu oran verinin modele uyumlu olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, CFI değeri (.98) modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

2.2.2.1.6. EİBÖ'nin Yakınsak ve İraksak Geçerliliğine İlişkin Bulgular

EİBÖ'nin yakınsak ve ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı ve Dağ, 2009) kullanılmıştır. Yakınsak geçerlilik, yeni geliştirilen bir ölçüm aracı ile kuramsal olarak

ilişkili olduğu bilinen bir ölçüm aracıyla arasında yüksek korelasyon elde edilmesiyle sağlanırken; ıraksak geçerlilik benzer ancak farklı kavramları ölçen ölçeklerin aralarında düşük korelasyon olmasıyla elde edilmektedir (Souza ve ark., 2017). EİBÖ'nin Evlilik Yaşam Ölçeği ile arasındaki ilişki negatif yönde ve yüksek ($r = -.79, p < .01$), Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ile arasındaki ilişki pozitif yönde ve düşük ($r = .16, p < .05$) olarak bulunmuştur. Bu bulgular beklentilerle tutarlıdır. Diğer bir deyişle EİBÖ'nin yakınsak ve ıraksak geçerliliği desteklenmektedir.

2.2.2.1.7. EİBÖ'nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

EİBÖ'nin güvenirliliğini test etmek için iç tutarlık katsayısı (cronbach alfa), iki yarım güvenirlilik katsayıları ve test-tekrar test katsayıları hesaplanmıştır. İBÖ'nin iç tutarlık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarım güvenirliliğine ait korelasyon katsayısı ise .95 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test katsayısını hesaplamak için 353 katılımcının yalnızca 32'sine (26 kadın, 6 erkek) tekrardan ulaşılabilmektedir. Test-tekrar test katsayısı için 0.70 yeterli kabul edilmektedir (Souza, Alexandre ve Guirardello, 2017). Ölçeğin bütünü için test-tekrar test katsayısı .72 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. İlişkisel Türbülans Ölçeği (İTÖ)

Romantik ilişkideki karmaşa ve iniş çıkış algılarını ölçmek amacıyla Knobloch (2007) İlişkisel Türbülans Ölçeğini (Relational Turbulence Scale) geliştirmiştir. Ölçek toplam 8 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır (örn., “*Şu anda bu ilişki çalkantılıdır.*”). Ölçekten alınan yüksek puan, ilişkide algılanan karmaşa ve iniş çıkışın yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin özgün formunda iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda iç tutarlılık katsayısı mevcut çalışma için .96 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3.1. İTÖ'nin Türkçe'ye Uyarlanması

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması kapsamında, 8 maddeden oluşan İTÖ'nin maddeleri İngilizce ve Türkçesi ileri düzeyde olan beş sosyal psikolog tarafından Türkçeye çevrilmiştir. İngilizcesi iyi düzeyde olan birine çevrilen ölçeğin Türkçesi verilip geri çeviri yaptırılmıştır. Bu çeviriler göz önünde bulundurularak ölçek maddelerinin son haline karar verilmiştir. Ölçeğin 8 maddelik son hali katılımcılara uygulanmıştır (Ek 3). Ölçeğin, yakınsak geçerliği hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve ıraksak geçerliliği hakkında bilgi sahibi olmak için Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarıçam ve ark., 2014) ile ilişkisine bakılmıştır.

Gelecek bölümde İTÖ'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmasına katılan bireylerin özellikleri, çalışmada kullanılan veri toplama araçları, çalışmanın uygulanma yöntemi ve ilgili analiz sonuçları aktarılacaktır.

2.2.3.1.1. Katılımcılar

İTÖ'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına katılan bireylerin demografik özellikleri 2.2.2.1.1. başlığı altında aktarılmıştır.

2.2.3.1.2. Veri Toplama Araçları

2.2.3.1.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, evlilik süreleri, sahip oldukları çocuk sayısı gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla her bir katılımcıya demografik bilgi formu uygulanmıştır.

2.2.3.1.2.2. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)

Ölçeğe ilişkin bilgiler 2.2.2.1.2.2. başlığı altında aktarılmıştır. Ölçek İlişkisel Türbülans Ölçeği'nin yakınsak geçerliliğini ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

2.2.3.1.2.3. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ)

Ölçeğe ilişkin bilgiler 2.2.2.1.2.3. başlığı altında aktarılmıştır. Ölçek mevcut çalışmada İlişkisel Türbülans Ölçeğinin ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla kullanılmıştır.

2.2.3.1.3 İşlemler

Ölçek uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay (bkz. Ek 9) alındıktan sonra, ölçekler katılımcılara internet üzerinden çevrim-içi olarak uygulanmıştır. İşlemlere ilişkin detaylı bilgi 2.2.2.1.3. başlığı altında aktarılmıştır.

2.2.3.1.4. İTÖ Yapı Geçerliği-Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

Rastgele ikiye bölünen verilerin yarısıyla açımlayıcı faktör analizi (176 kişi), diğer yarısıyla doğrulayıcı faktör analizi (177 kişi) yürütülmüştür. Çalışmanın amacı olan İTÖ'nin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı için "Bartlett Küresellik Testi" kullanılmıştır. Bartlett Küresellik Testi sonucu anlamlı çıkmıştır ($X^2_{28}=2071.13$, $p<.001$). Bu durum çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığına işaret etmektedir. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğu "Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)" testi aracılığıyla test edilmiştir. Test sonucunda KMO değeri 0.94 olarak bulunmuş ve buna göre verinin faktörleştirmeye uygun olduğuna karar verilmiştir. Verilerin analizi için 'temel bileşenler analizi' seçilmiş ve döndürme yöntemi olarak 'direct oblmin' tercih edilmiştir. İlk aşamada, temel bileşenler analizi sonucu incelendiğinde özdeğeri 1'in üzerinde olan 1 faktör olduğu görülmüştür. Ölçeğin faktör sayısına karar vermek için özdeğerlerin yanında özdeğerlerin grafik dağılımı (scree plot) da incelenmiştir.

Öte yandan, uygun faktör sayısı hakkında güvenilir bilgiler veren yöntemlerden birisi olan "paralel analizi" (Horn, 1965) yürütülmüştür. Bu çalışmada Monte Carlo'nun

oluşturduğu sentaks kullanılarak paralel analizi yürütülmüş ve paralel analizi sonuçları tek faktörlü yapıya işaret etmiştir (Gerçek veri setindeki öz değer 6.87 iken; rastgele veri setindeki öz değer 1.34’dir). Ölçeğin faktör yapısının anlaşılması amacıyla uygulanan tüm bu analizlere dayanarak ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi tek faktörlü yapıda olmasına karar verilmiştir. Tek faktör ölçeğe ait varyansın toplam %85.85’ini açıklamaktadır. İTÖ’nin açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: İlişkisel Türbülans Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	İlişkisel Türbülans
3. Şu anda evliliğimiz kargaşa içindedir.	.97
2. Şu anda evliliğimiz çok çalkantılıdır.	.95
8. Şu anda evliliğimiz karma karışıktır.	.95
4. Şu anda evliliğimiz stres vericidir.	.94
1. Şu anda evliliğimiz alt üst olmuş durumdadır.	.92
7. Şu anda evliliğimiz bunaltıcıdır.	.91
6. Şu anda evliliğimiz inişli çıkışlıdır.	.89
5. Şu anda evliliğimizde telaş hâkimdir.	.88
Özdeğer	6.87
Açıklanan Varyans (%)	85.85
İç Tutarlılık Katsayısı	.98

Tablo 5’te görüldüğü gibi, bütün maddelerin faktör yükleri .88 ile .97 arasında değişmektedir. Tek faktörlü yapı ölçeğe ait varyansın %85.85’ini açıklamaktadır. Kısacası, 8 maddelik tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin adı Türkçe’ye “İlişkisel Türbülans Ölçeği (İTÖ)” olarak çevrilmiştir.

2.2.3.1.5. İTÖ Yapı Geçerliği-Doğrulatoryı Faktör Analizi Bulguları

AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü modeli doğrulamak için evli bireylerden oluşan 18 yaş üstü 177 kişinin (116 kadın, 61 erkek) verilerine uygulanan doğrulatoryı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, χ^2 (20, N = 177) = 167.81, $p < .01$ olarak bulunmuştur. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde, büyük ve istatistiksel olarak anlamlı çıktığı yani modelin veri ile uyumlu çıkmadığı görölmektedir. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, χ^2 değeri örneklem büyüklüğünden etkilendiğinden, örneklem sayısı arttıkça herhangi bir modeli reddetme olasılığı da artmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, χ^2 değeri yerine diğer uyum indeksi değerlerinin kullanılmasının daha uygun olduğu bildirilmektedir (Bentler ve Bonett, 1980). Diğer uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerleri (sırasıyla, .81, .92, .66) kabul edilebilir iyi uyuma işaret ederken; RMSEA değerinin (.21) kabul edilebilir uyuma işaret etmediği görölmektedir. χ^2/sd oranı 8.39 olarak bulunmuştur ve bu oran, modelin veriye uyum sağlamadığına işaret etmektedir. CFI değeri (.93) ise önerilen modelin veriyle mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

Modelin iyileştirilmesi amacı ile modifikasyon endeksi incelenmiştir. Modifikasyon endeksinde yer alan “maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesine ilişkin öneriler” değerlendirilirken, bu maddelerin aynı faktör altında yer almalarına dikkat edilmiştir. Modifikasyon endeksinde, ilk olarak “ilişkisel türbülans” gizil değişkeninde yer alan 2. madde ve 3. Maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu iki madde aynı faktör altında yer aldıkları için bu maddelerin hata varyansları ilişkilendirilmiştir. İki model ki-kare fark testi ile karşılaştırılmış (Tabachnick ve Fidell, 2001) ve yapılan ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veri ile uyumunun, ilk modele göre, anlamlı düzeyde daha iyi olduğu görölmüştür [$\chi^2_{fark(1)}$, (N = 177) = 122.11, $p < .01$]. Modifikasyon endeksinde ikinci olarak “ilişkisel türbülans” gizil değişkeninde yer alan 1. madde ve 3. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi

önerilmiştir. Bu ilişkilendirme sonucunda elde edilen modelin veriye uyumunda, bir önceki modelle karşılaştırıldığında, anlamlı bir iyileşme olduğu görülmüştür [χ^2 fark(1), (N = 177) =93.85, $p < .01$]. Modifikasyon endeksinde üçüncü olarak, “ilişkisel türbülans” gizil değişkeninde yer alan 1. madde ve 8. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirme de eklendikten sonra elde edilen modelin uyumunun bir önceki modelden anlamlı olarak daha iyi olduğu bulunmuştur [χ^2 fark(1), (N = 177) = 59.15, $p < .01$]. Modifikasyon endeksinde son olarak “ilişkisel türbülans” gizil değişkeninde yer alan 1. madde ve 2. maddenin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirmeden sonra elde edilen modelin veriye uyumunun bir önceki modelle karşılaştırıldığında daha iyi olduğu görülmüştür [χ^2 fark(1), (N = 177) =33.95, $p < .01$]. Sonuç olarak modifikasyon endeksinde aynı gizil değişkende yer alan maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesi önerilmiş ve bu ilişkilendirmeler modele teker teker eklenmiştir. Yapılan her ilişkilendirme ise modelin veri ile uyumunu daha iyi hale getirmiştir. Bu modellerin uyum indeksleri Tablo 6’da karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 6. Uyum İndeksi Değerleri

Model	χ^2	Sd	χ^2/sd	GFI	AGFI/NFI	CFI	RMSEA
Tek faktörlü model	167.81	20	8.39	.81	.66/92	.93	.21
1 hata ilişkilendirmesi	122.11	19	6.43	.86	.74/94	.95	.18
2 hata ilişkilendirmesi	93.85	18	5.21	.89	.78/96	.96	.16
3 hata ilişkilendirmesi	59.15	17	3.48	.93	.85/97	.98	.12
4 hata ilişkilendirmesi	33.95	16	2.12	.96	.90/98	.99	.08

Kline (2015) model uyumunu değerlendirmek için birden fazla uyum istatistiklerinin kullanılmasını önermektedir. Bu öneri doğrultusunda, önerilen modelin 3 faktörlü model için uyum sağladığı tespit edilmiştir. Tablo 6’da verilen uyum indeksleri incelendiğinde, GFI, NFI ve AGFI değerlerinin (sırasıyla, .96, .98 ve .90) kabul edilebilir uyuma işaret ederken RMSEA değerinin de (.08) kabul edilebilir uyuma işaret ettiği görülmektedir. Öte yandan, χ^2/sd oranı 2.12 olarak hesaplanmıştır. Bu oran verinin modele uyumlu olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, CFI değeri (.99) modelin veriye mükemmel düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

2.2.3.1.6. İTÖ’nin Yakınsak ve İraksak Geçerliliğine İlişkin Bulgular

İTÖ’nin yakınsak ve ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarıçam ve ark., 2014) kullanılmıştır. İTÖ’nin Evlilik Yaşam Ölçeği ile arasındaki ilişki negatif yönde ve yüksek ($r = -.73, p < .01$), Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ile arasındaki ilişki pozitif yönde ve düşük ($r = .17, p < .05$) olarak bulunmuştur. Bu bulgular beklentilerle tutarlıdır. Diğer bir deyişle İTÖ’nin yakınsak ve ıraksak geçerliliği desteklenmektedir.

2.2.3.1.7. İTÖ’nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirlik düzeyini belirlemek amacıyla test-tekrar test katsayısı, iç tutarlık katsayısı (cronbach alfa) ve iki yarım güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Yaklaşık 3-4 hafta sonra ulaşılan 32 (26 kadın, 6 erkek) katılımcıyla yapılan analizler sonucu test-tekrar test katsayısı .61 olarak elde edilmiştir. İTÖ’nin iç tutarlık katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarım güvenirliğine ait korelasyon katsayısı ise .96 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği (APDÖ)

Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği, bireylerin partnerlerinin kendilerini ne ölçüde anladığını, onayladığını ve önemsendiğini (örn, “Eşim ne düşündüğümün ve

hissettiğimin farkındadır.”) değerlendirmek amacıyla Reis (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 18 madde ve tek boyuttan oluşmakta ve 9’lu Likert tipinde (1-tamamen katılmıyorum ve 9-tamamen katılıyorum) derecelendirilmektedir. Ölçeğin özgün formunda iç tutarlılık katsayısı .91 ve .97 arasında değişmektedir (Reis ve Carmichael, 2006).

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Taşfiliz ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmış ve ölçeğin özgün formuna paralel olarak 18 madde elde edilmiştir (Ek 6). Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan algılanan partner duyarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

2.2.5. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

TCRTÖ, Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını değerlendirebilmek amacıyla ülkemizde geliştirilmiştir. Ölçek, 38 madde ve 5 alt boyuttan (eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü) oluşmaktadır. Ölçek 5’li Likert tipinde (5-tamamen katılmıyorum ve 1-kesinlikle katılmıyorum) derecelendirilmektedir. Ölçeğin, özgün formunda, ölçeğin tamamı için iç tutarlılık katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışma kapsamında ise ölçeğin tamamı için iç tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada, çalışmanın amacına uygun olarak sadece “eşitlikçi cinsiyet rolü” (örn., “*Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.*”) alt boyutu kullanılmıştır. Bu alt boyuttan alınan yüksek puan eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir (bkz. Ek 7).

2.2.6. Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ)

Evlilik Yaşam Ölçeği' ne ilişkin bilgiler 2.2.2.1.2.2. başlığında aktarılmıştır.

2.3. İŞLEM

Mevcut tez çalışması için öncelikle Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik izin (bkz. Ek 9) alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra, veriler Türkiye'nin çeşitli illerinde ikamet eden ve 0-36 ay arası bebeği olan evli annelerden, çevrimiçi ölçek bataryası kullanılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır. Çevrimiçi ölçek bataryası, çeşitli sosyal medya mecralarında (facebook, instagram, twitter vs.) araştırmacı ve araştırmacının yakınları tarafından paylaşarak yeni annelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Çevrimiçi veri toplamada surveey.com çevrimiçi araştırma sistemi altyapısı kullanılmıştır.

Uygulamadan önce, yazılı olarak araştırmaya dair bilgiler verilmiş ve tüm katılımcılardan onam alınmıştır (bkz. Ek 8). Katılımcılara diledikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri, araştırmadan çekilmenin bir yaptırımı olmayacağı, alınan bilgilerin yalnızca araştırma amaçlı kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı bilgisi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

BÖLÜM III

BULGULAR

Ana çalışma kapsamında önerilen araştırma modelinin testine geçmeden önce kayıp veriler değerlendirilmiştir. Veri setinde herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Ardından araştırma değişkenlerinin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) parametreleri için ± 2 değeri esas alınarak test edilmiştir (Field, 2013). Boxplot, Q-Q plots ve histogram eğrileri değerlendirilerek incelenen veriler arasında uç değere rastlanmamıştır (Kutner, 2004). Son haliyle veri setinin mevcut çalışmanın amacı doğrultusunda yürütülecek olan YEM analizleri için uygun olduğu görülmüş ve temel analizlere geçilmiştir.

Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Daha sonra, 0-36 arası bebeği olan, yeni anne olmuş evli kadınların eşleriyle olan evlilik ilişkilerinde tecrübe ettikleri eşitlikçi cinsiyet rolleri, ilişki belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı, ilişki türbülans ve evlilik doyumu gibi etkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) analizleri yürütülmüştür. Verilerin analizinde, “SPSS 23.00” ve “AMOS 23.00” paket programları kullanılmıştır. Analizler sonucunda elden edilen bulgular gelecek bölümlerde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.1. VERİ TEMİZLİĞİ

Ana çalışmanın veri seti üzerinde Tabachnick ve Fidell (2007)’in önerdiği sıra ile veri temizliği yapılmıştır. Öncelikle, veriler dikkatlice incelenmiş ve tüm katılımcıların ölçekleri eksiksiz doldurdukları görülmüştür. Bu nedenle, bu aşamada analizden hiçbir veri çıkarılmamıştır. İkinci olarak, betimsel istatistik analizleri uygulanmış ve veri setinde bulunan tüm verilerin olması gereken alt ve üst sınırlar içerisinde olduğu saptanmıştır.

Üçüncü olarak araştırmada ele alınan sürekli değişkenlerin dağılımını (normallik varsayımı) incelemek amacıyla basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılmıştır. Tüm değişkenlerin basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakıldığında hepsinin (+2,-2) değer aralığında olduğu ve durumun da istatistiksel olarak kabul edilebilir olduğu görülmüştür (George ve Mallery, 2010). Dördüncü olarak, veri setinde bulunan tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerleri incelemek amacıyla aşırı değerler analizi yürütülmüştür. $df = 5$ için, $p < .001$ 'de hesaplanan 22.46 “Mahalonobis uzaklığının (Mahalonobis distance)” üstünde kalan 9 katılımcı ve Z puanı ± 3.29 sınırları dışında kalan 4 katılımcı analizlere dahil edilmemek üzere veri setinden çıkarılmıştır. Beşinci ve son olarak, araştırma değişkenlerinin doğrusallık koşulunu sağlayıp sağlamadığını tespit etmek amacıyla Q-Q grafikleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar mevcut çalışmaya dahil edilen tüm değişkenlerin doğrusallık koşulunu sağladığına işaret etmiştir.

Son olarak, araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında çoklu bağlantılılık (VIF) sorunu olup olmadığını incelemek amacıyla “VIF (variance inflation factor)” değerleri incelenmiş ve araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığı görülmüştür ($VIF < 10$).

3.2. BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKSEL ANALİZLER

Araştırmaya dahil edilen değişkenlere ait ortalama, standart sapma, ölçeklerden alınabilecek en düşük (min) ve en yüksek (max) puanlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Ort.	SS	Minimum	Maksimum
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	37.70	3.81	8	40
İlişkisel Belirsizlik	22.94	12.89	12	72
Algılanan Partner Duyarlılığı	118.65	40.56	18	162
İlişkisel Türbülans	12.91	9.09	8	48
Evlilik Doyumu	38.83	9.53	10	50

Tablo 7’deki ortalama puanlara bakıldığında, ilk olarak, katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rollerine ait ortalamalarının (*Ort.* =37.70, *ss*=3.81) alınabilecek en yüksek puana oldukça yakın olduğu görülmektedir. Buna göre, çalışmaya katılan annelerin cinsiyet rollerine ilişkin oldukça eşitlikçi bireyler oldukları söylenebilir. Katılımcıların ilişkisel belirsizlik puanlarına ait ortalamaları ise (*Ort.* =22.94, *ss*=12.89) orta değerin altında ve minimum değere yakındır. Diğer bir deyişle, mevcut çalışmanın örneklemini evliliklerinde oldukça düşük seviyede belirsizlik yaşayan annelerden oluşmaktadır. Katılımcıların algılanan partner duyarlılığı ölçeğinden aldıkları puanlara (*Ort.* =118.65, *ss*=40.56) bakıldığında ise eşlerinden oldukça yüksek düzeyde duyarlılık algıladıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan, katılımcı annelerin ilişkisel belirsizlik puanlarına benzer şekilde ilişkisel türbülans puanlarının da (*Ort.* =12.91, *ss*=9.09) alınabilecek en düşük puana yakın olduğu görülmektedir. Son olarak, katılımcıların evlilik doyumuna ait puanları (*Ort.* =38.83, *ss*=9.53) orta değerin üzerinde ve alınabilecek en yüksek puana oldukça yakındır. Buna göre, örneklemin oldukça mutlu ve evliliklerinden memnun kadınlardan oluştuğu anlaşılmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMADA ELE ALINAN DEĞİŞKENLERİN KADINLARIN SAHİP OLDUKLARI ÇOCUK SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde, ilk defa anne olmanın ve birden fazla kez anne olmanın araştırma değişkenleri (ilişkisel belirsizlik, ilişkisel türbülans, eşitlikçi cinsiyet rolleri, partner duyarlılığı, evlilik doyumu) üzerinde etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla tek yönlü MANCOVA uygulanmıştır. Kovaryans analizi yürütülürken yeni anne olmuş kadınların, ev dışında bir işte çalışıp çalışmama durumlarının araştırma değişkenleri üzerindeki olası etkisini kontrol etmek amacıyla “şuanda bir işte çalışıp çalışmama” durumları kontrol değişkeni olarak analize dahil edilmiştir. Sonuçlar sahip olunan çocuk sayısının genel olarak sözü edilen değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir (Wilks' $\lambda=0.959$, $F(1, 405) = 3.385$, $p = .005$). Özel olarak bakıldığında ise yalnızca “eşitlikçi cinsiyet rolleri”ne sahip olma puanının çocuk sayısına göre farklılaştığı görülmektedir. Bu farkın ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesi için yürütülen bağımsız gruplar için t-testi analizi sonucunda, ilk defa anne olmuş kadınlar ile 2.veya 3.kez anne olmuş kadınlar arasında “eşitlikçi cinsiyet rolleri” puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t = 3.16$, $p < .006$). Buna göre, ilk defa anne olmuş kadınların ($Ort. = 4.78$, $SS = 0.39$) ikinci ya da üçüncü kez anne olmuş kadınlara göre ($Ort. = 4.64$, $SS = 0.55$) daha yüksek “eşitlikçi cinsiyet rolleri” puanlarına sahip olduğu görülmektedir.

3.4. ARAŞTIRMADA ELE ALINAN DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ KORELASYONEL İLİŞKİLER

Bu bölümde önerilen kuramsal modelde ele alınan değişkenler, yaş, gelir düzeyi, eğitim düzeyi, evlilik süresi ve ilk defa anne olunan yaş (annelik yaşı) gibi sosyo-demografik değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler incelenmiştir. Korelasyon analizine ilişkin bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Çalışmanın Ana Değişkenleri ve Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Eğitim Düzeyi	1									
2.Gelir Düzeyi	.31**	1								
3.Yaş	.13*	.10	1							
4.Annelik Yaşı	.37**	.23**	.57**	1						
5.Evlilik Süresi	-.23**	-.11*	.49**	-.15**	1					
6.İlişkisel Belirsizlik	.01	-.07	.13**	.09	.09	1				
7.İlişkisel Türbülans	.00	-.01	.11*	.10*	.07	.79**	1			
8.Eşitlikçi Roller	.16**	.01	-.01	.15**	-.10*	-.12*	.08	1		
9.Partner Duyarlılığı	.05	.08	-.07	.01	-.09	-.76**	-.68**	.22**	1	
10.Evlilik doyumu	.02	.08	-.11*	-.05	-.09	-.79**	-.75**	.17**	.82**	1

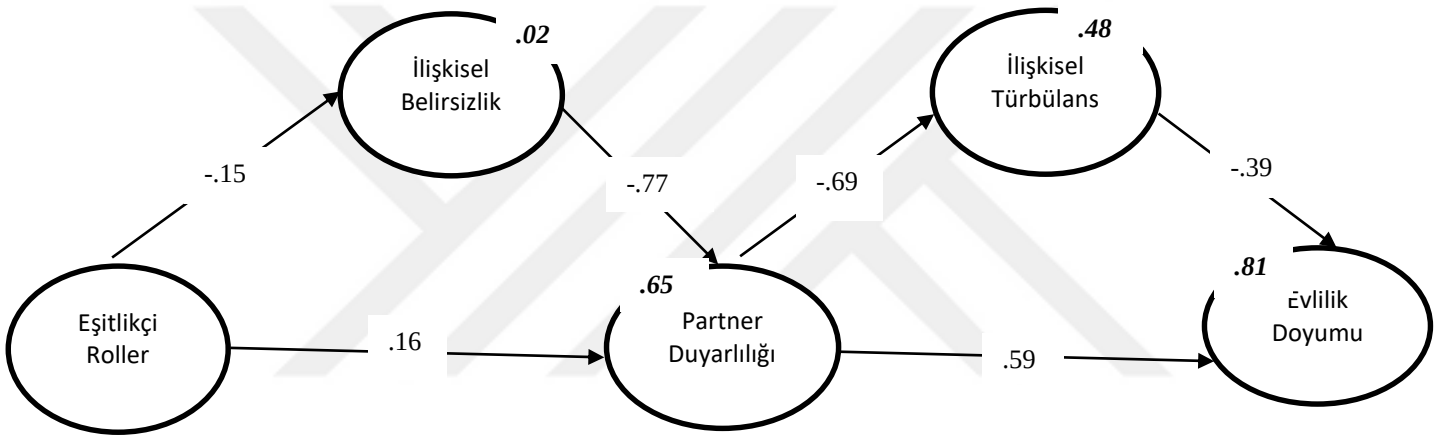
* $p < .05$, ** $p < .01$

Alanyazında .10 ile .30 arası korelasyon katsayısı düşük korelasyon, .30 ile .49 arası korelasyon katsayısı orta düzeyde korelasyon, .50 ile 1.0 arası korelasyon katsayısı ise yüksek düzeyde korelasyon olarak kabul edilmektedir (Cohen, 1988). Tablo 8 incelendiğinde, ilk olarak, katılımcı annelerin eğitim düzeylerinin, gelir düzeyi ($r = .31$, $p < .01$), yaş ($r = .13$, $p < .05$), annelik yaşı ($r = .37$, $p < .01$) ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ($r = .16$, $p < .01$) ile pozitif yönde; evlilik süresi ($r = -.23$, $p < .01$) ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Annelerin gelir düzeyi ise annelik yaşı ($r = .23$, $p < .01$) ile pozitif yönde, evlilik süresi ($r = -.11$, $p < .05$) ile negatif yönde ilişkilidir. Annelerin yaşları ile annelik yaşları ($r = .23$, $p < .01$) ve evlilik süreleri ($r = .49$, $p < .01$) arasında da anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, annelerin yaşları ile ilişkisel belirsizlik ($r = .13$, $p < .01$) ve ilişkisel türbülans ($r = .11$, $p < .05$) arasında pozitif yönde; evlilik doyumuyla ($r = -.11$, $p < .05$) arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Annelik yaşı ile evlilik süresi ($r = -.15$, $p < .01$) arasında negatif yönde bir ilişki söz konusuyken; annelik yaşı ile ilişkisel türbülans ($r = .10$, $p < .05$) ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ($r = .15$, $p < .01$) arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Öte yandan, evlilik süresi ve eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($r = -.10$, $p < .05$). İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sayıtlarıyla tutarlı olarak, ilişkisel belirsizlik ilişkisel türbülans ile yüksek düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkiye sahipken ($r = .79$, $p < .01$); partner duyarlılığı ($r = -.76$, $p < .01$) ve evlilik doyumu ile ($r = -.79$, $p < .01$) negatif yönde ve yüksek düzeyde ilişkilere sahiptir. İlişkisel belirsizlik ile eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında ise, beklentilerin aksine, negatif yönde ilişki bulunmuştur ($r = -.12$, $p < .05$). Beklentilerle tutarlı olarak, ilişkisel türbülans ile partner duyarlılığı ($r = -.68$, $p < .01$) ve evlilik doyumu ($r = -.71$, $p < .01$) arasında da yüksek düzeyde ve negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Eşitlikçi cinsiyet rollerine gelindiğinde, eşitlikçi cinsiyet rollerinin, partner duyarlılığı ($r = .22$, $p < .01$) ve evlilik doyumu ($r = .17$, $p < .01$) ile pozitif yönde ve

düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgular, beklentilerin tam tersi yönünde bir bulgudur. Son olarak, partner duyarlılığı da evlilik doyumuyla pozitif yönde ve yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur ($r = .82, p < .01$).

3.5. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL MODELİNE İLİŞKİN YAPISAL EŞİTLİK MODELİ SONUÇLARI

Mevcut araştırmada ortaya konan kavramsal modelin test edilmesi için Yapısal Eşitlik Modeli'nden yararlanılmıştır. YEM analizi sonucunda elde edilen bulgular Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Araştırmanın Kavramsal Modeline İlişkin Yapısal Eşitlik Analizi Sonuçları

Not. Okların üstündeki rakamlar standartize beta değerlerini, kalın ve italikle yazılmış değerler ise o değişkene ait regresyon katsayılarını (R^2) göstermektedir.

Bağımsız değişkenlerin (eşitlikçi cinsiyet rolleri, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans) evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkileri ve aracı değişkenler ile oluşturulan sıralı aracılık modeli, Amos 23 programı ve Bootstrap (önyükleme) yöntemi kullanılarak 0-36 ay arası en az bir çocuğa sahip annelerden oluşan 407 kişilik bir örnekleme test edilmiştir. Tabachnick ve diğerleri (2013) “örneklem sayısının (N) 250’den büyük olduğu ve normallik varsayımları karşılanan veri setlerinde model uyumunu değerlendirmek için Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yönteminin kullanılmasını” önermektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmada da bu yöntem

kullanılmıştır. Ayrıca, mevcut çalışma kapsamında önerilen modelin veriye uyumunu değerlendirirken “Ki-Kare (χ^2) değerlerinin serbestlik derecesine (sd) oranları, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri (CFI), İyi Uyum İndeksi (GFI), Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (AGFI) ve Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)” gibi bir dizi uyum ölçütünden yararlanılmıştır. “GFI, AGFI VE CFI değerlerinin .90 ve üzerinde”, “ χ^2 /sd değerinin 3’ün”, “RMSEA değerinin ise .08’in altında” olması kabul edilebilir uyuma işaret ederken; “GFI, AGFI ve CFI değerinin .95 ve üzeri”, “RMSEA değerinin .05’in altında” olması ise iyi uyuma işaret etmektedir.

3.5.1. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu için Yapısal Eşitlik Modeli

Yeni anne olmuş evli kadınların (0-36 ay arası en az bir çocuğu olan) benimsedikleri eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumunu etkilediğine yönelik önerilen model oluşturulurken İlişkisel Türbülans Kuramı’nın kuramsal çerçevesinden yararlanılmış ve bununla birlikte korelasyon analizinde modelde yer verilen değişkenlerin birbirleriyle ve evlilik doyumuna ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerinin olduğu görülmüştür (bkz., Tablo 8). YEM analizi sonucunda, mevcut araştırmada test edilen modele ait Ki Kare değeri $\chi^2=150.86$, $sd = 71$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 2.13$ ve modele ilişkin uyum indeksleri GFI =.89, AGFI=.83, CFI=.85, NFI=.76, RMSEA=.05 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, verilen uyum indeksleri incelendiğinde GFI, NFI ve AGFI değerlerinin (sırasıyla, .89, .76 ve .83) kabul edilebilir uyuma işaret ederken RMSEA değerinin de (.06) kabul edilebilir uyuma işaret ettiği görülmektedir. Öte yandan, χ^2/sd oranı 2.13 olarak hesaplanmıştır. Bu oran verinin modele oldukça uyumlu olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, CFI değeri de (.85) modelin veriye kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir.

3.5.1.1. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu Modelindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular

Mevcut çalışma kapsamında önerilen araştırma modelinde yer alan değişkenler arasındaki doğrudan etkilere bakıldığında, eşitlikçi cinsiyet rollerinin, ilişkisel belirsizlik ($\beta = -.15, t = -2.33, p < .05$) ve algılanan partner duyarlılığı ($\beta = .16, t = 3.70, p < .001$) üzerindeki doğrudan etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, ilişkisel belirsizliğin, algılanan partner duyarlılığı ($\beta = -.77, t = -19.95, p < .001$) üzerindeki; algılanan partner duyarlılığının ise ilişkisel türbülans ($\beta = -.69, t = -17.41, p < .001$) üzerindeki doğrudan etkilerinin de anlamlı olduğu görülmektedir. Son olarak, bulgular, evlilik doyumu üzerinde algılanan partner duyarlılığının ($\beta = .59, t = 14.29, p < .001$) ve ilişkisel türbülansın ($\beta = -.39, t = -9.91, p < .01$) doğrudan etkilerinin de anlamlı olduğuna işaret etmektedir.

Diğer yandan, mevcut çalışmaya dahil edilen değişkenler arasındaki dolaylı etkilerin anlamlı olup olmadığını analiz etmek amacıyla, Bootstrap (önyükleme) yöntemiyle 2000 yeniden örnekleme (*resample*) ile %95 güven aralığı (*BCa CI; biascorrected and accelerated confidence interval*) hesaplanmıştır. Sözü edilen %95 güven aralığı içinde '0' sayısının bulunmaması aracılık ilişkilerinin anlamlı olduğu anlamına gelmektedir. (MacKinnon ve ark., 2004; Tabachnick ve ark., 2013). Yapılan analizler sonucunda tüm dolaylı etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülürken eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik üzerindeki doğrudan etkisinin marjinal düzeyde anlamlı olduğu yani, istatistiksel olarak anlamlılığının sınırda kaldığı görülmektedir. Doğrudan ve dolaylı etkilere yönelik tüm analiz bulguları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Yollar	β	<i>p</i>	%95 BCa GA
ECR-> Evlilik Doyumu			
Toplam	.24	.002	(.117, .354)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.24	.002	(.117, .354)
İlişkisel Belirsizlik -> Evlilik Doyumu			
Toplam	-.66	.001	(-.783, -.582)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	-.35	.001	(-.783, -.582)
APD -> Evlilik Doyumu			
Toplam	.86	.002	(.810, .895)
Doğrudan	.59	.002	(.496, .666)
Dolaylı	.27	.000	(.215, .340)
İlişkisel Türbülans -> Evlilik Doyumu			
Toplam	-.39	.001	(-.479, -.312)
Doğrudan	-.39	.001	(-.479, -.312)
Dolaylı	-	-	-
ECR -> İlişkisel Belirsizlik			
Toplam	-.15	.054	(-.301, .004)
Doğrudan	-.15	.054	(-.301, .004)
Dolaylı	-	-	-
ECR-> APD			
Toplam	.28	.002	(.136, .411)
Doğrudan	.16	.003	(.056, .277)
Dolaylı	.12	.051	(.000, .235)
ECR -> İlişkisel Türbülans			
Toplam	-.19	.002	(-.286, -.095)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	-.19	.002	(-.286, -.095)
İlişkisel Belirsizlik -> APD			
Toplam	-.77	.002	(-.820, -.700)
Doğrudan	-.77	.002	(-.820, -.700)
Dolaylı	-	-	-
İlişkisel Belirsizlik -> İlişkisel Türbülans			
Toplam	.53	.001	(.454, .603)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.53	.001	(.454, .603)
APD -> İlişkisel Türbülans			
Toplam	-.69	.002	(-.746, -.631)
Doğrudan	-.69	.002	(-.746, -.631)
Dolaylı	-	-	-

3.5.1.2. Yeni Anne Olmuş Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu Modelindeki Belirli

Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular

Mevcut çalışma kapsamında önerilen araştırma modelindeki değişkenler arasındaki dolaylı etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldüğünden (bkz., Tablo 9) her bir belirli yolun dolaylı etkilerinin anlamlılığını test etmek amacıyla belirli dolaylı etkiler (specific indirect effect) hesaplanmıştır (bkz., Tablo 10).

Tablo 10. Belirli Yollar Üzerindeki Dolaylı Etkiler

Belirli Dolaylı Yollar	β	p	%95 BCa GA
ECR -> APD -> Evlilik Doyumu	.29	.005	(.084, .592)
ECR-> APD -> İlişkisel Türbülans -> Evlilik Doyumu	.13	.003	(.044, .282)
ECR -> İlişkisel Belirsizlik -> APD-> Evlilik Doyumu	.21	.060	(-.012, .521)
ECR -> İlişkisel Belirsizlik -> APD -> İlişkisel Türbülans -> Evlilik Doyumu	.10	.049	(.000, .243)
ECR -> İlişkisel Belirsizlik -> APD	.81	.059	(-.037, 1.962)
ECR -> İlişkisel Belirsizlik -> APD -> İlişkisel Türbülans	-.29	.058	(-.704, .010)
ECR -> APD -> İlişkisel Türbülans	-.40	.004	(-.817, -.126)
İlişkisel Belirsizlik -> APD -> İlişkisel Türbülans	.66	.001	(.533, .809)
İlişkisel Belirsizlik -> APD -> İlişkisel Türbülans -> Evlilik Doyumu	-.22	.000	(-.283, -.173)
İlişkisel Belirsizlik -> APD -> Evlilik Doyumu	-.48	.001	(-.593, -.377)

ECR: Eşitlikçi Cinsiyet Roller, APD: Algılanan Partner Duyarlılığı

Tablo 10’da sunulan belirli dolaylı etkiler incelendiğinde, ilk olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($B = .29, p < .01$ ve %95 BCa GA [.084, .592]). Ayrıca, eşitlikçi cinsiyet rollerinin, algılanan partner duyarlılığı ve

ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi de anlamlıdır ($B = .13, p < .01$ ve %95 BCa GA [.044, .282]). Diğer yandan, eşitlikçi cinsiyet rollerinden, ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumuna giden yolun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($B = .21, p > .05$ ve %95 BCa GA [-.012, .521]). Ancak bu anlamlı olmayan yola ilişkisel türbülans eklendiğinde eşitlikçi cinsiyet rollerinden evlilik doyumuna giden yol anlamlı hale gelmektedir. Diğer bir deyişle, eşitlikçi cinsiyet rollerinin, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumuna giden yolun istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($B = .10, p < .05$ ve %95 BCa GA [.000, .243]). Eşitlikçi cinsiyet rollerinin, ilişkisel belirsizlik aracılığıyla algılanan partner duyarlılığı üzerindeki dolaylı etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($B = .81, p > .05$ ve %95 BCa GA [-.037, 1.962]). Benzer şekilde, eşitlikçi cinsiyet rollerinden, ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbülansa giden yolun da anlamlı olmadığı görülmektedir ($B = -.29, p > .05$ ve %95 BCa GA [-.704, .010]). Diğer yandan, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbülans üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır ($B = -.40, p < .05$ ve %95 BCa GA [-.817, -.126]).

İlişkisel belirsizlikle ilgili belirli dolaylı etkilere bakıldığında, ilk olarak, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbülans üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($B = .66, p < .05$ ve %95 BCa GA [.533, .809]). Benzer şekilde, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($B = -.22, p < .001$ ve %95 BCa GA [-.283, -.173]). Son olarak, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi de istatistiksel olarak anlamlıdır ($B = -.48, p < .01$ ve %95 BCa GA [-.593, -.377]).

3.5.1.3. Doğrudan Yolların Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

Evlilik doyumu, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans için doğrudan yolları tanımlayan regresyon denklemleri ve standartlaştırılmış regresyon katsayıları (R2) Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 11. Araştırma Modeli için Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

Regresyon denklemi	R2
Evlilik Doyumu = (-.39) İlişkisel Türbülans + (.59) Algılanan Partner Duyarlılığı + e*	.81
İlişkisel Belirsizlik = (-.15) Eşitlikçi Cinsiyet Roller + e*	.02
Algılanan Partner Duyarlılığı = (-.77) İlişkisel Belirsizlik + (.16) Eşitlikçi Cinsiyet Roller + e*	.65
İlişkisel Türbülans = (-.69) Algılanan Partner Duyarlılığı + e*	.48

e*= hata varyansı

Tablo 11’de görüldüğü gibi, ilişkisel türbülans ve algılanan partner duyarlılığı birlikte evlilik doyumunu yordamakta ve bu iki değişken evlilik doyumuna ilişkin varyansın %81’ini açıklamaktadır. Eşitlikçi cinsiyet rolleri ise tek başına ilişkisel belirsizliğe ilişkin varyansın %2’sini açıklamaktadır. Öte yandan, ilişkisel belirsizlik ve eşitlikçi cinsiyet rolleri birlikte algılanan partner duyarlılığını yordayarak algılanan partner duyarlılığına yönelik varyansın %65’ini açıklamaktadırlar. Son olarak, algılanan partner duyarlılığı tek başına ilişkisel türbülansı yordamakta ve ilişkisel türbülansa yönelik varyansın %48’ini açıklamaktadır.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Tartışma bölümünde, öncelikli olarak, ölçek uyarlama çalışması kapsamında gerçekleştirilen “Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği” ve “İlişkisel Türbülans Ölçeği”nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik analizlerine yönelik bulgular tartışılacaktır. Ardından ana çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler tartışılacak, sonrasında ise çocuk sayısının araştırma değişkenleri üzerindeki etkilerini tespit etmek amaçlı yürütülen çok değişkenli kovaryans analizinin (MANCOVA) bulguları değerlendirilecektir. Son olarak, korelasyon analizlerine ilişkin bulgular tartışıldıktan sonra ana çalışma kapsamında model test etmek için gerçekleştirilen YEM analizi sonuçları alanyazın ışığında ele alınacaktır.

4.1. ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASINA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Mevcut çalışma kapsamında Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği (İBÖ) ve İlişkisel Türbülans Ölçeği’ne (İTÖ) ilişkin bulguların ilgili alanyazın ışığında yapılan tartışmaları gelecek bölümlerde sırasıyla aktarılacaktır.

4.1.1. Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği’ne Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışmada, ilk olarak, Knobloch (2008) tarafından evli bireylerin evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikleri ölçmek için geliştirilen 12 maddelik Evlilikte İlişkisel Belirsizlik Ölçeği’nin (EİBÖ) Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında, EİBÖ Türkçe formunun ülkemizde konu ile ilişkili yürütülecek araştırmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna karar verilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğine ait bulgular “Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)” ve “Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)”ndan elde edilmiştir. Ölçeğin AFA ve DFA’sı, istatistiksel olarak uygun görülen şekilde iki farklı örnekleme test edilmiştir. EİBÖ için yürütülen AFA analizi sonuçları tüm ölçek maddelerinin faktör yükünün yüksek katsayılarla tek boyuta yüklendiğini göstermiştir. Ölçeğin özgün formunda, ölçek maddeleri Knobloch’un (2008) “benliğe yönelik belirsizlik”, “partnere yönelik belirsizlik” ve “evliliğe yönelik belirsizlik” olarak adlandırdığı üç boyut altında toplanırken Türkçe formda tüm maddeler tek bir faktör altında toplanmıştır. Bu bulgular, ölçeğin Türkçe formundaki faktör yapısının oldukça basit ve yalın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

EİBÖ’nin DFA’sı ise 177 evli bireyden oluşan farklı bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. AFA sonuçlarına göre bütün maddeler tek faktör altında toplandığı için ilk olarak DFA tek faktör üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ancak verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen değerler doğrultusunda, uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde değerlere işaret etmediği için ölçeğin özgün formunda olduğu gibi üç faktör üzerinde DFA tekrarlanmıştır. Verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen değerlerin, ilişkili maddeler arasında üç hata ilişkilendirmesi sonucunda, EİBÖ’nin “ χ^2/sd ” oranının mükemmel düzeyde olduğu görülmüştür. “RMSEA, CFI, NFI ve GFI değerlerinin de kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür.

Field’e (2009) göre ölçüm aracının iç tutarlılık katsayısının .70 ve üzerinde olması ölçüm aracının güvenilir olduğunu göstermektedir. Buna göre, EİBÖ’nin iç tutarlılık katsayısının oldukça yüksek bir değerle kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

EİBÖ’nin yakınsak ve ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı ve Dağ, 2009) kullanılmıştır. Daha önce bahsedildiği gibi, yakınsak geçerlilik, yeni geliştirilen bir ölçüm aracı ile kuramsal olarak ilişkili olduğu bilinen ölçüm araçları arasında anlamlı ve yüksek

korelasyon olmasıyla sağlanırken; ıraksak geçerlilik benzer ancak farklı kavramları ölçen ölçeklerin aralarında düşük korelasyon olmasıyla elde edilmektedir (Souza ve ark., 2017). EİBÖ'nin toplam puanının evlilik yaşam ölçeğiyle negatif yönde ve yüksek, belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğiyle pozitif yönde ve düşük korelasyon gösterdiği görülmektedir. Bu bulgular beklentileri destekler niteliktedir. Diğer bir deyişle EİBÖ'nin yakınsak ve ıraksak geçerliliği desteklenmektedir. Bunun yanı sıra "Sperman-Brown" iki yarım test korelasyonu ve test-tekrar test sonuçları da ölçeğin güvenilirliğini pekiştirmiştir.

Öte yandan, EİBÖ'nin Türkçe uyarlama geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının sınırlılıkları da mevcuttur. İlk olarak, ölçeğin test-tekrar test güvenirliliğinin 32 kişiyle gerçekleştirilmiş olması bir eksikliktir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda, test-tekrar test güvenirliliğinin çok daha fazla sayıdan oluşan bir örnekleme gerçekleştirilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, araştırma örnekleminde kadın katılımcıların sayısı çoğunlukta olduğu için cinsiyet dağılımı dengeli değildir. Sonraki çalışmaların cinsiyet dağılımını göz önünde bulundurmaları önerilmektedir. Tüm bu sınırlılıklarla birlikte, EİBÖ'nin evliliklerde yaşanan belirsizlikleri ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.1.2. İlişkisel Türbülans Ölçeği'ne Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

Ölçek uyarlama çalışması kapsamında, ikinci olarak, Knobloch (2007) tarafından romantik ilişkilerde çiftlerin yaşadıkları iniş çıkışları ve çalkantıları ölçmek için geliştirilen 8 madde ve tek boyuttan oluşan İlişkisel Türbülans Ölçeği'nin (İTÖ) Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, İTÖ Türkçe formunun ülkemizde yakın ilişkiler alanında yürütülen çalışmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğine ait bulgular “Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)” ve “Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)”ndan elde edilmiştir. “Ölçeğin AFA ve DFA’sı, iki farklı örnekleme test edilmiştir. İTÖ için gerçekleştirilen AFA sonuçları ölçek maddelerinin tümünün faktör yükünün yüksek katsayılar ve kabul edilebilir değerlerle özgün formunda olduğu gibi tek boyuta yüklendiğine işaret etmiştir.

İTÖ’nin DFA’sı ise 177 evli bireyden oluşan farklı bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. AFA sonuçlarına göre bütün maddeler tek faktör altında toplandığı için ilk olarak DFA tek faktör üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen değerlerin, ilişkili maddeler arasında dört hata ilişkilendirmesi sonucunda, İTÖ’nin χ^2/sd oranının mükemmel düzeyde olduğu tespit edilmiştir. RMSEA, CFI, NFI ve GFI değerlerinin de mükemmel düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısına bakıldığında, ölçüm araçları için iç tutarlılık katsayısının .70 ve üzeri olması gerektiği (Tabachnick ve Fidell, 2013) dikkate alındığında, ölçeğin iç tutarlılık katsayısının oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

İTÖ’nin yakınsak ve ıraksak geçerliliğini incelemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (Tezer, 1986) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı ve Dağ, 2009) kullanılmıştır. Tek boyutlu İTÖ’nin Evlilik yaşam ölçeğiyle negatif yönde ve yüksek, belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğiyle pozitif yönde ve düşük korelasyon gösterdiği görülmektedir. Bu bulgular beklentilerle tutarlıdır. Diğer bir deyişle İTÖ’nin yakınsak ve ıraksak geçerliliği desteklenmektedir. Tüm bunlara ek olarak, Sperman-Brown iki yarım test korelasyonu ve test-tekrar test sonuçları da ölçeğin güvenilirliğine katkı sağlamıştır.

Öte yandan, İTÖ’nin Türkçe uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sınırlılıkları da mevcuttur. Öncelikle, ölçeğin test-tekrar test güvenirliğinin 32 kişiyle

gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda test-tekrar test güvenirliliğinin çok daha fazla sayıdan oluşan bir örneklemle gerçekleştirilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, araştırma örnekleminde kadın katılımcıların sayısı çoğunlukta olduğu için cinsiyet dağılımı dengeli değildir. Sonraki çalışmaların cinsiyet dağılımını göz önünde bulundurarak araştırmalarına devam etmeleri önerilmektedir. Tüm bu sınırlılıklarla birlikte, İTÖ'nin romantik ilişkilerde yaşanan iniş çıkışları ve çalkantıları tespit etmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.2. ANA ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Ana çalışmada, yeni anne olmuş, evli ve 0-36 ay arası en az bir bebeği olan annelerden oluşan bir örnekleimde eşitlikçi cinsiyet rollerinden evlilik doyumuna giden yolda ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülansın sıralı aracılık rollerini tespit etmek amacıyla oluşturulmuş bir model test edilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak araştırma değişkenlerine yönelik betimsel istatistikler incelenmiştir. Ardından, araştırma değişkenlerinin yeni anne olmuş evli kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Üçüncü olarak, araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkileri görmek için korelasyon analizleri yürütülmüştür. Son olarak, yukarıda bahsi geçen ve İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sayıltılarına dayanarak oluşturulmuş araştırma modeli YEM yöntemiyle sınanmıştır.

Buraya kadar aktarılanlardan yola çıkarak, bu bölümde öncelikle, araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistiklerin tartışmasına yer verilecektir. Ardından, yeni annelerin sahip olduğu çocuk sayısının araştırma değişkenleri üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik olarak “bir işte çalışıp çalışmama durum”larını kontrol ederek yapılan çok değişkenli kovaryans analizinin (MANCOVA) bulguları tartışılacaktır. Son olarak, korelasyon analizlerine ilişkin bulgular tartışıldıktan sonra ana çalışma kapsamında oluşturulan araştırma modelini sınamak için gerçekleştirilen YEM analizi sonuçları alanyazın ışığında değerlendirilecektir.

4.2.1. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistiklerin Tartışılması

Mevcut çalışmaya dahil edilen tüm sürekli değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Tüm sürekli değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakıldığında hepsinin istatistiksel olarak kabul edilebilir değer aralığında olduğu görülmüştür (George ve Mallery, 2010). Bu bulgu, mevcut çalışmaya dahil edilen sürekli değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğuna ve dolayısıyla bu verilerin mevcut çalışmada yürütülen analizler için uygun olduğuna işaret ettiği için oldukça önemlidir (bkz., Tabachnick ve Fidell, 2013). Mevcut çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının “.80”in üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu değer, yüksek derecede güvenilirliğe işaret ettiği için ileri analizler için yeterli olarak değerlendirilmiştir.

Betimsel istatistikler kapsamında, yeni anne olmuş evli kadınların, mevcut çalışmaya dahil edilen araştırma değişkenlerini ölçmek için kullanılan ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları da incelenmiştir. İlk olarak, mevcut araştırmanın örnekleminde (N = 407) yer alan yeni anne olmuş evli kadınların eşitlikçi cinsiyet rolleri puanlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, araştırmaya katılan annelerin yaklaşık %80’inin eğitim durumunun lisans ve lisansüstü düzeyde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Şöyle ki, alanyazına göre özellikle kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyleri de artmaktadır (Cunningham, 2008; Pampel, 2011). Bu bulgu, alanyazındaki bulguları destekler niteliktedir. Katılımcıların ilişkisel belirsizlik puanlarına ait ortalamaları ise orta değer altında ve minimum değere oldukça yakındır. Buna göre, mevcut çalışmanın örnekleminin evliliklerinde oldukça düşük seviyede belirsizlik yaşayan annelerden oluştuğu söylenebilir. Benzer şekilde, katılımcı annelerin ilişkisel türbülans puanlarının da minimum değere yakın olduğu görülmüştür. Bu değerler, alanyazında benzer örneklem üzerinde yapılmış çalışma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (bkz., Theiss ark., 2013). Öte yandan, katılımcıların algılanan partner duyarlılığı puanlarının oldukça yüksek

olduğu görülmektedir. Bu bulgu da benzer konuda yapılmış çalışmaları destekler niteliktedir (bkz., Smallen ve ark., 2022; Yalçıntaş, 2017). Son olarak, katılımcıların evlilik doyumuna ait puan ortalamalarının da orta değerin üzerinde ve alınabilecek en yüksek puana oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu değerler, Türkiye’de yapılan ve aynı ölçeği kullanan çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir (bkz., Durualp ve ark., 2017; Yıldız ve Baytemir, 2016). Sonuç olarak, yeni anne olmuş kadınların araştırmaya dahil edilen ölçeklerden aldıkları puanlara bakılarak, örneklemin genel olarak evliliklerde cinsiyet eşitliğini savunan, eşleriyle olan ilişkilerinde oldukça düşük düzeyde belirsizlikler ve iniş çıkışlar yaşayan ve evliliklerinde son derece mutlu kadınlardan oluştuğu söylenebilir.

4.2.2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin Kadınların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışma kapsamında, ilk defa anne olmanın ve birden fazla kez anne olmanın araştırma değişkenleri (ilişkisel belirsizlik, ilişkisel türbülans, eşitlikçi cinsiyet rolleri, partner duyarlılığı, evlilik doyumu) açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için çok değişkenli kovaryans analizi yürütülmüştür. Kovaryans analizi yürütülürken yeni anne olmuş evli kadınların, ev dışında bir işte çalışıp çalışmama durumlarının araştırma değişkenleri üzerindeki olası etkisi kontrol edilmiştir. Bulgular, yalnızca “eşitlikçi cinsiyet rolleri” puanının çocuk sayısına göre farklılaştığına işaret etmektedir. Diğer değişkenler arasında çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmaması, çocuk sayısı önemli olmaksızın, aileye katılan her yeni çocuğun benzer şekillerde evlilikte belirsizliklere, iniş çıkışlara ve evlilik doyumunda düşüşe yol açtığına işaret ediyor olabilir. Ebeveynler birinci çocuktan sonra her ne kadar çocuk bakımı konusunda daha deneyimli olsalar da yapılan çalışmalar aileye katılan çocuk sayısının artması ile birlikte evlilik doyumunun ve niteliğinin düşmeye devam ettiğine işaret etmektedir (Akbalık-Doğan, 2010; Lawrence ve ark., 2008; Jose ve Alfons, 2007). Ek

olarak, her yeni çocuk ailenin ekonomik yükünün yanı sıra anne babaların sorumluluklarının da artmasına neden olmaktadır. Bu zorlayıcı şartların kadınların yeni bir çocuk sahibi oldukları süreçte evliliklerinde iniş çıkışlar ve belirsizlikler yaşamalarına yol açması anlaşılabilir görünmektedir.

Öte yandan, eşitlikçi cinsiyet rollerinin çocuk sayısına göre ne yönde farklılaştığını ayrıntılı bir şekilde inceleyebilmek için yürütülen bağımsız gruplar için t-testi analizi sonucunda, ilk defa anne olmuş kadınların ikinci ya da üçüncü kez anne olmuş kadınlara göre daha yüksek düzeyde “eşitlikçi cinsiyet rolleri” puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu, eşitlikçi kadınların daha az sayıda çocuk sahibi olmayı tercih ettiklerini ortaya koyan çalışma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Antil ve ark., 1983; Kaufman, 2000). Bu farklılık, eşitlikçi kadınların geleneksel kadınlara göre iş yaşamına daha çok katılmalarından ve birden fazla sayıda çocuğu büyütmek için yeterli zaman ve enerjilerinin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Çocuk sahibi olma söz konusu olduğunda, Becker (1991) adaletsiz dağılmış ev içi işbölümünün kadınların çocuk sahibi olma isteklerini azalttığını öne sürmektedir. Nock (1987) da çocuk doğurmanın eşitlikçi ve geleneksel kadınlar için farklı anlamlara sahip olduğunu savunmaktadır. Ona göre bir kadının çocuk dünyaya getirme kararı, kadının toplumdaki rolü hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Diğer bir ifadeyle, geleneksel kadınlar, anneliği yaşamlarının ve kimliklerinin merkezinde görürken eşitlikçi kadınlar, çocuk sahibi olma konusundaki kararlarını kendi ihtiyaç ya da arzularına göre vermekte ve anneliği yaşamlarının ve kimliklerinin yalnızca bir parçası olarak görmektedirler. Alanyazında, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş erkek ve kadınların çocuk sahibi olma olasılığının çok daha yüksek olduğuna dair çok sayıda bulgu bulunmaktadır. Bu bulgulara göre, çocuk sahibi olan genç kadınlar ve çiftler, olmayanlara göre daha geleneksel değerlere sahiptirler ve bu farklılıklar ilk çocuğun doğumundan önce ortaya çıkmaktadır (Morgan ve Waite, 1987). Ek olarak, geleneksel çiftlerin evlilikten hemen sonra bir çocuk planlama ve çocuk sahibi

olma olasılığı eşitlikçi çiftlere göre çok daha yüksektir (Goldscheider ve Waite, 1991). Buna karşılık, eşitlikçi çiftler, geleneksel çiftlere göre daha düşük düzeyde çocuk sahibi olma niyetine sahiptirler (Scanzoni, 1976). Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, mevcut çalışmadan elde edilen, eşitlikçi kadınların geleneksel kadınlara göre daha az sayıda çocuk sahibi olduğu bulgusu anlaşılabilir görünmektedir.

4.2.3.Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri Bulgularının Tartışılması

Bu bölümde mevcut çalışma kapsamında önerilen kuramsal modelde ele alınan değişkenler, katılımcı annelerin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, evlilik süresi, yaşları ve ilk defa anne oldukları yaş (annelik yaşı) arasındaki korelasyonel ilişkiler, alanyazın çerçevesinde ve mevcut çalışmanın temelini oluşturan İlişkisel Türbülans Kuramı ışığında tartışılmıştır. Burada sadece istatistiksel olarak anlamlı olan ilişkilerin tartışmasına yer verilmiştir. Daha önce bahsedildiği üzere, alanyazında .10 ile .30 arası korelasyon katsayısı düşük korelasyon, .30 ile .49 arası korelasyon katsayısı orta düzeyde korelasyon, .50 ile 1.0 arası korelasyon katsayısı ise yüksek düzeyde korelasyon olarak kabul edilmektedir (Cohen, 1988). Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkilerin gücü bu bilgiye dayanılarak değerlendirilecektir.

İlk olarak, korelasyon analizi bulgularına göre, yeni anne olmuş evli kadınların eğitim düzeyleri arttıkça gelir düzeyleri, yaşları ve ilk defa anne oldukları yaş artarken eşleriyle evli oldukları süre azalmaktadır. Bu bulgu, eğitim düzeyi yüksek kadınların akranlarına göre geç yaşta evlenmeye ve ebeveynliği ertelemeye daha eğilimli olduklarına işaret eden alanyazın bulgularıyla tutarlıdır (bkz., Ameudo-Dorantes ve Kimmel, 2005; Romeu-Gordo, 2009). Eğitim hayatına daha uzun süre yatırım yapan kadınların evlenme ve çocuk yapmaya daha geç yaşlarda fırsat bulması oldukça anlaşılır görünmektedir. Eğitim düzeyi ve eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında da pozitif yönde ilişki

olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, yeni annelerin eğitim düzeyleri arttıkça cinsiyete dayalı eşitliği savunma olasılıkları artmaktadır. Bu bulgu, kadınların eğitim düzeyleri yükseldikçe eşitlikçi cinsiyet rolü ideolojisini benimseme olasılıklarının arttığını ortaya koyan alanyazın bulgularını destekler niteliktedir (bkz., Bryant, 2003; Cunningham ve ark., 2005). Öte yandan, yeni annelerin gelir düzeyi arttıkça annelik yaşları da artarken eşleriyle olan evlilik süreleri kısalmaktadır. Bu bulgu, kadınların iş gücüne katılım oranlarının artmasıyla genel olarak evlilik ve ilk doğum yaşında yükselme olmasıyla (Ameudo-Dorantes ve Kimmel, 2005) açıklanabilir. Annelerin yaşlarına gelindiğinde, annelerin yaşları arttıkça annelik yaşı ve evlilik süreleriyle beraber yaşadıkları ilişkisel belirsizlik ve türbülansların da arttığı ve evlilik doyumlarının azaldığı görülmektedir. Bu durum, evli kadınların yaş aldıkça, özellikle çocuk sahibi olduktan sonra aile içinde ve yaşamın diğer alanlarındaki sorumluluklarının artmasından ve iş-aile çatışmasını erkeklere göre daha çok yaşamasından (bkz., Cinamon ve Rich, 2002) kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan, bulgulara bakıldığında, annelik yaşının evlilik süresi ile negatif yönde; ilişkisel türbülans ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Buna göre, çalışmaya katılan kadınların ilk defa anne olma yaşları arttıkça evliliklerinde yaşadıkları iniş çıkışların ve cinsiyete dayalı eşitliği savunma eğilimlerinin arttığı söylenebilir. Bu bulgu, alanyazında ileri yaşlarda anne olmuş kadınlarla yapılan çalışmaların bulgularıyla tutarlıdır. Şöyle ki, Lin ve Chou (2008)' ya göre kariyerinde ve yaşam kalitesinde belli bir yere gelmiş olan ileri yaştaki anneler için gebelikten önce sahip olduğu rolleri ve yaşam şeklini değiştirip annelik rolüne uyum sağlamak oldukça zor ve çatışmalarla dolu bir süreç olabilmektedir. Ayrıca, Aasheim ve arkadaşları (2012; 2014) ileri yaşıta anne olan kadınların yaşam doyum düzeylerinin genç yaşıta anne olan kadınlara göre oldukça düşük olduğuna işaret etmişlerdir. Evlilik süresi ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, evlilik süresinin sadece eşitlikçi cinsiyet rolleriyle anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Özgül olarak, yeni anne

olmuş evli kadınların şuan ki eşleriyle olan evliliklerinin süresi arttıkça eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyleri azalmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadın erkek eşitliğine inanan kadınların daha geç yaşta evlenmeyi tercih ettiğini ortaya koyan alanyazın bulgularını destekler niteliktedir (Cunningham ve ark., 2005; Moors, 2003). Eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınların eğitim hayatına ve kariyerlerine daha fazla önem verdiği göz önünde bulundurulduğunda, evlenmeyi ertelemeleri oldukça anlaşılır görünmektedir. Mevcut çalışmanın temel değişkeni olan ilişkisel belirsizliğin diğer araştırma değişkenleriyle olan ilişkisine bakıldığında, ilişkisel belirsizlik ve ilişkisel türbülans arasında pozitif yönde ve yüksek korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, mevcut çalışmanın beklentileriyle ve İlişkisel Türbülans Kuramı'nın temel sayıltılarıyla tutarlılık göstermektedir. Romantik bir ilişkide, yaşanan kritik bir olay sırasında, çiftler kendileri, eşleri ya da ilişkileri hakkında çeşitli belirsizlikler yaşarken ilişkide yaşanan iniş çıkışları ve çalkantıları da daha fazla algılaması şaşırtıcı değildir. Diğer yandan, ilişkisel belirsizliğin hem algılanan partner duyarlılığı hem de evlilik doyumu ile negatif yönde ve yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, ilişkisel türbülans da partner duyarlılığı ve evlilik doyumu ile yüksek düzeyde ve negatif yönde ilişkilidir. Bu bulgular, beklentilerin yanı sıra mevcut çalışmanın çıkış noktasını oluşturan İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sayıltılarıyla da tutarlılık göstermektedir (bkz., Balzarini ve ark., 2020; Knobloch, 2007; Oweet, 2014; Theiss ve ark., 2013; Theiss ve Nagy, 2013). Alanyazın bulguları göz önünde bulundurulduğunda, ilişki normlarını alt üst edecek kritik bir olay karşısında ilişkilerinde belirsizlikler ve iniş çıkışlar yaşayan bireylerin eşlerinden daha az duyarlılık algılamaları ve ilişkilerinden aldıkları memnuniyetin azalma sebepleri yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. İlişkisel belirsizliğin ilişkili olduğu bir diğer değişken de eşitlikçi cinsiyet rolleri'dir. Özgül olarak, ilişkisel belirsizlik arttıkça yeni anne olmuş kadınların cinsiyete dayalı eşitliği savunma olasılıkları azalmaktadır. Bu bulgu beklentilerle tutarlı bir bulgu olmamasına

rağmen, daha önce de bahsedildiği gibi alanyazında bu konuyla ilgili yapılmış tek bir çalışmaya rastlanmıştır (bkz., Redlick, 2019).Yapılan bu çalışmada, geleneksel cinsiyet rolleri ile ilişkisel belirsizlik olumsuz yönde ilişkili bulunmuş, bu ilişkinin ise sadece erkekler için anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Diğer bir deyişle, geleneksel cinsiyet rol ve tutumlarını benimseyen erkeklerin romantik ilişkilerinde daha az belirsizlik yaşadığı görülmektedir. Redlick'e (2019) göre bunun nedeni kadınların aksine erkeklerin kendileri ve ilişkileri hakkında düşünürken hala geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin içeriğinden ipuçları kullanıyor olmalarıdır. Araştırmacıya göre kadınlar arasında bu ilişkinin anlamlı bulunmamasının nedeni, örneklemin cinsel tercih açısından karışık bir örneklem olması ve evli ve çocuk sahibi olmayan çiftlerden oluşması olabilir. Diğer yandan, eşitlikçi cinsiyet rollerinin partner duyarlılığı ve evlilik doyumu ile pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu, beklentilerin tam tersi yönünde bir bulgu olmakla birlikte alanyazında eşitlikçi kadınların evliliklerinde daha mutlu ve huzurlu olduklarına işaret eden çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir (bkz., Amato ve ark., 2003; Farvid ve ark., 2017; Hendrick ve Hendrick, 1995). Daha önce de bahsedildiği gibi bu konuyla ilgili alanyazında oldukça çelişkili bulgular bulunmaktadır. Bu nedenle, araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere model analizi bulgularının tartışılmasında daha ayrıntılı olarak değinilecektir. Son olarak, algılanan partner duyarlılığının evlilik doyumuyla pozitif yönde ve yüksek düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yeni bir bebek dünyaya getirmiş kadınların, böylesine hassas ve zorlu bir dönemde, eşleri tarafından empati ve anlayışla yaklaşıldıklarına dair algılarının artması sonucunda evliliklerinden aldıkları doyumun da artması oldukça anlaşılabilir görünmektedir.

4.2.4. Evlilik Doyumu İçin Önerilen Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Bulguların Tartışılması

Hatırlanacağı gibi, mevcut çalışmada, 0-36 ay arası en az bir tane çocuğu olan yeni annelerde eşitlikçi cinsiyet rolleri, algılanan partner duyarlılığı ve İlişkisel Türbülans Kuramı'nın temel değişkenlerinden (ilişkisel belirsizlik ve ilişkisel türbülans) çalışmanın sonuç değişkeni olan evlilik doyumuna giden yolların ve bahsi geçen değişkenlerin aracı rollerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, evlilik doyumu için önerilen araştırma modelindeki doğrudan ve dolaylı yolların anlamlılığı YEM ile sınanmıştır. Bu bölümde, araştırma modelini sınamak için yürütülen YEM analizi sonucundaki doğrudan ve dolaylı etkilere ilişkin bulgulara yönelik tartışmaya yer verilmiştir.

4.2.4.1. Evlilik Doyumuna Yönelik Modeldeki Doğrudan Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması

YEM analizi sonuçlarının ortaya koyduğu uyum değerleri incelendiğinde, evlilik doyumuna yönelik önerilen araştırma modelinin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmüştür. Önerilen modeldeki doğrudan yollar değerlendirildiğinde, tüm doğrudan yolların anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, aşağıda, İlişkisel Türbülans Kuramı temelinde açıklanmış ve ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Alanyazına bakıldığında, ebeveynliğe geçişin her bir ebeveynin daha fazla toplumsal cinsiyet rollerine uygun sorumluluk almaya başladığı ve cinsiyet rollerinin gelenekselleştiği bir dönem olarak tanımlandığı görülmektedir (Theiss ve ark., 2013). Bu süreçte, özellikle, ev içi iş bölümü ile ilgili eşler arasında çatışmalar ve bazı belirsizlikler yaşanmaktadır (Belsky 1990). Özellikle eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınlar, ebeveynliğe geçiş sürecinde

sorumlulukların adaletli bir şekilde dağılmamasından rahatsızlık duymakta ve geleneksel kadınlara göre eşleriyle daha fazla çatışma yaşamaktadırlar (Moller ve ark., 2008). Bu bulgulara dayanarak, mevcut çalışmada, yeni anne olmuş kadınların eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyleri arttıkça evliliklerinde yaşadıkları belirsizliklerin de artacağı varsayılmıştır. Ancak, bulgular iki değişken arasındaki ilişkinin negatif yönde anlamlı olduğunu, yani eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyi arttıkça evlilikteki belirsizliklerin azaldığına işaret ederek hipotezimizi desteklememiştir (Hipotez 1b). Bu bulgu, hem kadın katılımcıların hem de eşlerinin eğitim seviyesinin oldukça yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer bir deyişle, bireylerin eğitim seviyesi arttıkça eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme olasılıklarının da arttığı (Bryant, 2003) bilgisinden yola çıkarak, çalışmamıza katılan kadınların ve eşlerinin benimsedikleri cinsiyet rolü ideolojilerinin birbirine benzer olduğu düşünülmektedir. Çocuk bakımı ve diğer ev içi işler eşler arasında eşit dağılacığı için çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları belirsizliklerin azaldığı düşünülmektedir. Hipotezimizi desteklemese de bu bulgunun alanyazında bu konudaki bilgi eksikliğine olan katkısı oldukça önemlidir. Öte yandan, Allan ve Hawkins (1999) “Erkeklerin ev işleri ya da çocuk bakımı konularında öğrenme ve gelişme fırsatlarını engelleyerek ya da kısıtlayarak kadınlarla erkekler arasındaki iş birliğine dayalı çabayı engelleyen bir dizi tutum ve davranışlar”ı anne bekçiliği olarak kavramsallaştırmışlardır. Anne bekçiliği, babaların evde anneyle eşit sorumluluk paylaşmasını yasaklayan tutum ve faaliyetleri içermektedir. Yapılan çalışmalar (Akdan, 2021; Aytaç, 2018) kadınların eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyleri arttıkça anne bekçiliği yapma olasılıklarının azaldığına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet eşitliğine inanan kadınlar ev işleri ve çocuk bakımı konusunda eşlerine fırsat vermekte ve onları desteklemektedirler. Mevcut çalışmada da eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen kadınlar çocuk bakımı ve ev işlerini eşleriyle adaletli bir şekilde paylaşıyor olabilirler. Bu nedenle, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsedikçe eşleriyle olan ilişkilerinde

daha az belirsizlik yaşıyor olabilirler. Öte yandan, yakın zamanda ülkemizde yapılan bir çalışmada (Malatyalı ve Sunal, 2020) kadınların eğitim düzeyleri ve evlilik süreleri arttıkça eşlerine yönelik algıladığı gücün de arttığı ve bunun sonucunda evliliklerinden aldıkları doyumun da yükseldiği ortaya konmuştur. Mevcut çalışmaya katılan kadınların eğitim düzeylerinin de oldukça yüksek olduğu göz önüne alınarak, kadınların eşlerine yönelik güçlerinin ve dolayısıyla evlilik doyumlarının da yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, kadının evliliği idare etme ve evi çekip çevirme görevi ile açıklanabilir. Bu evliliği çekip çevirme rolü ise, evlilik ilerledikçe kadının evlilikte kendini daha etkili görmesi ve dolayısıyla daha güçlü algılaması ile ilişkili olabilir. Bu bilgiler ışığında, mevcut çalışmaya katılan kadınların ev işleri ve çocuk bakımı konusunda gönüllü olarak daha fazla sorumluluk aldıkları söylenebilir. Bu sorumluluklar çatışma konusu olmaktan çıktığı için evliliklerinde yaşadıkları belirsizliklerin düşük seviyede kalmış olabileceği tahmin edilmektedir.

İkinci olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışmalar, kadınların ev içi işbölümünde eşlerinden daha fazla sorumluluk almalarının kadınlar arasında memnuniyetsizliğe ve evliliklerinde çatışmalara yol açtığına, erkeklerin ev işlerine katılımı arttıkça evliliklerindeki çatışmaların azaldığına işaret etmektedir (bkz, Deutsch ve ark., 1993; Volling ve Belsky, 1991). Bu bilgilerden yola çıkarak, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemiş kadınların yeni bir çocuk dünyaya getirme sürecinde ev işleri ve çocuk bakımı konusunda eşlerinden daha az destek ve duyarlılık algılayacakları varsayılmıştır. Ancak bulgular iki değişken arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğunu, yani yeni annelerin eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseme düzeyi arttıkça eşlerinden algıladıkları duyarlılığın da arttığına işaret ederek hipotezimizi desteklememiştir (Hipotez 1a). Bu durumun sebeplerinden birinin, ilişkisel belirsizlik ve eşitlikçi cinsiyet rolleri arasındaki ilişkide olduğu gibi, eşitlikçi kadınların tıpkı kendileri

gibi eşitlikçi erkeklerle evlenmiş olma ihtimali olduğu düşünülmektedir. Eşitlikçi evliliklerde eşler iş ve aile sorumluluklarını eşit olarak paylaştıkları için bu tür bir rol paylaşımı eşler arasında empatik saygı ve karşılıklı anlayışı artırdığından (Wilcox ve Nock, 2006), kadınlar eşlerinden daha fazla duyarlılık algılıyor olabilir. Öte yandan, Yatırım Modeli'ne (Rusbult, 1983) göre bireylerin ilişkilerindeki doyum düzeylerini, ilişkiden aldıkları ödüller, ilişkiye yaptıkları yatırımların büyüklüğü ve ilişkiye dair beklentileri belirlemektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, yapılan çalışmaların çoğu kadınların erkeklere göre ilişki doyumlarının (Rusbult ve ark., 1998) ve ilişkiye bağlanımlarının (Fitzpatrick ve Sollie, 1999) daha yüksek olduğuna, ilişkiye daha fazla yatırım yaptıklarına (Taluy, 2013) ve seçeneklerinin niteliğini daha olumsuz değerlendirdiklerine (Büyükşahin ve ark., 2005) işaret etmektedir. Özellikle evlilik gibi, yatırımların fazla olduğu, bitirilmesi görece daha zor olan ve bedellerinin daha ağır algılandığı (Le ve Agnew, 2003) bir ilişkiyi sürdürmek için, kadınlar daha fazla istek duyuyor olabilirler. Yeni bir çocuk dünyaya getirmenin evliliğe yapılmış oldukça büyük bir yatırım olduğu düşünüldüğünde, mevcut çalışmaya katılan yeni anne olmuş kadınlar, eşlerine ve evliliklerine yönelik bazı bilişsel çarpıtmalar yaparak, eşlerinin olumlu özelliklerini (örneğin, duyarlılık) daha da yüceltiyor olabilirler. Ayrıca Kağıtçıbaşı ve Ataca' (2005) yürüttükleri “Çocuğun Değeri Araştırması”nda, çocuğun psikolojik değerinin sosyoekonomik gelişmeyle birlikte arttığını ortaya koymuşlardır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye’de çocuğun anneye “arkadaş olma” değeri yaşanan bölgenin gelişmişlik düzeyi ve eğitim yükseldikçe artmaktadır. Buna göre, çocuğun psikolojik değeri ön plana çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle, çocuk yapma nedeni olarak sadece çocuğun sağladığı psikolojik doyum söz konusudur. Bu bilgilere dayanarak, mevcut çalışmaya katılan annelerin sosyoekonomik düzeylerinin oldukça yüksek düzeyde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çocuk sahibi olma motivasyonlarının zevk, neşe, sevgi gibi psikolojik değerler olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla, yeni bir çocuk sahibi olma

sürecinde, sosyoekonomik olarak düşük düzeyde olan annelere göre daha az zorlandıkları ve eş desteğine daha az ihtiyaç duydukları tahmin edilmektedir.

Doğrudan etkilere ilişkin bir diğer bulgu, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı üzerindeki (Hipotez 1c), algılanan partner duyarlılığının ise ilişkisel türbülans üzerindeki (Hipotez 2a) anlamlı ve negatif etkileridir. Buna göre evli kadınlar yeni bir çocuk dünyaya getirdiklerinde, evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikler artarken eşlerinden algıladıkları duyarlılık azalmakta; eşlerinden algıladıkları duyarlılık azaldıkça da evliliklerinde yaşadıkları iniş çıkışlar ve çalkantılar artmaktadır. Bu bulgular, hem mevcut çalışmanın beklentileriyle hem de İlişkisel Türbülans Kuramı'nın sayıltılarıyla tutarlılık göstermektedir. Belsky'e (1990) göre yeni ebeveynler birlikte daha az zaman geçirmekte ve bu zorlu süreçte çiftler evlilik ilişkilerinde bazı belirsizlikler ve iniş çıkışlar deneyimlemektedirler. Hatırlanacağı gibi, İlişkisel Türbülans Kuramı'na göre, yüksek düzeyde ilişkisel belirsizlik deneyimleyenler incitici mesajları daha ciddi, kasıtlı ve ilişkisel olarak tehdit edici olarak algılama eğilimindedirler (Theiss ve ark., 2013). İlişkisel belirsizliğin, partnerin ilişkiye katılımı ve ilişki içindeki davranışlarıyla ilgili şüphe uyandırdığı göz önüne alındığında, ilişkisel belirsizlik arttıkça bireylerin partnerlerini duyarsız olarak değerlendirme olasılığının da artması şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla mevcut çalışma bulguları, ilişkisel belirsizlik arttıkça algılanan partner duyarlılığının azaldığını ve azalan partner duyarlılığının ise ilişkisel türbülansı artırdığını ortaya koyan önceki çalışmaları destekler niteliktedir.

Bir başka bulgu, algılanan partner duyarlılığının evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (Hipotez 2b). Mevcut bulgu, algılanan partner duyarlılığının evlilik doyumunu güçlü bir şekilde yordadığına işaret etmektedir. Elde edilen bu bulgu, partner duyarlılığı partnerler arasındaki samimiyetin gelişmesini kolaylaştırarak partner duyarlılığının doyumu yüksek bir ilişkinin temel bir unsuru olduğuna işaret etmektedir. Yapılan önceki çalışmalara göre,

eşlerinin duyarlı olduğunu hisseden bireyler, ilişkilerinin daha yakın olduğunu ve ilişkilerinden daha fazla doyum aldıklarını bildirmektedirler (Laurenceau ve ark., 1998; Canevello ve Crocker, 2010). Greeff ve arkadaşlarına göre (2001) göre evli çiftlerin ilişkilerinden yaşam boyu doyum alabilmeleri için çiftler arasında yakınlığın korunması gerekmektedir ve bu yakınlığın korunması için de en etkili etmen partnerden gelen duyarlılıktır. Benzer şekilde, Reis (2012) de çift ilişkilerinde partnerin sevgisine, değer vermesine ve onayına dair değerlendirmelerin o ilişkideki kişi için güvenli bağlanabilmek ve doyum hissedebilmek için gereken öncüller olduğunu savunmaktadır. Kısacası, mevcut çalışma bulgusu hem beklentilerle hem de önceki çalışmaların bulgularıyla uyumludur.

Son olarak, doğrudan etkilere ilişkin bir diğer bulgu, ilişkisel türbülansın evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı olduğuna işaret etmektedir (Hipotez 2c). Bu bulguya göre, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evli kadınların evliliklerinde yaşadıkları iniş çıkışlar ve çalkantılar arttıkça evliliklerinden aldıkları doyum azalmaktadır. Bu bulgu, hem mevcut çalışmanın beklentilerini hem de İlişkisel Türbülans Kuramı'nın temel sayıltılarını destekler niteliktedir. İlişkisel Türbülans Kuramı'na göre romantik ilişkiler içerisinde önemli geçiş dönemlerinde yaşanan ilişkisel türbülans, bireylerin romantik ilişkilerini çalkantılı, istikrarsız ve kaotik olarak değerlendirmesine yol açmaktadır. Bu da bireyin partneri hakkında olumsuz görüşlere sahip olmasına ve ilişkiden daha az doyum almasına neden olmaktadır (Solomon ve Knobloch, 2004). Ek olarak, kurama göre, ilişkisel türbülans romantik ilişkilerde çatışmaları çözememe gibi işlevsiz iletişim yollarına yol açmaktadır (Brisini ve Solomon, 2021).Yapılan önceki çalışmalara göre, ilişkisel türbülans çiftlerin ilişkilerinden aldıkları doyumu düşürmenin yanı sıra bireylerin partnerleriyle olan ilişkilerinde daha fazla depresif belirtiler yaşamalarına ve partnerleri hakkında daha fazla şüphe duymalarına yol açmaktadır (Goodboy ve ark., 2020). Kısacası, mevcut çalışmada

elde edilen bu bulgu, daha önce gerçekleştirilen bazı çalışmaların bulgularını desteklemesinin yanı sıra, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde kadınların evliliklerinde deneyimledikleri ilişkisel türbülans ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi ele alan ilk çalışma olması açısından da oldukça önemlidir.

4.2.4.2. Evlilik Doyumuna Yönelik Modeldeki Dolaylı Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması

Alanyazına bakıldığında, evli kadınların evliliklerinden aldıkları doyumu ele alan çok sayıda çalışmaya rastlansa da özellikle yeni anne olmuş kadınların evlilik doyumuna giden yolda hangi unsurların nasıl bir rol aldıklarını ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazındaki bu boşluğu doldurmak amacıyla, mevcut çalışma, Solomon ve arkadaşlarının (2016) ortaya koyduğu İlişkisel Türbülans Kuramı temeline dayandırılmıştır. Bu doğrultuda, eşitlikçi cinsiyet rollerinden evlilik doyumuna giden yolda bilişsel değişkenlerin (ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans) aracı rolleri yapısal eşitlik modeli ile ele alınmıştır. YEM analizi ve belirli dolaylı etkiler analizlerinin sonuçlarına bakıldığında, bu ilişkide ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülansın aracı rolleri olduğu tespit edilmiştir.

İlk olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans aracılığıyla evlilik doyumu ile anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Bu yolda, özgül olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, yeni anne olmuş kadınlar eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsedikçe eşlerinden daha fazla duyarlılık algılamakta ve artan duyarlılık evlilikten aldıkları doyumu da artırmaktadır. Her ne kadar eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığını pozitif yönde yordaması mevcut çalışmanın beklentisiyle tutarlı olmasa da, daha önce bahsedildiği gibi, bu bulgu, eşitlikçi kadınların kendileri gibi eşitlikçi erkeklerle evli olmalarıyla ilişkili olabilir. Alanyazında, evlilikle ve eşle ilgili gerçekçi

olmayan olumlu inançlar (Fowers ve Pomerantz, 1992) ya da bireylerin partnerlerini gerçekte olduklarından daha olumlu görme eğilimi olarak tanımlanan “olumlu yanılsamalar” (Barelds ve ark., 2011), bilişsel olarak ilişkiyi sürdürme mekanizması olarak ele alınmaktadır (Rusbult ve ark., 2001). Olumlu yanılsamalar hem flört eden hem de evli olan çiftlerde ilişki doyumu ve ilişki istikrarını artıran bir faktördür (Murray ve Holmes, 1996). Olumlu yanılsamalar gibi bilişsel çarpıtmalar sayesinde, eşlerini ve evliliklerini idealize eden ve daha olumlu gören bireyler de, ilişkilerinden daha fazla doyum almaktadır. Mevcut çalışmada da yeni anne olmuş kadınlar eşlerini olduklarından daha olumlu değerlendiriyor ve gerçekte olduğundan daha çok duyarlılık algılıyor olabilirler. Özellikle ülkemizde, geleneksel cinsiyet rolleri ve bekâr bireylere karşı toplumdaki kalıpyargılar (Sönmez, 2020) erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınlar için daha zorlayıcı olabilmektedir. Kadının, evliliği gerekli ve yararlı bir kurum olarak kabul etmesi içinde olduğu durumu olası zorluklarına rağmen daha olumlu değerlendirmesine ve eşini olduğundan daha olumlu algılamasına yol açıyor olabilir. Ayrıca, bu yolda özgül olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbülans ile anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkili olduğu da tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, yeni anne olmuş kadınlar eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsedikçe eşlerinden daha fazla duyarlılık algılamakta ve artan duyarlılık evliliklerinde yaşadıkları iniş çıkışları ve çalkantıları azaltmaktadır. Eşlerinden daha çok duyarlılık ve anlayış gören yeni annelerin evliliklerini daha stabil ve öngörülebilir olarak algılamaları hem çalışmanın beklentileriyle hem de alanyazınla tutarlıdır (bkz., Theiss ve Knobloch, 2014; Theiss ve Nagy, 2013).

İkinci olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu yolda, özgül olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik aracılığıyla partner duyarlılığı üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı değilken (Hipotez 1d

desteklenmemiştir), ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır. Diğer bir ifadeyle, yeni anne olmuş kadınların evlilik ilişkilerinde yaşadıkları belirsizlikler arttıkça eşlerinden algıladıkları duyarlılık azalırken bu durum onların evlilikten aldıkları doyumun da azalmasına yol açmaktadır. Bu bulgu, hem çalışmanın beklentileriyle hem de mevcut çalışmanın kuramsal temeliyle uyumludur. Hatırlanacağı gibi, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde düşen evlilik doyumunun bir açıklaması da eşler arasındaki hem fiziksel hem de duygusal yakınlığın azalmasıdır. Yapılan önceki çalışmalara göre, yeni bir çocuğun doğumundan sonra cinsel yakınlık da dahil olmak üzere, eşler arasındaki paylaşımlar azalmaktadır (Cowan ve Cowan, 2000). Ek olarak, yeni bir çocuk sahibi olmuş çiftler, bu süreçte evlilik ilişkilerinde belirsizlikler ve iniş çıkışlar deneyimlemekte ve eşlerinden gelen mesajları ve davranışları incitici ve kasıtlı, ilişkisel olarak tehdit edici olarak algılamaktadırlar (Theiss ve ark., 2013). Bu bulgulara dayanarak, ilişkisel belirsizlikle mücadele eden çiftlerin, eşlerinden düşük düzeyde duyarlılık algılaması ve bunun sonucunda da evliliklerindeki memnuniyetlerinin azalması oldukça anlaşılır görünmektedir.

Son olarak, dolaylı etkilere bakıldığında, eşitlikçi cinsiyet rollerinin, ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığına ek olarak ilişkisel türbülansın da aracı rolüyle evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yukarıda bahsedildiği üzere, eşitlikçi cinsiyet rollerinden ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumuna giden yolun anlamlı olmadığı görülmüştür. Ancak bu yola ilişkisel türbülans da dahil edildiğinde yol istatistiksel olarak anlamlı hale gelmiştir. Bu bulgu, eşitlikçi cinsiyet rollerinden evlilik doyumuna giden yolda ilişkisel türbülansın oldukça kritik bir öneme sahip olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde kadınların düşen evlilik doyumunun bir nedeninin de bu zorlu süreçte evliliklerine ilişkin deneyimledikleri çalkantılar ve iniş çıkışlar olduğu söylenebilir. Bu bulgu, mevcut çalışmanın temelini oluşturan İlişkisel Türbülans

Kuramı'nı doğrular nitelikte olduğu için oldukça önemlidir. Bu yolda, özgöl olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbölans üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olmadığı görölmüştür. Diğer yandan, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbölans aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, yeni anne olmuş evli kadınların eşleriyle olan ilişkilerinde yaşadıkları belirsizlikler arttıkça eşlerinden algıladıkları duyarlılık azalmakta; duyarlılık azaldıkça ilişkide yaşanan türbölanslar artmakta ve bunun sonucunda evlilikten alınan doyum azalmaktadır. Bir diğer özgöl yolda, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla ilişkisel türbölans üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu görölmüştür. Son olarak, algılanan partner duyarlılığının ilişkisel türbölans aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi de anlamlıdır (Hipotez 2d desteklenmiştir). Bu iki bulgu bir arada değerlendirildiğinde, evlilikte yaşanan ilişkisel belirsizlikler eşten gelen duyarlılığı azaltmakta; algılanan duyarlılık azaldıkça ilişkisel türbölans artmakta; algılanan partner duyarlılığı hem ilişkisel türbölansı artırma yoluyla hem de direkt olarak evlilik doyumunu azaltmaktadır. İlişkisel Türbölans Kuramı'nda vurgulandığı gibi, romantik bir ilişkide yaşanan kritik bir olay sürecinde partnerler hem birbirlerine yönelik hem de ilişkilerine yönelik çeşitli belirsizlikler yaşamaktadırlar. İlişki normlarını alt üst eden bu geçici dönemde, yüksek düzeyde belirsizlik yaşayan birey partnerinden gelen tutum ve davranışları daha olumsuz ve incitici değerlendirme eğiliminde olmaktadır. Bu durum ilişkideki iniş çıkışları artırarak adeta türbölansa neden olurken ilişkinin olumlu çıktılarını da (ilişki doyumu gibi) olumsuz yönde etkilemektedir. Hatırlanacağı gibi, romantik ilişkilerdeki bu kaotik dönemlere örnek olarak ebeveynliğe geçiş dönemi de gösterilmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak, mevcut çalışmanın ana temasını oluşturan yeni bir bebek sahibi olma sürecinde evli kadınların evliliklerinde yaşadıkları belirsizliklerin eşlerinden gelen duyarlılık ve anlayışı yetersiz algılamalarına yol açması,

eşleriyle olan ilişkilerinde iniş çıkışlar yaşaması ve bu durumun da evliliklerinden aldıkları doyumunu düşürmesi oldukça muhtemeldir. Kısacası, bu sonuçlar, İlişkisel Türbülans Kuramı'nın öne sürdüğü modeli yeni anne olmuş evli kadınlar için de desteklemektedir. Ayrıca çalışmadan elde edilen sonuçlar, cinsiyet rollerine ek olarak algılanan partner duyarlılığının da evlilik doyumunu üzerindeki önemine vurgu yapmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmada, yeni bir bebek dünyaya getirmiş evli kadınların evliliklerinden aldıkları doyum üzerinde, benimsedikleri cinsiyet rolü ideolojileri, evliliklerinde yaşadıkları belirsizlikler ve türbülansların yanı sıra eşlerinden algıladıkları duyarlılığın nasıl ve ne yönde etkileri olduğu İlişkisel Türbülans Kuramı temel alınarak araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle İlişkisel Belirsizlik ve İlişkisel Türbülans Ölçekleri'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra, yeni anne olmuş kadınların evlilik doyumlarına yönelik önerilmiş araştırma modeli, YEM analizleri yürütülerek sınanmıştır. YEM analizi sonuçlarına göre doğrudan etkilere bakıldığında, ilk olarak, eşitlikçi cinsiyet rollerinin ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. İkinci olarak, ilişkisel belirsizliğin algılanan partner duyarlılığı ile, algılanan partner duyarlılığının da ilişkisel türbülans ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, doğrudan etkiler, algılanan partner duyarlılığının evlilik doyumunu ile pozitif yönde ilişkili olduğuna işaret ederken ilişkisel türbülansın evlilik doyumuyla negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Dolaylı etkilere bakıldığında ise, eşitlikçi cinsiyet rollerinden ilişkisel belirsizlik aracılığıyla algılanan partner duyarlılığına giden, eşitlikçi cinsiyet rollerinden ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla evlilik doyumuna giden ve eşitlikçi cinsiyet rollerinden ilişkisel belirsizlik ve algılanan partner duyarlılığı aracılığıyla

ilişkisel türbülansa giden yollar haricinde diğer tüm dolaylı yolların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, ek olarak, araştırma değişkenlerinin annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Bulgular incelendiğinde, yalnızca “eşitlikçi cinsiyet rolleri”ne sahip olma puanının çocuk sayısına göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre, ilk defa anne olmuş kadınların ikinci ya da üçüncü kez anne olmuş kadınlara göre daha yüksek “eşitlikçi cinsiyet rolleri” puanlarına sahip oldukları dikkat çekmiştir.

Bu çalışma, İlişkisel Türbülans Kuramı’nın vurguladığı “romantik ilişkilerde kritik ve geçici dönemler”e yeni bir çocuk sahibi olma sürecinin de dahil edilebileceğini göstermek adına oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca, söz konusu çalışmanın bahsi geçen kuram çerçevesinde cinsiyet rolü ideolojilerinin de romantik ilişkilerde yaşanan ilişkisel belirsizlikler üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyarak hem kuramın geliştirilmesine hem de alanyazına önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Ek olarak, bu çalışma ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin ele alındığı ülkemizde yapılmış ilk çalışmadır. Dolayısıyla, bu araştırmanın bulguları çocuk sahibi olan evli çiftlerin evlilik doyumları hakkında ayrıntılı bulgular sunmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak uygulamaya yönelik çeşitli önerilerde bulunulabilir. Örneğin, terapistler için, yeni anne olmuş evli kadınların evlilik doyumlarının düşmesine yol açan faktörlerden birinin de bu zorlu süreçte deneyimlenen belirsizlikler ve iniş çıkışlar olduğunu gözönünde bulundurmaları, onlara yol gösterici olabilir. Bu iniş çıkışlı ve kaotik sürecin geçici bir dönem olduğu ve evlilik doyumunun zamanla tekrardan yükselişe geçtiği konusunda yeni ebeveyn olmuş çiftlerin bilgilendirilmesi, bu sürecin daha kolay atlatılmasına katkıda bulunabilir. Bu konuda, çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenerek yeni bir çocuk sahibi olacak çiftlerin bu

eğitimsel katılımlarının teşvik edilmesi oldukça faydalı olacaktır. Ek olarak, mevcut çalışmadaki bulgular dikkate alınarak, babaların ev işlerine ve çocuk bakımına daha fazla dahil olabildikleri müdahale ve uygulama programları geliştirilebilir. Bu bağlamda, anne ve babaların, ev işleri ve çocuk bakımı görevlerini kadın ve erkek görevleri şeklinde ayırmak yerine, cinsiyetten bağımsız bir şekilde sahiplenmelerini sağlayacak eğitim programlarının oluşturulması oldukça etkili olabilir. Veri toplama sürecinde hedeflenen anne sayısına ulaşıldıktan sonra, babalara yapılan çağrılarda bile annelerin sayısı artmaya devam etmiştir. Bu durum, annelerin kendilerini ebeveynlik konusunda öncü olarak gördüklerinin ve babaların ebeveynlik konusunda daha geri planda durduklarının bir göstergesi olabilir. Buna göre, baba-çocuk etkileşimini daha çok teşvik eden müdahale programlarının oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Öte yandan, mevcut çalışmadan elde edilen bulgular, yeni bir çocuk sahibi olma sürecinde evliliklerinde sorunlar yaşayan bireylere yönelik müdahalele programlarında ilişkisel belirsizlik ve ilişkisel türbülans sorunlarına odaklanmanın önemini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, belirsizlik ve türbülans sorunlarından kaynaklı evlilik içinde ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilerek, etkisinin azaltılmasına yönelik klinik müdahalelerin oldukça önemli olacağı düşünülmektedir. Ek olarak, bu çalışmada, eşten gelen duyarlılığın da yeni annelerin evlilik doyumu üzerinde oldukça önemli bir role sahip olduğu görülmüştür. Buna göre, partnerin ihtiyaçlarına karşı empatik ve anlayışlı yaklaşma becerisinin gelişmesine yönelik uygulamaların da çiftler arasındaki ilişki niteliğini yükseltebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın alanyazına önemli katkıları olsa da bazı sınırlılıkları da mevcuttur. İlk olarak bu çalışma kesitsel bir desene sahiptir. Dolayısıyla değişkenler arasındaki ilişkilerin doğası hakkında nedensel çıkarımlar yapmaya uygun değildir. Gelecekte bu bağlamda yapılacak olan çalışmalara kadınların hamileliğinden itibaren belli aralıklarla veri toplayarak yapılması önerilmektedir. İkinci olarak, bu çalışmanın verileri çevrimiçi

ortamda toplandığı için katılımcıların çoğu sosyal medya ve teknolojik aletleri kullanabilen eğitim düzeyi oldukça yüksek bireylerden oluşmaktadır. Bu durum, çalışma bulgularının genellenebilirliğini engellemektedir. Bu nedenle, gelecek çalışmalara her eğitim seviyesinden kadının dahil edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı, örneklemin sadece annelerden oluşmasıdır. Babalara ulaşmaya çalışılmış ancak çok az sayıda geri dönüş olduğu için analizlere dahil etmek mümkün olmamıştır. Bu durum, evlilikteki eş ilişkilerinin tek taraflı olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Gelecekte, hem anne hem babaların katılımıyla gerçekleştirilecek çalışmalar, çocuk sahibi olmak gibi her iki taraf için de oldukça önemli olan bir deneyimi değerlendirebilmek adına oldukça önem arz etmektedir. Bir diğer sınırlılık, çalışmaya 1, 2 ya da 3 çocuğu olan anneler katılmıştır. Katılımcı sayısı yeterli olmadığından çocuk sayısına göre durumun farklılaşıp farklılaşmayacağı test edilememiştir. İlk kez ya da birden çok kez anne olmak arasında önemli farklılıklar olduğu düşünüldüğünden gelecek çalışmalarda çocuk sayısının sabit tutulması ya da çalışmaya sadece ilk kez anne olmuş kadınların dahil edilmesi önerilmektedir. Ek olarak, evlilik doyumu ile yakından ilişkili olduğu bilinen bağlanma boyutlarının (Harma ve Sümer, 2016; Selçuk ve ark., 2010) ve yüklemelerin ilişki doyumu üzerinde önemli etkilerinin olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. İleride yapılacak çalışmalarda söz konusu değişkenlerin bir arada incelenebilir. Öte yandan, çalışmaya katılan annelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ölçümlenmiş ancak eşlerinin benimsedikleri cinsiyet rolleri tutumlarına ilişkin algıları ölçümlenmemiştir. Gelecek çalışmalarda kadınların, eşlerinin cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik algılarının da ölçümlenmesi çiftlerin evlilikten aldıkları doyum düzeylerini açıklamada faydalı olacaktır. Öte yandan, mevcut çalışmada, çalışmaya katılan annelerin ve eşlerinin çocuk sahibi olmadaki motivasyonlarını ortaya koymaya yönelik herhangi bir soru sorulmamıştır. Çocuk sahibi olmanın evlilik doyumu üzerindeki etkisinde bu motivasyonun da önemli bir rol

oynayacağı düşünöldüğünden gelecek çalışmalarda çiftlerin çocuk sahibi olma motivasyonları da sorgulanabilir. Mevcut çalışmada kadınların eğitim düzeyleri dikkate alınmış ancak sahip oldukları meslekler göz önünde bulundurulmamıştır. Çocuk yetiştirme ve evlilik niteliği üzerinde mesleğin de önemli bir etkisi olduğu için yapılacak yeni çalışmalarda kadınların meslekleri de göz önünde bulundurulabilir. Son olarak, bu çalışma nicel yöntemlerle yürütölmüştür. Ancak, yeni annelerin deneyimlerini nitel bir yöntem kullanarak incelemenin bu süreçte yaşadıklarını ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını daha iyi tespit etmek adına oldukça önemli olduğu düşünölmektedir.

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, 0-36 ay arası en az bir çocuğu olan yeni anne olmuş evli kadınlarda eşitlikçi cinsiyet rolleri, ilişkisel belirsizlik, algılanan partner duyarlılığı ve ilişkisel türbülans değişkenlerinin, bahsi geçen kadınların algıladıkları evlilik doyumu üzerinde izledikleri yol incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, ilk olarak, “İlişkisel Belirsizlik Ölçeği” ve “İlişkisel Türbülans Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik analizleri yürütülmüş ve bahsi geçen ölçekler Türkçeye uyarlanmıştır. Ardından, ana çalışma kapsamında ortaya konmuş olan araştırma modelini test etmek amacıyla 464 katılımcı anneye Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği, İlişkisel Belirsizlik Ölçeği, Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği, İlişkisel Türbülans Ölçeği ve Evlilik Yaşam Ölçeği uygulanmıştır. Ancak, çeşitli sebeplerle 57 katılımcının verileri çalışmaya dahil edilmemiş ve 407 katılımcının verisi üzerinden YEM analizi yürütülmüştür. Araştırma modeli YEM analizi ile test edilmiş ve bulgular modelin veri ile uyumlu olduğuna işaret etmiştir. Modelde yer alan doğrudan ve dolaylı etkiler incelendiğinde, çalışmanın hipotezleriyle tutarlı olarak, algılanan partner duyarlılığının, sırasıyla, eşitlikçi cinsiyet rolleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye, ilişkisel belirsizlik ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye, eşitlikçi cinsiyet rolleri ve ilişkisel türbülans arasındaki ilişkiye, ilişkisel belirsizlik ve ilişkisel türbülans arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmektedir. Ek olarak, bulgular algılanan partner duyarlılığı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye ilişkisel türbülansın aracılık ettiğine işaret etmektedir. Son olarak, eşitlikçi cinsiyet rolleri ve algılanan partner duyarlılığı arasındaki ilişkiye ilişkisel belirsizliğin aracılık ettiği görülmektedir. Mevcut çalışma bulgularının hem psikoloji alanyazınına hem de uygulamaya yönelik çift terapistlerine önemli katkıları olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, algılanan patner duyarlılığı, ilişkisel belirsizlik, ilişkisel türbülans, evlilik doyumu

ABSTRACT

The main purpose of this study is to examine the path followed by the variables of egalitarian gender roles, relational uncertainty, perceived partner responsiveness and relational turbulence on the perceived marital satisfaction in married women who have at least one child between 0-36 months. For this purpose, firstly, the validity and reliability analyses of the “Relational Uncertainty Scale” and the “Relational Turbulence Scale” were carried out and the aforementioned scales were adapted to Turkish. Then, Gender Roles Attitude Scale, Relational Uncertainty Scale, Perceived Partner Responsiveness Scale, Relational Turbulence Scale and Marriage Life Scale were applied to 464 mothers in order to test the research model. However, the data of 57 participants were not included in the study for some reasons and SEM analysis was conducted on the data of 407 participants. The research model was tested with SEM analysis and the findings indicated that the model was compatible with the data. When the direct and indirect effects in the model are examined, consistent with the hypotheses of the study, respectively, perceived partner responsiveness mediated the relationship between egalitarian gender roles and marital satisfaction, the relationship between relational uncertainty and marital satisfaction, the relationship between egalitarian gender roles and relational turbulence, the relationship between relational uncertainty and relational turbulence. In addition, the findings indicate that the relationship between perceived partner sensitivity and marital satisfaction is mediated by relational turbulence. Finally, relational uncertainty seems to mediate the relationship between egalitarian gender roles and perceived partner responsiveness. It is thought that the present study findings have important contributions to both psychology literature and practical couple therapists.

Keywords: Gender roles, perceived partner responsiveness, relational uncertainty, relational turbulence, marital satisfaction.

KAYNAKÇA

Aasheim, V., Waldenström, U., Hjelmstedt, A., Rasmussen, S., Pettersson, H., ve Schytt, E. (2012). Associations between advanced maternal age and psychological distress in primiparous women, from early pregnancy to 18 months postpartum. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 119(9), 1108-1116.

Aasheim, V., Waldenström, U., Rasmussen, S., Espehaug, B. ve Schytt, E. (2014). Satisfaction with life during pregnancy and early motherhood in first-time mothers of advanced age: a population-based longitudinal study. *BMC pregnancy and childbirth*, 14, 1-9.

Acar-Savran, G. ve Demiryontan, N.T. (2016). *Kadının Görünmeyen Emeği*. İstanbul: Yordam Kitap. Adair, K. C., Boulton, A. J., & Algoe, S. B. (2018). The effect of mindfulness on relationship satisfaction via perceived responsiveness: Findings from a dyadic study of heterosexual romantic partners. *Mindfulness*, 9(2), 597-609.

Afifi, W. A. ve Burgoon, J. K. (1998). “We never talk about that”: A comparison of cross-sex friendships and dating relationships on uncertainty and topic avoidance. *Personal Relationships*, 5(3), 255-272.

Afifi, W. A. ve Reichert, T. (1996). Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 9(2), 93-103.

Afifi, W. A. ve Weiner, J. L. (2004). Toward the theory of motivated information management. *Communication Theory*, 14, 167–190.

- Aitken, Z., Hewitt, B., Keogh, L., LaMontagne, A. D., Bentley, R. ve Kavanagh, A. M. (2016). Young maternal age at first birth and mental health later in life: Does the association vary by birth cohort? *Social Science & Medicine*, 157, 9-17.
- Akbalık-Doğan, Ö. (2010). *Evli Bireylerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akbalık Doğan, Ö. ve Büyüksahin Sunal, A. (2011). Evliliklerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı ile Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 70-82.
- Akdan, K. N. (2021). *Annelerin algıladıkları cinsiyet rolü ile babasavar davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Unpublished master's thesis], Sivas Cumhuriyet University.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Akkol, S. (2017). *The Effects of early maladaptive schemas on partners' marital satisfaction: the mediating roles of schema coping styles and perceived partner responsiveness* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Aldous, J. (1996). *Family careers: Rethinking the developmental perspective*. Sage Publications.
- Al-Haj, M. (1991). *Education and social change among the Arabs in Israel*. Tel-Aviv, Israel: The International Center for Peace in the Middle East.

- Amato, P. R. ve Booth, A. (1995). Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 60, 58–66.
- Amato, Paul R., David R. Johnson, Alan Booth ve Stacy J. Rogers. 2003. “Continuity and Change in Marital Quality Between 1980 and 2000.” *Journal of Marriage and Family*, 65: 1-22.
- Amuedo-Dorantes, C. ve Kimmel, J. (2005). The motherhood wage gap for women in the United States: The importance of college and fertility delay. *Review of Economics of the Household*, 3(1), 17–48.
- Antill, J. K., Cotton, S. ve Tindale, S. (1983). Egalitarian or traditional: Correlates of the perception of an ideal marriage. *Australian Journal of Psychology*, 35(2), 245-257.
- Antonucci, T. C. ve Mikus, K. (1988). The power of parenthood: Personality and attitudinal changes during the transition to parenthood. In G. Y. Michaels & W. A. Goldberg (Eds.), *The transition to parenthood: Current theory and research* (pp. 62–84). New York, NY: Cambridge University Press.
- Atkinson, M. ve Boles, J. (1984). WASP (Wives as senior partners). *Journal of Marriage and the Family*, 46, 861-870.
- Aytaç, F. K. (2018). *The relationship between maternal gatekeeping and parental warmth through the mediating role of traditional motherhood* [Unpublished master’s thesis], Middle East Technical University.
- Babrow, A. S. (2001). Uncertainty, value, communication, and problematic integration. *Journal of communication*, 51(3), 553-573.

- Bailey, W. C., Hendrick, C. ve Hendrick, S. S. (1987). Relation of sex and gender role to love, sexual attitudes, and selfesteem. *Sex Roles*, 16, 637–648.
- Balcı, B. B. (2020). *The association of relational uncertainty with relationship satisfaction and perceived partner responsiveness: A cross-sectional and a daily diary study* (Master's thesis, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bar-Kalifa, E., Hen-Weissberg, A. ve Rafaeli, E. (2015). Perceived partner responsiveness mediates the association between social anxiety and relationship satisfaction in committed couples. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(7), 587-610.
- Barelds, D. P., Dijkstra, P., Koudenburg, N., ve Swami, V. (2011). An assessment of positive illusions of the physical attractiveness of romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(5), 706-719.
- Başak, S., Kınır, S. ve Yaşar, Ş. (2013). *Kadının Görünmeyen Emegi: İkinci Vardiya*. Ankara: ANKA Kadın Araştırma Merkezi.
- Baxter, L. A. (1986). Gender differences in the hetero-sexual relationship rules embedded in break-up accounts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(3), 289-306.
- Baxter, L. A. ve Montgomery, B. M. (1996). *Relating: Dialogues and dialectics*. New York, NY: Guilford.
- Becker, G. S. (1991). *A treatise on the family: Enlarged edition*. Harvard university press.

- Belsky, J. (1985). Exploring individual differences in marital change across the transition to parenthood: The role of violated expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 1037-1044.
- Belsky, J. (1990). Children and marriage. In F. D. Finchman & T. A. Bradbury (Eds.), *The psychology of marriage: Basic issues and applications* (pp. 172–200). New York, NY: Guilford.
- Belsky, J. ve Kelly, J. (1994). *The transition to parenthood: How a first child changes a marriage. Why some couples grow closer and others apart*. New York, NY: Dell.
- Belsky, J., Lang, M. E. ve Rovine, M. (1985). Stability and change in marriage across the transition to parenthood: A second study. *Journal of Marriage and the Family*, 855-865.
- Belsky, J., Lang, M. ve Huston, T. (1986). Sex typing and division of labour as determinants of marital change across transition to parenthood. *Journal of personality and social psychology*, 3, 517–522.
- Belsky, J., Spanier, G. B. ve Rovine, M. (1983). Stability and change in marriage across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 567-577.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological review*, 88(4), 354.
- Bem, S. L. (1984). Reply to Morgan and Ayim. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 10(1), 197-199.

- Bentler, P. M. ve Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588.
- Berger, C. R. ve Bradac, J. J. (1982). *Language and social knowledge: Uncertainty in interpersonal relationships*. London: Edward Arnold.
- Berger, C. R. ve Calabrese, R. J. (1975). Some exploration in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of communication. *Human Communication Research*, 1, 99–112.
- Bevan, J. L., Stetzenbach, K. A., Batson, E., ve Bullo, K. (2006). Factors associated with general partner and relational uncertainty within early adulthood sibling relationships. *Communication Quarterly*, 54(3), 367-381.
- Bird, C. (1997). Gender differences in the social and economic burdens of parenting and psychological distress. *Journal of marriage and the family*, 59(4), 809–823.
- Blair, S. L. (1993). Employment, family, and perceptions of marital quality among husbands and wives. *Journal of Family Issues*, 14, 189–212.
- Blair, S. L. ve Johnson, M. P. (1992). Wives' perception of fairness and the division of household labor. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 570–581.
- Blair, S. L. ve Lichter, D. T. (1991). Measuring the division of household labor: Gender segregation of housework among American couples. *Journal of Family Issues*, 12, 91-113.
- Blalock, J. R. (2018). *Transition into Marriage: A Quantitative Test of the Relational Turbulence Theory*. Wake Forest University.

- Bogdan, I., Turliuc, M. N., ve Candel, O. S. (2022). Transition to parenthood and marital satisfaction: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 3845.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Brashers, D. E. (2001). Communication and uncertainty management. *Journal of Communication*, 51, 477–497.
- Brayfield, A. (1992). Employment resources and housework in Canada. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 19-30.
- Brehm, S. S. (1992). *Intimate relationships*. McGraw-Hill Book Company.
- Brisini, K. S. C. ve Solomon, D. H. (2021). Distinguishing relational turbulence, marital satisfaction, and parenting stress as predictors of ineffective arguing among parents of children with autism. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(1), 65-83.
- Brunstein, J. C., Dangelmayer, G. ve Schultheiss, O. C. (1996). Personal goals and social support in close relationships: Effects on relationship mood and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 1006.
- Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex roles*, 48(3/4), 131.

- Buunk, B. P. ve VanYperen, N. W. (1989). Social comparison, equality, and relationship satisfaction: Gender differences over a ten-year period. *Social Justice Research*, 3(2), 157-180.
- Buunk, B. P., Kluwer, E. S., Schuurman, M. K. ve Siero, F. W. (2000). The division of labor among egalitarian and traditional women: Differences in discontent, social comparison, and false consensus. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(4), 759-779.
- Büyükşahin, A., Hasta, D., ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrarı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16), 25-37.
- Byrne, B. M. (1998). *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Byrne, B. M. (2001). *Structural equation modeling with AMOS. Basic concepts, applications, and programming*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Canevello, A. ve Crocker, J. (2010). Creating good relationships: Responsiveness, relationship quality, and interpersonal goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(1), 78-106.
- Casad, B. J., Marcus-Newhall, A., Nakawaki, B., Kasabian, A. S. ve LeMaster, J. (2012). Younger age at first childbirth predicts mothers' lower economic and psychological well-being later in life. *Journal of Family and Economic Issues*, 33(4), 421-435.

- Chafetz, J. S. (1995). "Chicken or Egg? A Theory of the Relationship between Feminist Movements and Family Change." Pp. 63-81. *Gender and Family Change in Industrialized Countries*. K.O. Mason and A. Jensen, editors. Clarendon Press.
- Chen, C. P. (2020). Gender roles and romantic relationships: new cultural values based on the desire for a utopia. *Chinese Journal of Communication*, 13(2), 221-234.
- Cinamon, R. G. ve Rich, Y. (2002). Gender differences in the importance of work and family roles: Implications for work–family conflict. *Sex roles*, 47, 531-541.
- Clark, M. S., Lemay Jr, E. P., Graham, S. M., Pataki, S. P. ve Finkel, E. J. (2010). Ways of giving benefits in marriage: Norm use, relationship satisfaction, and attachment-related variability. *Psychological Science*, 21(7), 944-951.
- Clements, M. ve Markman, H. (1996). The transition to parenthood: Is having children hazardous to marriage? In N. Vanzetti & S. Duck (Eds.), *A lifetime of relationships* (pp. 290–310). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Cloven, D. H. ve Roloff, M. E. (1991). Sense-making activities and interpersonal conflict: Communicative cures for the mulling blues. *Western Journal of Speech Communication*, 55, 134–158.
- Cody, M. J. (1982). A typology of disengagement strategies and an examination of the role intimacy, reactions to inequity and relational problems play in strategy selection. *Communication Monographs*, 49(3), 148-170.
- Cohan, C. L. ve Cole, S. W. (2002). Life course transitions and natural disaster: marriage, birth, and divorce following Hurricane Hugo. *Journal of family psychology*, 16(1), 14.

- Cohen, J. W. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd edn). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2000). A safe haven: an attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 78(6), 1053.
- Coltrane, S. (2000). Research on household labor: Modeling and measuring the social embeddedness of routine family work. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 1208–1233.
- Coşkun, Ö. F. (2021). Kadınların kariyer yolculuklarındaki engellere metaforik bir bakış. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 2048-2062.
- Cowan, C. P. ve Cowan, P. A. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Cowan, C. P., Cowan, P. A., Heming, F., Garrett, E., Coysh, W. S., Curtis-Boyles, H. ve Boles, A. J. (1985). Transitions to parenthood: His, hers, and theirs. *Journal of Family Issues*, 6, 451-481.
- Crosby, F., Farrell, R. ve Cameron, A. E. (1994). Changing sex-role expectations and men's concerns with justice in the home. In *Entitlement and the affectional bond* (pp. 259-279). Springer, Boston, MA.
- Cunningham, M. (2008). Changing attitudes toward the male breadwinner, female homemaker family model: Influences of women's employment and education over the lifecourse. *Social forces*, 87(1), 299-323.

- Cunningham, M., Beutel, A. M., Barber, J. S. ve Thornton, A. (2005). Reciprocal relationships between attitudes about gender and social contexts during young adulthood. *Social Science Research*, 34, 862–892
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dasgupta, S. ve Basu, J. (1997). Effects of sex role stereotype on marital relationships. *Journal of Community Guidance and Researches*, 14, 197–207.
- Dasgupta, S. ve Basu, J. (2011). Marital quality and gender role stereotype. *Psychological studies*, 56(4), 360-367.
- Debrot, A., Cook, W. L., Perrez, M. ve Horn, A. B. (2012). Deeds matter: daily enacted responsiveness and intimacy in couples' daily lives. *Journal of Family Psychology*, 26(4), 617.
- Demo, D. H. ve Acock, A. C. (1993). Family diversity and the division of domestic labor: How much have things really changed? *Family Relations*, 42, 323- 331.
- Demo, D. H. ve Cox, M. J. (2000). Families with young children: A review of research in the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 876–896.
- Dennison, R. P., Koerner, S. S. ve Segrin, C. (2014). A dyadic examination of family-of-origin influence on newlyweds' marital satisfaction *Journal of Family Psychology*, 28(3), 429-435.

- Deutsch, F. M., Lussier, J. B. ve Servis, L. J. (1993). Husbands at home: Predictors of paternal participation in child care and housework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 1154-1166.
- Dooley, M. K., Sweeny, K., Howell, J. L., ve Reynolds, C. A. (2018). Perceptions of romantic partners' responsiveness during a period of stressful uncertainty. *Journal of personality and social psychology*, 115(4), 677.
- Dökmen, Z. Y. (2014). Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik yaklaşımlar.
- Du, W., Luo, M. ve Zhou, Z. (2021). A study on the relationship between marital socioeconomic status, marital satisfaction, and depression: Analysis based on Actor-Partner Interdependence Model (APIM). *Applied Research in Quality of Life*, 1-23.
- Dunlap, S. T., Barth, J. M. ve Chappetta, K. (2019). Gender roles in the romantic relationships of women in STEM and female-dominated majors: A study of heterosexual couples. *Gender Issues*, 36(2), 113-135.
- Durualp, E., Kaytez, N. ve Girgin, B. A. (2017). Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(2).
- Eekhout, I., de Vet, H.C.W., Twisk, J.W.R., Brand, J.P.L., de Boer, M.R. ve Heymans, M.W. (2013). Missing data in a multi-item instrument were best handled by multiple imputation at the item score level. *Journal of Clinical Epidemiology*, 67(3), 335-342.

- Elek, S. M., Hudson, D. B. ve Bouffard, C. (2003). Marital and parenting satisfaction and infant care self efficacy during the transition to parenthood: The effect of infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26, 45–57.
- Ellemers, N. (2018). Gender stereotypes. *Annual review of psychology*, 69, 275-298.
- England, P. ve George, F. 1986. *Households, Employment, and Gender*. Aldine de Gruyter.
- Fahimdanesh, F., Noferesti, A. ve Tavakol, K. (2020). Self-compassion and forgiveness: Major predictors of marital satisfaction in young couples. *The American Journal of Family Therapy*, 48(3), 221-234.
- Fakher, K. N. (2018). Cultural values and marital satisfaction: do collectivism and gender role orientation affect marital satisfaction among Palestinian couples. *International Journal of Indian Psychology*, 6(2), 74-97.
- Falicov, C. J. (1988). *Family Transitions: Continuity and Change over the Life Cycle*. New York: Guilford Press.
- Farvid, P., Braun, V. ve Rowney, C. (2017). ‘No girl wants to be called a slut!’: Women, heterosexual casual sex and the sexual double standard. *Journal of Gender Studies*, 26, 1–17.
- Feeney, J. A. (1996). Attachment, caregiving, and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 3(4), 401-416.
- Ferree, M. M. (1991). “Feminism and Family Research.” Pp. 103-21. *Contemporary Families*. A. Booth, editor. National Council of Family Relations.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS:(and sex and drugs and rock'n'roll)*. London: Sage.

Field, A. P. (2013) *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics: And sex and drugs and rock 'n'roll* (4th ed.) London: Sage.

Fine, C. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*. (çev: K. Tanrıyar). İstanbul: Sel Yay.

Fuwa, M. ve Tsutsui, J. (2010). A cross-national comparison of the perceived fairness of the division of household labor. *Japanese Journal of Family Sociology*, 22(1), 52-63.

Fişiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214.

Fitzpatrick, J., ve Sollie. D.L (1999). Unrealistic gendered and relationship spesific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (6), 852 -868.

Fowers, B. J., ve Pomerantz, B. (1992). Reconceptualizing marital conventionalization: Examining psychological, relational, and cultural explanations. In Theory Construction and Research Methodology Workshop of the National Council on Family Relations.

Gadassi, R., Bar-Nahum, L. E., Newhouse, S., Anderson, R., Heiman, J. R., Rafaeli, E. ve Janssen, E. (2016). Perceived partner responsiveness mediates the association between sexual and marital satisfaction: A daily diary study in newlywed couples. *Archives of sexual behavior*, 45(1), 109-120.

- Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E. ve Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 564-574.
- George, D. ve Mallery, M (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gigy, L. ve Kelly, J. B. (1993). Reasons for divorce: Perspectives of divorcing men and women. *Journal of Divorce & Remarriage*, 18(1-2), 169-188.
- Gilbert, L. A. ve Rader, J. (2001). Current perspectives on women's adult roles: Work, family, and life. In R. K. Unger (Ed.), *Handbook of the psychology of women and gender* (pp. 156–170). Hoboken, NJ: Wiley.
- Gilford, R. ve Bengtson, V. (1979). Measuring marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 387-398.
- Goffman, E. (1977). The arrangement between the sexes. *Theory and society*, 4(3), 301-331.
- Goldscheider, F. K. ve Linda J. W. (1991). *New Families, No Families? The Transformation of the American Home*. University of California Press.
- Goldscheider, F. K. ve Waite, L. J. (1991). *New families, no families?: The transformation of the American home* (Vol. 6). Univ of California Press.
- Goodboy, A. K., Bolkan, S., Sharabi, L. L., Myers, S. A. ve Baker, J. P. (2020). The relational turbulence model: A meta-analytic review. *Human Communication Research*, 46(2-3), 222-249.

- Gottman, J. M. ve Notarius, C. I. (2000). Decade review: Observing marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 927–947.
- Göközkut, B. ve Yüceşahin, M. M. (2021). Çalışan Kadınların Ev Emeğine Yönelik Anlatıları Üzerine İçeriksel Bir Analiz. *Kadin/Woman 2000*, 22(1).
- Greeff, H. L., Hillegarde, L. ve Malherbe, A. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 27(3), 247-257.
- Greenstein, T. N. (1996). Husbands' participation in domestic labor: Interactive effects of wives' and husbands' gender ideologies. *Journal of Marriage and the Family*, 585-595.
- Guilbert, D. E., Vace, N. A. ve Pasley, K. (2000). The relationship of gender role beliefs, negativity, distancing and marital instability. *Family Journal of Counselling and Therapy for Couples and Families*, 8, 124–132.
- Haas, L., Hwang, P. ve Russell, G. (2000). *Organizational change and gender equity: international perspectives on fathers and mothers at the workplace*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hackel, L. ve Ruble, D. N. (1992). Changes in the marital relationship after the first baby is born: Predicting the impact of expectancy disconfirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 944-957.
- Hagen, E. W., Mirer, A. G., Palta, M. ve Peppard, P. E. (2013). The sleeptime cost of parenting: Sleep duration and sleepiness among employed parents in the Wisconsin Sleep Cohort Study. *American Journal of Epidemiology*, 177(5), 394–401.

- Halim, M. L. D., Walsh, A. S., Tamis-LeMonda, C. S., Zosuls, K. M. ve Ruble, D. N. (2018). The roles of self-socialization and parent socialization in toddlers' gender-typed appearance. *Archives of sexual behavior*, 47(8), 2277-2285.
- Halpern, H. P. ve Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex roles*, 74(11), 527-542.
- Hammer, J. H. ve Good, G. E. (2010). Positive psychology: an empirical examination of beneficial aspects of endorsement of masculine norms. *Psychology Of Men & Masculinity*, 11, 303–318.
- Harna, M. ve Sümer, N. (2016). Are avoidant wives and anxious husbands unhappy in collectivist context? Dyadic associations in established marriages. *Journal of Family Studies*, 22(1), 63-79.
- Harrell, W. A. (1990). Husband's masculinity, wife's power and marital conflict. *Social Behaviour and Personality*, 18, 207–21
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*.
- Helms-Erikson, H. (2001). Marital quality ten years after the transition to parenthood: Implications of the timing of parenthood and the division of housework. *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 1099-1110.
- Hendrick, S. S ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2, 55–65.

- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30(2), 179-185.
- Horne, R. M. ve Johnson, M. D. (2018). Gender role attitudes, relationship efficacy, and self-disclosure in intimate relationships. *The Journal of Social Psychology*, 158(1), 37-50.
- Hoskin, R. A. (2017). Femme theory: Refocusing the intersectional lens. *Atlantis: Critical Studies in Gender Culture & Social Justice*, 38, 95–109.
- Huss, B. ve Pollmann-Schult, M. (2020). Relationship satisfaction across the transition to parenthood: The impact of conflict behavior. *Journal of Family Issues*, 41(3), 383-411.
- Huston, T. L. ve Vangelisti, A. L. (1995). How parenthood affects marriage. In M. A. Fitzpatrick A. L. Vangelisti (Eds.), *Explaining family interactions* (pp. 147–176). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E. ve George, L. J. (2001). The connubial crucible: newlywed years as predictors of marital delight, distress, and divorce. *Journal of personality and social psychology*, 80(2), 237.
- Imai, T., Taniguchi, E. ve Umemura, T. (2021). Relational uncertainty and relationship satisfaction in a romantic relationship: Self-disclosure as a moderator and a mediator. *Current Psychology*, 1-13.
- Itzchakov, G., Reis, H. T. ve Weinstein, N. (2022). How to foster perceived partner responsiveness: High-quality listening is key. *Social and Personality Psychology Compass*, 16(1), e12648.

- Jin, B. ve Pena, J. F. (2010). Mobile communication in romantic relationships: Mobile phone use, relational uncertainty, love, commitment, and attachment styles. *Communication Reports*, 23(1), 39-51.
- John, D., Shelton, B. A. ve Luschen, K. (1995). Race, ethnicity, gender, and perceptions of fairness. *Journal of Family Issues*, 16, 357–379.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P., ve Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 160-177.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar*. Koç Üniversitesi.
- Kagitcibasi, C. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied psychology*, 54(3), 317-337.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (5). Ankara, Türkiye: Asil Yayın Dağıtım.
- Karatepe, S. ve Arıbaş, N. N. (2017). İş hayatında kadın yöneticilere ilişkin cinsiyet ayrımcılığı: Türkiye için bir değerlendirme. *Yasama Dergisi*, (31), 7-23.
- Katz-Wise, S. L., Priess, H. A. ve Hyde, J. S. (2010). Gender-role attitudes and behavior across the transition to parenthood. *Developmental psychology*, 46(1), 18.

- Kaufman, G. (2000). Do gender role attitudes matter? Family formation and dissolution among traditional and egalitarian men and women. *Journal of Family Issues*, 21(1), 128-144.
- Kazim, S. M. ve Rafique, R. (2021). Predictors of marital satisfaction in individualistic and collectivist cultures: a mini review. *Journal of Research in Psychology*, 3(1), 55-67.
- Kerem, E., Fishman, N. ve Josselson, R. (2001). The experience of empathy in everyday relationships: Cognitive and affective elements. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18, 709–729.
- Kiselica, M. S. ve Englar-Carlson, M. (2010). Identifying, affirming, and building upon male strengths: The positive psychology/positive masculinity model of psychotherapy with boys and men. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 47, 276–287.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling (2. baskı)*. New York: Guilford Press.
- Kluwer, E. S., Heesink, J. A. ve Van De Vliert, E. (1997). The marital dynamics of conflict over the division of labor. *Journal of Marriage and the Family*, 635-653.
- Kluwer, E. ve Heesink, J. (1996). Marital conflict about the division of household labour and paid work. *Journal of marriage and the family*, 58(4), 958–970.
- Knobloch, L. K. (2007). Perceptions of turmoil within courtship: Associations with intimacy, relational uncertainty, and interference from partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(3), 363-384.

- Knobloch, L. K. (2008). The content of relational uncertainty within marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(3), 467-495.
- Knobloch, L. K. ve Carpenter-Theune, K. E. (2004). Topic avoidance in developing romantic relationships: Associations with intimacy and relational uncertainty. *Communication Research*, 31(2), 173-205.
- Knobloch, L. K. ve Knobloch-Fedders, L. M. (2010). The role of relational uncertainty in depressive symptoms and relationship quality: An actor—partner interdependence model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(1), 137-159.
- Knobloch, L. K. ve Solomon, D. H. (1999). Measuring the sources and content of relational uncertainty. *Communication Studies*, 50(4), 261-278.
- Knobloch, L. K. ve Solomon, D. H. (2002a). Information seeking beyond initial interaction: Negotiating relational uncertainty within close relationships. *Human Communication Research*, 28(2), 243-257.
- Knobloch, L. K. ve Solomon, D. H. (2002b). Intimacy and the magnitude and experience of episodic relational uncertainty within romantic relationships. *Personal Relationships*, 9, 457–478.
- Knobloch, L. K. ve Solomon, D. H. (2003). Responses to changes in relational uncertainty within dating relationships: Emotions and communication strategies. *Communication Studies*, 54(3), 282-305.

- Knobloch, L. K. ve Theiss, J. A. (2011a). Depressive symptoms and mechanisms of relational turbulence as predictors of relationship satisfaction among returning service members. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 470.
- Knobloch, L. K. ve Theiss, J. A. (2011b). Relational uncertainty and relationship talk within courtship: A longitudinal actor-partner interdependence model. *Communication Monographs*, 78, 3–26.
- Knobloch, L. K., Miller, L. E. ve Carpenter, K. E. (2007). Using the relational turbulence model to understand negative emotion within courtship. *Personal Relationships*, 14(1), 91-112.
- Knobloch, L. K., Miller, L. E., Bond, B. J. ve Mannone, S. E. (2007). Relational uncertainty and message processing in marriage. *Communication Monographs*, 74(2), 154-180.
- Knobloch, L. K., Solomon, D. H. ve Cruz, M. G. (2001). The role of relationship development and attachment in the experience of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 8(2), 205-224.
- Kohn, J. L., Rholes, S. W., Simpson, J. A., Martin, A. M., III, Tran, S. ve Wilson, C. L. (2012). Changes in marital satisfaction across the transition to parenthood: The role of adult attachment orientations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(11), 1506–1522.
- Kollmayer, M., Schultes, M. T., Schober, B., Hodosi, T. ve Spiel, C. (2018). Parents' judgments about the desirability of toys for their children: Associations with

gender role attitudes, gender-typing of toys, and demographics. *Sex Roles*, 79(5), 329-341.

Kurdek, L. A. (1993). Nature and prediction of changes in marital quality for first-time parent and nonparent husbands and wives. *Journal of Family Psychology*, 27, 627–626.

Kutner, N. N. (2004). *Applied linear regression models* (4th ed.). NY: McGraw-Hill.

Kuzio, I. (2021). Women in love: Why women are expected to love first and the exploration of changing gender roles in heterosexual romantic relationships. *Canadian Journal of Family and Youth*, 13(3), 22-31.

Küçükali, A. (2014). Sosyo-ekonomik ve kültürel yapının kadınların çalışma hayatı üzerine etkileri: Erzurum örneği. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 1-19.

Lakshmi, N. ve Prasanth, V. S. (2018). A study on work-life balance in working women. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Scientific Research*, 1(7), 76-88.

Lange, A., Markus, E., Haglman, W. ve Hanewald, G. (1991). Status inconsistency, traditionally and marital distress in the Netherlands. *Psychological Reports*, 68, 124–1253.

Laurenceau, J. P., Barrett, L. F. ve Pietromonaco, P. R. (1998). Intimacy as an interpersonal process: the importance of self-disclosure, partner disclosure, and perceived partner responsiveness in interpersonal exchanges. *Journal of personality and social psychology*, 74(5), 1238.

- Lavee, Y. ve Katz, R. (2002). Division of labor, perceived fairness, and marital quality: The effect of gender ideology. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 27-39.
- Lavee, Y., Sharlin, S. ve Katz, R. (1996). The effect of parenting stress on marital quality. *Journal of Family Issues*, 17, 114–135.
- Lawrence, E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., Rothman, M. T. ve Bradbury, T. N. (2008). Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22, 41–50.
- Le, B. ve Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 10(1), 37-57.
- Lehman, D. R., Lang, E. L., Wortman, C. B. ve Sorenson, S. B. (1989). Long-term effects of sudden bereavement: Marital and parent-child relationships and children's reactions. *Journal of Family Psychology*, 2(3), 344.
- Lemay, E. P., Jr. ve Clark, M. S. (2008). How the head liberates the heart: Projection of communal responsiveness guides relationship promotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(4), 647-671.
- Lennon, M. C. ve Rosenfeld, S. (1994). Relative fairness and the division of housework: The importance of options. *American Journal of Sociology*, 100, 506- 531.
- Levi-Shiff, R., Dimitrovsky, L., Shulman, S. ve Har-Even, D. (1998). Cognitive appraisals, coping strategies, and support resources as correlates of parenting and infant development. *Developmental Psychology*, 34, 1417–1427.

- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and contextual correlates of marital change across the transition to parenthood. *Developmental Psychology*, 30, 591–601.
- Lindsey, A. E. ve Zakahi, W. R. (2006). Perceptions of men and women departing from conversational sex-role stereotypes. In K. Dindia & D. J. Canary (Eds.), *Sex differences and similarities in communication* (pp. 281–298). Mahwah, N.J.: Lawrence Earlbaum Associates.
- Lindsey, L. L. (1990). *Gender roles a sociological perspective*. United States of America: Prentice Hall International Limited.
- Livingston, K. R., ve Pope, K. S. (1980). Love as a process of reducing uncertainty: Cognitive theory. *On love and loving*, 133-151.
- Lucas, T., Parkhill, M., Wendorf, C. A., Imamoğlu, E. O., Weisfeld, C., Weisfeld, G. ve Shen, J. (2008). Cultural and evolutionary components of marital satisfaction: A multidimensional assessment of measurement invariance. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39,109-123.
- Lueptow, L. B., Guss, M. B. ve Hyden, C. (1989). Sex role ideology, marital status, and happiness. *Journal of Family Issues*, 10, 383–400.
- Lye, D. ve Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitudes toward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, 14, 157–188.
- Maccoby, E. (1998). *The Two Sexes*. Harvard University Press.

- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M. ve Williams, J. (2004). Confidence limits for the indirect effect: Distribution of the product and resampling methods. *Multivariate behavioral research*, 39(1), 99-128.
- Malatyali, M. K. ve Sunal, A. B. (2020). Evli çiftlerde bağlanma boyutları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide evlilik gücünün aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(85), 65-78.
- Manne, S. ve Badr, H. (2008). Intimacy and relationship processes in couples' psychosocial adaptation to cancer. *Cancer*, 112(S11), 2541-2555.
- Mcdowell, L. (2007). *Gender, Identity and Place: Understanding Feminist Geographies*. (Third Edition). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (1992). You can't always get what you want: Incongruence between sex-role attitudes and family work roles and its implications for marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 537-547.
- McMahon, C. A., Boivin, J., Gibson, F. L., Hammarberg, K., Wynter, K., Saunders, D. ve Fisher, J. (2011). Age at first birth, mode of conception and psychological wellbeing in pregnancy: Findings from the parental age and transition to parenthood Australia (PATPA) study. *Human Reproduction*, 26(6), 1389-1398.
- Mehta, C. M., Arnett, J. J., Palmer, C. G. ve Nelson, L. J. (2020). Established adulthood: A new conception of ages 30 to 45. *American Psychologist*, 75(4), 431.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). Yapısal Eşitlik Modellemesi, AMOS uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Mickelson, K. D. ve Biehle, S. N. (2017). Gender and the transition to parenthood: Introduction to the special issue. *Sex Roles*, 76(5), 271-275.
- Miczo, N. ve Averbeck, J. M. (2020). Perceived partner humor use and relationship satisfaction in romantic pairs: The mediating role of relational uncertainty. *Humor*, 33(4), 513-534.
- Mikula, G. (1998). Division of household labor and perceived justice: A growing field of research. *Social Justice Research*, 11, 215–241.
- Moller, K., Hwang, C. P. ve Wickberg, B. (2008). Couple relationship and transition to parenthood: Does workload at home matter? *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 26, 57–68.
- Moors, G. (2003). Estimating the reciprocal effect of gender role attitudes and family formation: A log-linear path model with latent variables. *European Journal of Population/Revue europeenne de demographie*, 19, 199-221.
- Morgan, C. S. ve Walker, A. J. (1983). Predicting sex role attitudes. *Social Psychology Quarterly*, 148-151.
- Morgan, S. P. ve Waite, L. J. (1987). Parenthood and the attitudes of young adults. *American Sociological Review*, 541-547.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1996). The construction of relationship realities. In G. Fletcher & J. Fitness (Eds.), *Knowledge structures and interaction in close relationships: A social psychological approach* (p. 91-120). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Nelson, J. A., Kirk, A. M., Ane, P. ve Serres, S. A. (2011). Religious and spiritual values and moral commitment in marriage: Untapped resources in couples counseling?. *Counseling and Values*, 55(2), 228-246.
- Nock, S. L. (1987). The symbolic meaning of childbearing. *Journal of Family Issues*, 8(4), 373-393.
- Nock, S. L. (2000). Time and Gender in Marriage. *Virginia Law Review*, 86, 1971-1987.
- Oppenheimer, V. K. (1994). Women's rising employment and the future of the family in industrial societies. *Population and development review*, 293-342.
- Pampel, F. (2011). Cohort changes in the socio-demographic determinants of gender egalitarianism. *Social Forces*, 89(3), 961-982.
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G. ve Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The family journal*, 15(4), 359-367.
- Pedro, M. F., Ribeiro, T., ve Shelton, K. H. (2015). Romantic attachment and family functioning: The mediating role of marital satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3482-3495.
- Pekel-Uludağlı, N. ve Akbaş, G. (2018). Young adults' perceptions of social clock and adulthood roles in the Turkish population. *Journal of Adult Development*. <https://doi.org/10.1007/s10804-018-9298-9>.

- Pekel-Uludağı, N. ve Akbaş, G. (2019). Evlilik İle Çocuk Sahibi Olmaya İlişkin Sosyal Saat Algısı Ve Evlilik Doyumu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42), 183-219.
- Perry-Jenkins, M. ve Folk, K. (1994). Class, couples, and conflict: Effects of the division of labor on assessments of marriage in dual-earner families. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 165–180.
- Pill, C.J. (1990). Stepfamilies: Redefining the family. *Family Relations*, 39, 186-193.
- Pina, D. L. ve Bengtson, V. L. (1993). The division of household labor and wives' happiness: Ideology, employment, and perceptions of support. *Journal of Marriage and the Family*, 901-912.
- Presser, H. B. (1994). Employment schedules among dual-earner spouses and the division of household labor by gender. *American Sociological Review*, 59, 348-364.
- Qian, Y. ve Sayer, L. C. (2016). Division of labor, gender ideology, and marital satisfaction in East Asia. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 383-400.
- Rachlin, V. C. (1987). Fair vs. equal role relations in dual-career and dual-earner families: Implications for family interventions. *Family Relations*, 187-192.
- Ramu, G. N. (1989). *Women, work and marriage in urban India. A study of dual and single earner couples*. New Delhi: Sage Publications.
- Rani, K. (1976). *Role conflict in working women*. New Delhi: Chetana Publishers.

Rapoport, R. (1963). Normal Crises, Family Structure and Mental Health. *Family Process*, 2(1), 68-80.

Rashidi Fakari, F., Doulabi, M. A. ve Mahmoodi, Z. (2022). Predict marital satisfaction based on the variables of socioeconomic status (SES) and social support, mediated by mental health, in women of reproductive age: Path analysis model. *Brain and Behavior*, 12(3), e2482.

Redlick, M. H. (2019). Traditional gender roles and their connections to relational uncertainty and relational satisfaction. *Psychology & Sexuality*, 10(1), 1-16.

Reis, H. T. (2003). *A self-report measure of perceived partner responsiveness*. (Yayınlanmamış çalışma), University of Rochester, Rochester, NY

Reis, H. T. (2012). Perceived partner responsiveness as an organizing theme for the study of relationships and well-being. In L. Campbell and T. J. Loving (Eds.), *Interdisciplinary research on close relationships: The case for integration* (pp. 27–52). American Psychological Association.

Reis, H. T. ve Clark, M. S. (2013). Responsiveness. In J. A. Simpson & L. Campbell (Eds.), *The Oxford handbook of close relationships* (pp. 400–423). Oxford University Press.

Reis, H. T. ve Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. In S. Duck (Ed.). *Handbook of personal relationships* (pp. 367–389). Chichester, UK: Wiley.

- Reis, H. T., Clark, M. S. ve Holmes, J. G. (2004). Perceived partner responsiveness as an organizing construct in the study of intimacy and closeness. In D. Mashek & A. Aron (Eds.), *The handbook of closeness and intimacy* (pp. 201–225). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Reis, H. T., Crasta, D., Rogge, R. D., Maniaci, M. R., ve Carmichael, C. L. (2017). Perceived Partner Responsiveness Scale (PPRS) (Reis & Carmichael, 2006). *The sourcebook of listening research: Methodology and measures*, 516-521.
- Reissman, C., Aron, A. ve Bergen, M. R. (1993). Shared activities and marital satisfaction: Causal direction and self-expansion versus boredom. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 243-254.
- Rho, J. J. (1989). Multiple factors contributing to marital satisfaction in KoreanAmerican marriages and correlations with three dimensions of family life satisfaction-marital, parental, and self-satisfactions. *Unpublished Doctoral Dissertation, Kansas State University*.
- Rochlen, A. B., McKelley, R. A., Suizzo, M. A. ve Scaringi, V. (2008). Predictors of relationship satisfaction, psychological well-being, and life satisfaction among stay-at home fathers. *Psychology of Men and Masculinity*, 9, 17–28.
- Rogers, S. J. ve Amato, P. R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality? *Social Forces*, 79, 731–753.
- Romeu Gordo, L. (2009). Why are women delaying motherhood in Germany?. *Feminist Economics*, 15(4), 57-75.

Ruan, Y., Reis, H. T., Clark, M. S., Hirsch, J. L. ve Bink, B. D. (2020). Can I tell you how I feel? Perceived partner responsiveness encourages emotional expression. *Emotion*, 20(3), 329.

Ruble, D. N., Fleming, A. S., Hackel, L. S. ve Stangor, C. (1988). Changes in the marital relationship during the transition to first time motherhood: Effects of violated expectations concerning division of household labor. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 78-87.

Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model- The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (1), 101 - 117.

Rusbult, C.E., Arriaga, X.B. ve Agnew, C.R. (2001). Interdependence in close relationships. G.J.O Fletcher, M.S. Clark (Eds.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes*. U.S.A: Blackwell Publishers.

Rusbult, C. E., ve Bunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 175–204.

Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.

Sakallı-Uğurlu, N., Türkoğlu, B., ve Kuzlak, A. (2018). Gender stereotypes in contemporary Turkey: What are the pictures of women and men. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(13), 309-336.

- Sakalli-Ugurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Sanchez, L. ve Kane, E. W. (1996). Women's and men's constructions of perceptions of housework fairness. *Journal of Family Issues*, 17, 358–387.
- Sari, S. ve Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 270.
- Sasaki, E. ve Overall, N. (2021). Partners' withdrawal when actors behave destructively: Implications for perceptions of partners' responsiveness and relationship satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 47(2), 307-323.
- Scanzoni, J. (1976). Sex role change and influences on birth intentions. *Journal of Marriage and the Family*, 43-58.
- Scanzoni, J. ve Fox, G. L. (1980). Sex roles, family and society: The seventies and beyond. *Journal of Marriage and the Family*, 743-756.
- Scheinfeld, E. ve Worley, T. (2018). Understanding the parent-child relationship during the transition into college and emerging adulthood using the relational turbulence theory. *Communication Quarterly*, 66(4), 444-462.
- Schieman, S., Ruppanner, L. ve Milkie, M. A. (2018). Who helps with homework? Parenting inequality and relationship quality among employed mothers and fathers. *Journal of Family and Economic Issues*, 39(1), 49-65.

- Schneider, N. (2022). Gender Roles in Intimate Relationships: Who Initiates and Why?. *Canadian Journal of Family and Youth*, 14(2), 11-20.
- Scott, A. M. ve Stafford, L. (2018). An investigation of relational turbulence and depressive symptoms in newly married women. *Personal Relationships*, 25(1), 22-37.
- Selcuk, E., Gunaydin, G., Ong, A. D. ve Almeida, D. M. (2016). Does partner responsiveness predict hedonic and eudaimonic well-being? A 10-year longitudinal study. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 311-325.
- Selcuk, E., Stanton, S. C., Slatcher, R. B. ve Ong, A. D. (2017). Perceived partner responsiveness predicts better sleep quality through lower anxiety. *Social Psychological and Personality Science*, 8(1), 83-92.
- Selçuk, E., Zayas, V., ve Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 258-279.
- Shelton, B. ve John, D. (1996). The division of household labor. *Annual Review of Sociology*, 22, 299–322.
- Sillars, A. L. ve Kalbflesch, P. J. (1989). Implicit and explicit decision-making styles in couples. In *Dyadic decision making* (pp. 179-215). Springer, New York, NY.
- Silverstein, L. B. (1996). Fathering is a feminist issue. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 3–37.

- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L., Wilson, C. ve Tran, S. (2002). Adult attachment, the transition to parenthood, and marital well-being. In P. Noller & J. A. Feeney (Eds.),
- Singley, S. G. ve Hynes, K. (2005). Transitions to parenthood: Work-family policies, gender, and the couple context. *Gender & Society*, 19(3), 376-397.
- Slatcher, R. B. ve Selcuk, E. (2017). A social psychological perspective on the links between close relationships and health. *Current directions in psychological science*, 26(1), 16-21.
- Slatcher, R. B., Selcuk, E., ve Ong, A. D. (2015). Perceived partner responsiveness predicts diurnal cortisol profiles 10 years later. *Psychological Science*, 26(7), 972-982.
- Smallen, D., Eller, J., Rholes, W. S. ve Simpson, J. A. (2022). Perceptions of partner responsiveness across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 36(4), 618.
- Solomon, D. H. ve Brisini, K. S. C. (2017). Operationalizing relational turbulence theory: Measurement and construct validation. *Personal Relationships*, 24(4), 768-789.
- Solomon, D. H. ve Knobloch, L. K. (2001). Relationship uncertainty, partner interference, and intimacy within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(6), 804-820.
- Solomon, D. H. ve Knobloch, L. K. (2004). A model of relational turbulence: The role of intimacy, relational uncertainty, and interference from partners in appraisals of irritations. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 795–816.

- Solomon, D. H., Knobloch, L. K., Theiss, J. A. ve McLaren, R. M. (2016). Relational turbulence theory: Explaining variation in subjective experiences and communication within romantic relationships. *Human Communication Research*, 42(4), 507-532.
- Solomon, D. H., Weber, K. M. ve Steuber, K. R. (2010). Turbulence in relational transitions. In S. R. Wilson & S. W. Smith (Eds.), *New directions in interpersonal communication research* (pp. 115–134). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Souza, A. C. D., Alexandre, N. M. C. ve Guirardello, E. D. B. (2017). Psychometric properties in instruments evaluation of reliability and validity. *Epidemiologia e Serviços de Saúde*, 26, 649-659.
- Sönmez, B. (2020). Bekârlara yönelik kalıpyargıların kalıpyargı içeriği modeli ile İncelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). *Ankara Üniversitesi, Ankara*.
- Steuber, K. R. ve Haunani Solomon, D. (2008). Relational uncertainty, partner interference, and infertility: A qualitative study of discourse within online forums. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(5), 831-855.
- Suemori, K. (1999). Husbands' housework and emotional support for wives' marital satisfaction: Interaction by wives' sex role attitudes. *Japanese Journal of Family Sociology*, 11(11), 71-82.
- Sunnafrank, M. (1986). Predicted outcome value during initial interactions: A reformulation of uncertainty reduction theory. *Human Communication Research*, 13, 3–33.

- Sunnafrank, M. (1988). Predicted outcome value in initial interactions. *Communication Research Reports*, 5, 169–172.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şahin, D. *Cinsiyet rolüne ilişkin kalıp-yargıların uygun davranıp davranmamanın çekiciliğe etkisi* (Yüksek Lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Ta, V. P. (2017). A meta-analytic review of gender-role dimensions and relationship satisfaction. *Journal of Relationships Research*, 8.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. Baskı). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.
- Taniguchi, H. ve Kaufman, G. (2014). Gender role attitudes, troubles talk, and marital satisfaction in Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(7), 975-994.
- Taluy, N. (2013). İkili İlişkilerde Mükemmeliyetçilik ve Çatışma Çözme Tepkileri: Yatırım Modeli Çerçevesinde Yapılan Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tasfiliz, D., Selcuk, E., Gunaydin, G., Slatcher, R. B., Corriero, E. F., ve Ong, A. D. (2018). Patterns of perceived partner responsiveness and well-being in Japan and the United States. *Journal of Family Psychology*, 32(3), 355.
- Tezer, E. (1986). Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum [The conflict behavior between spouses: Perception and satisfaction]. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Hacettepe University, Ankara, Turkey.
- Theiss, J. A. (2017). *The experience and expression of uncertainty in close relationships*. Cambridge University Press.
- Theiss, J. A. ve Knobloch, L. K. (2013). A relational turbulence model of military service members' relational communication during reintegration. *Journal of Communication*, 63(6), 1109-1129.
- Theiss, J. A. ve Knobloch, L. K. (2014). Relational turbulence and the post-deployment transition: Self, partner, and relationship focused turbulence. *Communication Research*, 41(1), 27-51.
- Theiss, J. A. ve Nagy, M. E. (2013). A relational turbulence model of partner responsiveness and relationship talk across cultures. *Western Journal of Communication*, 77(2), 186-209.
- Theiss, J. A. ve Solomon, D. H. (2006b). A relational turbulence model of communication about irritations in romantic relationships. *Communication Research*, 33(5), 391-418.
- Theiss, J. A. ve Solomon, D.H. (2006a). Coupling longitudinal data and multilevel modeling to examine the antecedents and consequences of jealousy experiences

- in romantic relationships: A test of the relational turbulence model. *Human Communication Research*, 32, 469–503.
- Theiss, J. A., Carpenter, A. M. ve Leustek, J. (2016). Partner facilitation and partner interference in individuals' weight loss goals. *Qualitative Health Research*, 26(10), 1318-1330.
- Theiss, J. A., Estlein, R. ve Weber, K. M. (2013). A longitudinal assessment of relationship characteristics that predict new parents' relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 20(2), 216-235.
- Thompson, L. (1988). Women, men, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 2, 95–100.
- Thompson, L. ve Walker, A. J. (1989). Gender in families: Women and men in marriage, work, and parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 845-871.
- Thumbi, J. (2019). *Impact of Transition to Parenthood on Marital Satisfaction: The Case of First Time Parents at Anderson Centre, Nairobi Hospital, Kenya* (Doctoral dissertation, Pan Africa Christian University).
- Todd, B. K., Barry, J. A. ve Thommessen, S. A. (2017). Preferences for 'gender-typed' toys in boys and girls aged 9 to 32 months. *Infant and Child Development*, 26(3), e1986.
- Tolan, Barlas, (1991). "Aile, Cinsiyet ve Cinsel Roller", *Aile Ansiklopedisi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu

Tutarel Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma stilleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler, *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61- 68.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2006). *Aile Yapısı Araştırması 2006*. Ankara: T.C. Başbakanlık, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, (2021). <http://www.tuik.gov.tr>.

TÜİK, İstatistiklerle Kadın, (2022). <http://www.tuik.gov.tr>.

TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (2019). <http://www.tuik.gov.tr>.

Twenge, J. M., Campbell, W. K., ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of marriage and family*, 65(3), 574-583.

Uraz, A., Aran, M., Hüsamoğlu, M., Okkalı-Şanalımış, D. ve Çapar, S. (2010). *Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımında Son Dönemde Gözlenen Eğilimler*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalışma Raporu. No: 2.

VanYperen, N. W. ve Buunk, B. P. (1991). Sex-role attitudes, social comparison, and satisfaction with relationships. *Social psychology quarterly*, 169-180.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.

- Volling, B. L. ve Belsky, J. (1991). Multiple determinants of father involvement during infancy in dual- earner and single-earner families. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 1037-1044.
- Vonk, R. ve Van Nobelen, D. (1993). Masculinity and femininity in the self with an intimate partner: Men are not always men in the company of women. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 627–630.
- Wallace, D. M. (2007). It’s a MAN thang”: Black male gender role socialization and the performance of masculinity in love relationships. *The Journal of Pan African Studies*, 1(7), 11-22.
- Weber, K. M. ve Solomon, D. H. (2008). Locating relationship and communication issues among stressors associated with breast cancer. *Health Communication*, 23(6), 548-559.
- Weber, K. M. ve Solomon, D.H. (2007, November). A relational turbulence model of distress and communication associated with breast cancer. Paper presented at the annual meeting of the National Communication Association, Chicago, IL.
- Wester, S. R., Pionke, D. R. ve Vogel, D. L. (2005). Male Gender Role Conflict, Gay Men, and Same-Sex Romantic Relationships. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(3), 195.
- Wilcox, W. B. (2004). *Soft Patriarchs, New Men. How Christianity Shapes Fathers and Husbands*. University of Chicago Press.
- Wilcox, W. B. ve Nock, S. L. (2006). What’s love got to do with it? Equality, equity, commitment and women’s marital quality. *Social Forces*, 84, 1321–1345.

- Wilkie, J. R., Ferree, M. M. ve Ratcliff, K. S. (1998). Gender and fairness: Marital satisfaction in two-earner couples. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 577–594.
- Witt, S. D. (1997). Parental influence on children's socialization to gender roles. *Adolescence*, 32(126), 253.
- Wood, E., Desmarais, S. ve Gugula, S. (2002). The impact of parenting experience on gender stereotyped toy play of children. *Sex roles*, 47(1), 39-49.
- Wood, J. T. (2000). *Gendered lives: Communication, gender and culture*. Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.
- Woodhill, B. M. ve Samuels, C. A. (2004). *Desirable and undesirable androgyny: A prescription for the twenty-first century*. *Journal of Gender Studies*, 13, 15–28.
- Worley, T. R. ve Shelton, M. R. (2020). Work–family conflict, relational turbulence mechanisms, conflict tactics and marital satisfaction. *Journal of Applied Communication Research*, 48(2), 248-269.
- Yalçıntaş, S. (2017). *Mothers' perceived partner responsiveness indirectly predict implicit infant attitude through implicit partner attitude* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Yamato, R. (2008). Impact of Fathers' Support and Activities on Mothers' Marital Satisfaction

- Yedirir, S. ve Hamarta, E. (2015). Emotional Expression and Spousal Support as Predictors of Marital Satisfaction: The Case of Turkey. *Educational sciences: theory and practice*, 15(6), 1549-1558.
- Yıldız, M. A. ve Baytemir, K. (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği, *İmgelem*. 2:1-21.
- Yogev, S. (1983). Dual-career couples: Conflicts and treatment. *The American journal of family therapy*, 11(2), 38-44.
- Yogev, S. (1986). Relationships between stress and marital satisfaction among dual-earner couples. *Women & Therapy*, 5(2-3), 313-330.
- Yogev, S. ve Brett, J. (1985). Perceptions of the division of housework and child care and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 609-618.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.
- Young, V., Curran, M. ve Totenhagen, C. (2013). A daily diary study: Working to change the relationship and relational uncertainty in understanding positive relationship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(1), 132-148.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın ().Erkek ()

2. Yaşınız:.....

3. Eğitim düzeyiniz:

Okur-yazar ()

İlkokul MEZUNU ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite MEZUNU ()

Lisansüstü ()

4. Eşinizin eğitim düzeyi:

Okur-yazar ()

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

Lisansüstü ()

5. Şuanki eşinizle kaç yıldır evlisiniz?: _____

6. Şuanki eşinizle olan evliliğiniz sizin kaçncı evliliğiniz?: _____

8. Çocuğunuz var mı? Evet hayır _____

Varsa kaç tane? _____

En küçük çocuğunuz yaşı? _____

9. Kaç yaşında anne oldunuz? _____

10. Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:

Köy () Kasaba () Şehir () Metropol (İstanbul/Ankara/İzmir) ()

11. Ekonomik açıdan **ailenizi** aşağıdaki ölçek üzerinde nereye yerleştireceğinizi işaretleyiniz.

Alt gelir grubu 1 2 3 4 5 6 7 Üst gelir grubu

Ek 2: İlişkisel Belirsizlik Ölçeği

Aşağıda evliliğinizle, kendinizle ve eşinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerin herbirine 1(hiç emin değil) ile 6 (tamamen eminim) arasında bir puan veriniz.

	<i>Hiç emin değilim</i>					<i>Tamamen Eminim</i>
1.Evliliğiniz hakkında hissettiklerinizden ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
2.Evliliğinizle ilgili görüşlerinizden ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
3.Sizin için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
4.Evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleriniz konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
5.Eşinizin evliliğiniz konusunda ne (nasıl) hissettiğinden ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
6.Eşinizin evliliğinizle ilgili görüşleri konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
7.Eşiniz için evliliğinizin ne kadar önemli olduğu konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
8.Eşinizin evliliğinizin geleceğine ilişkin hedefleri konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
9.Eşinizin yanında nasıl davranabileceğiniz ya da nasıl davranamayacağınız konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
10.Evliliğinizin şimdiki durumu konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
11.Evliliğinizin netliği konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6
12.Evliliğinizin geleceği konusunda ne kadar eminsiniz?	1	2	3	4	5	6

Ek 3: İlişkisel Türbülans Ölçeği

Aşağıda evliliğinizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeye 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 6 (kesinlikle katılıyorum) arasında bir puan veriniz.

	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>					<i>Kesinlikle katılıyorum</i>
1.Şu anda evliliğimiz alt üst olmuş durumdadır.	1	2	3	4	5	6
2.Şu anda evliliğimiz çok çalkantılıdır.	1	2	3	4	5	6
3.Şu anda evliliğimiz kargaşa içindedir.	1	2	3	4	5	6
4.Şu anda evliliğimiz stres vericidir.	1	2	3	4	5	6
5.Şu anda evliliğimizde telaş hâkimdir.	1	2	3	4	5	6
6.Şu anda evliliğimiz inişli çıkışlıdır.	1	2	3	4	5	6
7.Şu anda evliliğimiz bunaltıcıdır.	1	2	3	4	5	6
8.Şu anda evliliğimiz karma karışıktır.	1	2	3	4	5	6

Ek 4: Evlilik Yaşam Ölçeği

Aşağıda evlilik yaşamınıza ilişkin ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeye 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında bir puan veriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum				Kesinlikle katılıyorum
1.Evlilikten beklentilerimin çoğu gerçekleşti.	1	2	3	4	5
2.Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3.Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.	1	2	3	4	5
4.Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.	1	2	3	4	5
5.Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.	1	2	3	4	5
6.Huzurlu bir ev yaşamım var.	1	2	3	4	5
7.Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.	1	2	3	4	5
8.Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.	1	2	3	4	5
9.Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.	1	2	3	4	5
10.Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.	1	2	3	4	5

Ek 5: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği

Lütfen aşağıdaki maddelerin karşısında bulunan ve maddelere ne kadar katıldığınızı gösteren sayılardan size en uygun olanını işaretleyiniz. (1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana çok az uygun, (3) Bana biraz uygun, (4) Bana çok uygun ve (5) Bana tamamen uygun anlamına gelmektedir.

	Bana hiç uygun değil				Bana tamamen uygun
1.Beklenmedik olaylar canımı çok sıkar.	1	2	3	4	5
2.Bir durumda ihtiyacım olan tüm bilgilere sahip değilsem sinirlerim bozulur.	1	2	3	4	5
3.İnsan beklenmedik olaylardan (sürprizlerden) kaçınmak için daima ileriye bakmalıdır.	1	2	3	4	5
4.En iyi planlamayı yapsam bile beklenmedik küçük bir olay her şeyi mahvedebilir.	1	2	3	4	5
5.Geleceğin bana neler getireceğini her zaman bilmek isterim.	1	2	3	4	5
6.Bir duruma hazırlıksız yakalanmaya katlanamam.	1	2	3	4	5
7.Her şeyi önceden ayrıntılı bir şekilde organize edebilmeliyim.	1	2	3	4	5
8.Belirsizlik beni hayatı dolu dolu yaşamaktan alıkoyar.	1	2	3	4	5
9.Harekete geçme zamanı geldiğinde, belirsizlik elimi kolumu bağlar.	1	2	3	4	5
10.Belirsizlik yaşadığımda pekiyi çalışamam.	1	2	3	4	5
11.En küçük bir şüphe bile hareket etmemi engeller.	1	2	3	4	5
12.Tüm belirsiz durumlardan uzak durmak zorundayım.	1	2	3	4	5

Ek 6: Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği

Lütfen eşinizle ilgili aşağıdaki sorulara 1(hiç doğru değil) ile 9(tamamen doğru) arasında bir puan veriniz.

	1-Hiç doğru değil									9- Tamamen doğru
1.Eşim çoğu zaman nasıl biri olduğumu çok iyi bilir.										
2.Eşim çoğu zaman “gerçek ben”i görür.										
3.Eşim çoğu zaman iyi yönlerimi ve kusurlarımı, benim kendimde gördüğüm gibi görür.										
4.Eşim çoğu zaman söz konusu bensem yanılmaz.										
5.Eşim çoğu zaman zayıf yönlerim de dahil her şeyimi takdir eder.										
6.Eşim çoğu zaman beni iyi tanır.										
7.Eşim çoğu zaman iyisiyle kötüsüyle “gerçek ben”i oluşturan her şeye değer verir ve saygı gösterir.										
8.Eşim çoğu zaman en iyi yönlerimi görür.										
9.Eşim çoğu zaman ne düşündüğümün ve hissettiğim farkındadır.										
10.Eşim çoğu zaman beni anlar.										
11.Eşim çoğu zaman beni gerçekten dinler.										
12.Eşim çoğu zaman bana olan sevgisini gösterir ve beni yüreklendirir.										
13.Eşim çoğu zaman ne düşündüğümü ve hissettiğimi duymak ister.										
14.Eşim çoğu zaman benimle birlikte bir şeyler yapmaya heveslidir.										
15.Eşim çoğu zaman yetenek ve fikirlerime değer verir.										
16.Eşim çoğu zaman benimle aynı kafadadır.										
17.Eşim çoğu zaman bana saygı duyar.										
18.Eşim çoğu zaman ihtiyaçlarıma duyarlıdır.										

**Ek 7: Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeği (Yalnızca “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”
Alt Boyutu)**

Aşağıda yer alan cümleleri dikkatlice okuyarak lütfen her bir cümleye 1(kesinlikle katılmıyorum) ile 5(kesinlikle katılıyorum) arasında bir puan veriniz.

Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Maddeleri	Kesinlikle katılmıyorum				Kesinlikle katılıyorum
1.Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	1	2	3	4	5
2.Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.	1	2	3	4	5
3.Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.	1	2	3	4	5
4.Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.	1	2	3	4	5
5.Dul kadın da dul erkek gibi yalnız yaşayabilmelidir.	1	2	3	4	5
6.Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.	1	2	3	4	5
7.Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.	1	2	3	4	5
8.Mesleki gelişme fırsatlarından kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.	1	2	3	4	5

Ek 8: Onam Formu

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümünde, Doç. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL danışmanlığında, Arş. Gör. Ayşe Nur AKYÜZ tarafından yürütülen Doktora tez çalışması kapsamında bir ölçek uyarlama çalışmasıdır. Çalışmanın amacı evli çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları belirsizliklerin evlilik doyumları üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, anket bataryasında kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel araştırmalarda kullanılacaktır. Anketler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Bu size bir sorumluluk getirmeyecektir. Bu çalışma iki aşamalı olduğu için birkaç ay sonra sizelere tekrar ulaşmam gerekecektir. BU sebeple anket sonunda mail ya da telefonunuzu yazmanızı rica ediyorum.

Çalışma sırasında sizden istenen, verilen anketleri boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanızdır. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için araştırmacılara (1) ulaşabilirsiniz.

Bu çalışmaya katılmak istiyorum.

() EVET () HAYIR

Ek 9: Etik Kurul İzni

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 30/03/2020

Toplantı Sayısı : 3

Karar Sayısı : 60

60- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı doktora öğrencisi **Ayşenur Akyüz**'ün "İlk Defa Anne Olmuş Evli Kadınlarda İlişkisel Belirsizlik, Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar, Partner Duyarlılığı, İlişkisel Türbülans ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler: İlişkisel Türbülans Modeli Bakış Açısıyla Bir İnceleme" başlıklı tezi ile ilgili 06/03/2020 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı doktora öğrencisi **Ayşenur Akyüz**'ün "İlk Defa Anne Olmuş Evli Kadınlarda İlişkisel Belirsizlik, Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar, Partner Duyarlılığı, İlişkisel Türbülans ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler: İlişkisel Türbülans Modeli Bakış Açısıyla Bir İnceleme" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

